

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De voorzitters van de Vereniging van Visgroothandelaren Urk,
de Nederlandse Visserijbond, de Visfederatie en de vice-voorzitter van Visned
Postbus 8
8320 AA URK

**Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk gebied**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Datum 1 december 2020
Betreft Uw brief d.d. 27 oktober over het heropenen van het overleg met de
visserijketen

Ons kenmerk
DGNVLG / 20288476

Geachte heren,

In uw brief d.d. 27 oktober verzoekt u om de gebieden voor windenergie en natuur in het Noordzeeakkoord te heroverwegen en dringt u aan op het uitvoeren van een sociaal-economische impact analyse naar de gevolgen van alle bedreigingen voor de sector inclusief de keten en visserijgemeenschappen. U verzoekt hierover met u in overleg te treden met het oog op meer afgewogen (politieke) besluiten en een beter perspectief voor de sector. Via deze brief ga ik in op de door u genoemde punten.

In de brief schetst u een somber toekomstperspectief dat u niet acceptabel vindt voor zowel de visserij als de keten. Ik deel uw zorgen over de Brexit en de gevolgen van het pulsverbod en begrijp uw standpunt ten aanzien van de bouw van windparken en visserijbeperkende maatregelen in natuurgebieden. Zowel Brexit als de pulsvisserij hebben mijn volle aandacht en u kent mijn inzet op beide punten. Maar ook los daarvan zullen grote veranderingen plaats vinden op de Noordzee en deze ontwikkelingen gaan door, ook zonder Noordzeeakkoord. Het Noordzeeakkoord is juist bedoeld om in balans met de ontwikkeling van windparken en natuurgebieden ook de visserijsector perspectief te bieden in deze transitie. Binnen het Noordzeeakkoord is met de deelnemers aan het Noordzeeoverleg samen meer bereikt dan daarbuiten met afzonderlijke sectoren mogelijk was geweest. Deze bereidheid tot samenwerking heeft het Kabinet bewogen om extra middelen beschikbaar te stellen om de visserij te ondersteunen in de omschakeling. De constructieve inzet van vertegenwoordigers van de visserijsector en de steun van een aanzienlijk aantal van de visserijbesturen aan het Noordzeeakkoord heeft hierbij een belangrijke rol gespeeld. Ik betreur het dat de visserijsector -na dit zorgvuldige en lang lopende traject- alsnog in zijn geheel heeft besloten om niet deel te nemen aan het Noordzeeoverleg. Het heropenen van het overleg zal, na dit langlopende proces, naar mijn oordeel niet leiden tot nieuwe inzichten of andere uitkomsten zo andere partijen hiertoe al bereid zouden zijn. Zoals de minister van Infrastructuur en Waterstaat en ik in de appreciatiebrief bij het governance advies en het advies van de heer Joustra aan de Tweede Kamer hebben gemeld, wil het kabinet onverkort door met het Noordzeeakkoord en de uitwerking daarvan voor de visserij conform de Kottervisie.

Ik wil hierbij tevens enkele misverstanden uit de weg ruimen rond de windparken en natuurgebieden. De benodigde hoeveelheid windenergie op de Noordzee is vastgelegd in het Klimaatakkoord en is geen onderwerp van het Noordzeeakkoord. Het Noordzeeakkoord richt zich alleen op de ruimtelijke invulling van die opgave. Voorts is de sluiting van natuurgebieden voor bodemberoerende visserij niet bedoeld als compensatie voor windparken, maar om de natuurkwaliteit van de Noordzee te herstellen en met name de bodemfauna, die de afgelopen decennia in belangrijke mate heeft geleden onder intensieve visserij. De gevolgen van windparken voor de natuur zijn en worden onderzocht en waar nodig worden mitigerende maatregelen voorgeschreven om significante schade aan de natuur te voorkomen. De sluiting van gebieden voor natuurherstel is daarvoor niet nodig. Afstemming over de onderzoeksvragen naar de gevolgen van windparken voor de natuur vindt overigens plaats in het Noordzeeoverleg.

In de brief geeft u aan dat de keten onvoldoende inbreng heeft kunnen leveren in het Noordzeeakkoord, terwijl de belangen wel geraakt worden. Het Noordzeeakkoord gaat echter over het delen van de ruimte op de Noordzee, waarbij de partijen zijn betrokken die primaire belangen hebben op de Noordzee, waaronder vertegenwoordigers van de visserijsector. Bij het opstellen van het advies van mevrouw Burger voor een duurzame kottervisserij op de Noordzee en mijn appreciatie daarvan is ook contact geweest met de ketenvertegenwoordigers. Geconstateerd is dat het verkleinen van de visserij vloot ook gevolgen kan hebben voor de visserijgemeenschappen en de visverwerkende industrie. Ik zal dan ook bij de uitvoering van de kottervisie in het kader van sanering ook aandacht besteden aan de sociaal economische gevolgen voor de visserijgemeenschappen en de keten. Daarbij wil ik er wel op wijzen dat de beschikbare middelen van het Noordzeeakkoord niet bedoeld zijn voor een sanering van bedrijven uit de keten. Het is aan de ondernemers in de keten zelf om in te spelen op veranderingen in de aanvoer en zo nodig nieuwe verdienmodellen te ontwikkelen. Innovaties kunnen daarbij een belangrijke rol spelen. Ik roep de sectoren in de keten daarom op om gezamenlijk plannen te maken en op basis daarvan financieringsbronnen te zoeken. Vanuit mijn verantwoordelijkheid ben ik voornemens om in het nieuwe Europese maritieme fonds voor aquacultuur en visserij (EMVAF) ook middelen ter beschikking te stellen voor innovaties in de keten, maar er zijn wellicht ook andere (regionale of Europese) bronnen. Ik ben er blij mee dat het Bestuurlijk Platform Visserij (BPV) heeft aangeboden een coördinerende rol te willen spelen bij het ontwikkelen van maatregelen voor het behoud van levendige visserijgemeenschappen.

Vanaf begin volgend jaar ga ik aan de slag met de uitvoering van de Kottervisie. Nadrukkelijk wijs ik u erop dat over de daadwerkelijke beschikbaarstelling van de middelen voor de kottervisie vanuit het Noordzeeakkoord op consensus gericht overleg wordt gevoerd in het NZO. Het Noordzeeakkoord is daarbij richtinggevend en kaderstellend. Graag ga ik binnen deze kaders in overleg met u als visserijsector om de maatregelen uit de kottervisie zo goed mogelijk te laten aansluiten op de behoeften vanuit de praktijk. Ik denk aan een maandelijks voortgangsoverleg op werkvloerniveau, met een gepaste vertegenwoordiging van de visserijsector en desgewenst ook de keten. Voor een breed draagvlak zal ik

tevens een vertegenwoordiger van de NGO's voor het overleg over de uitvoering van de kottervisie uitnodigen.

Ons kenmerk
DGNVLG / 20288476

Tenslotte roep ik de primaire sector op om alsnog volwaardig deel te nemen aan het Noordzeeoverleg. Naast de kaders voor de kottervisie worden daar ook de uitvoering van de overige maatregelen uit het Noordzeeakkoord besproken, zoals de locaties en inpassing van windparken. Als partner in het Noordzeeoverleg kunt u meer invloed uitoefenen op de geplande veranderingen op de Noordzee en wordt u gesteund door de andere marktpartijen en maatschappelijke organisaties bij de vele uitdagingen die op u afkomen.

Hoogachtend,

5.1.2e

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Stichting Eendracht Maakt Kracht (EMK)
T.a.v. de voorzitter de heer D. Kraak en
Makjan 31
8321 ZB URK

5.1.2e

**Directoraat-generaal Natuur,
Visserij en Landelijk gebied**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T (algemeen)
F (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/inv

Behandeld door

T
@minlnv.nl

Ons kenmerk
DGNVLG / 20296620

Bijlage(n)
1

Datum 16 december 2020
Betreft Reactie op uw brief van 22 oktober 2020

Geachte heren Kraak en

In uw brief van 22 oktober 2020 uit u uw zorgen over de uitrol van windparken op zee en de gevolgen daarvan voor de natuur en de visbestanden. Ik begrijp uw zorgen, want er gaat veel veranderen op de Noordzee en dat raakt u als vissers. Graag geef ik in deze brief een reactie op uw zorgen en de door u gestelde eisen. Ik stuur u deze brief mede namens de minister van EZK, die als eerste verantwoordelijk is voor de uitrol van windenergie op zee en het daarvoor benodigde onderzoek. Allereerst wil ik een paar algemene opmerkingen maken. Daarna ga ik per punt in op uw zorgen en tot slot op uw eisen.

De opgave voor windenergie op zee, gevolgen voor de visserij en het Noordzeeakkoord

De opgave voor windenergie op zee is groot en vloeit voort uit het Klimaatakkoord. Om de klimaatdoelen van Parijs te halen – een energievoorziening in 2050 die geen CO₂ meer uitstoot – zijn veel maatregelen nodig, waarbij windenergie op zee onmisbaar is. Dat er windparken op zee worden aangelegd komende jaren is onafwendbaar, ook al gaat dat ten koste van visgronden. Ik erken dat dit – naast alle andere uitdagingen waar de visserij voor staat zoals de Brexit en het vinden van een vervangend pulstuig – gevolgen heeft voor u als vissers. Daarom heb ik mij met mijn collega's van de ministeries IenW, EZK en BZK en vertegenwoordigers van uw sector en andere belanghebbenden bij de Noordzee ingezet voor het Noordzeeakkoord, dat o.a. bedoeld is om u als vissers een nieuw perspectief te geven in samenhang met de ontwikkeling van windenergie op zee en natuurherstel.

Vanwege de constructieve inzet van alle deelnemers, waaronder zeker ook die van uw sector, is het Noordzeeakkoord tot stand gekomen en heeft het kabinet besloten extra middelen in te zetten voor de visserij. Met deze middelen kunnen vissers die geen toekomst meer zien gebruik maken van een warme saneringsregeling.

Voor de vissers die willen blijven vissen komen extra middelen beschikbaar voor de ontwikkeling van een "zero-impact kotter" met minder brandstofverbruik, minder bodemberoering en minder bijvangst. Doel is om de sector te ondersteunen in de ontwikkeling naar een kleinere, duurzamere en rendabele vloot. In het kader van het Noordzeeakkoord komen ook middelen beschikbaar

voor onderzoek en monitoring, o.a. gericht op de gevolgen van windparken voor de natuur en de visserij.

Afstemming over de locaties van windparken en de onderzoeksvragen vindt plaats in het Noordzeeoverleg. Daar voert de Rijksoverheid samen met de stakeholders op de Noordzee op consensus gericht overleg over de ruimtelijke ontwikkelingen op de Noordzee en het samengaan van natuur, windenergie en visserij en ander gebruik. Ik vind het dan ook jammer dat de vertegenwoordigers van de visserij zich in tweede instantie allen hebben teruggetrokken uit het Noordzeeoverleg. Het kabinet wil onverkort door met de uitvoering van het Noordzeeakkoord en ik hoop dat de visserijsector spoedig weer aansluit bij het Noordzeeoverleg.

Inpassing van windparken op zee en inspraak

Bij de voorbereiding en uitvoering van de plannen voor windenergie op zee, houdt de Rijksoverheid zoveel mogelijk rekening met andere belangen op zee en aan de kust. Op de Noordzee is al veel ruimte in gebruik. Zo is er scheepvaart, visserij, olie- en gaswinning. Er is ook zandwinning en er zijn oefengebieden van Defensie en natuurgebieden. Ook is de zee op sommige plaatsen ongeschikt voor windmolens, omdat ze te diep is. Daarnaast betekent een grotere afstand tot de kust langere, duurdere kabels en hogere onderhoudskosten.

Waar uiteindelijk windmolens komen, luistert dus heel nauw. Er wordt gekeken naar betaalbaarheid, de energieopbrengst en effecten op onder meer natuur en de andere genoemde belangen zoals de visserij. Afstemming over de locaties en inpassing van windparken op zee vindt komende jaren plaats in het Noordzeeoverleg, maar ook andere belanghebbenden krijgen de kans om mee te denken en input te geven. Bij alle formele besluiten is inspraak mogelijk.

De projecten die tot en met 2030 worden gerealiseerd zijn het resultaat van jarenlange planning. Als eerste stap zijn gebieden aangewezen waar windparken mogen worden gebouwd. Het aanwijzen van deze windenergiegebieden heeft plaatsgevonden in het Nationaal Waterplan 2009-2015 en het Nationaal Waterplan 2016-2021, welke beide een half jaar ter inzage hebben gelegen. Vervolgens stelt de minister van EZK een routekaart op, waarin voor een aantal jaren is vastgelegd hoeveel windparken van welke omvang (in Megawatt) in welke van de aangewezen gebieden gerealiseerd moeten worden. Tot en met 2030 zijn de routekaarten vastgesteld. Om de routekaart te kunnen uitvoeren wordt voor elk windpark vervolgens een kavelbesluit opgesteld, waarin precies is vastgelegd wat de grenzen van het betreffende windpark zijn en aan welke eisen het moet voldoen. Tenslotte wordt via een tender een partij geselecteerd, die het windpark mag bouwen en exploiteren. De (ontwerp)kavelbesluiten voor de kavels binnen deze windenergiegebieden, die vanaf 2015 zijn en nog worden genomen, worden telkens minimaal 6 weken ter inzage gelegd. Iedereen heeft op deze ontwerp-kavelbesluiten een zienswijze in kunnen dienen en/of tegen de definitieve kavelbesluiten beroep kunnen aantekenen bij de Raad van State.

Voor de plannen voor de periode na 2030 en/of een mogelijke versnelling daarvan komen ook mogelijkheden voor inspraak. Meer informatie over de planning en de bouw van windparken vindt u op de website windopzee.nl¹.

Onderzoek en monitoring effecten Windenergie op zee

¹ <https://windopzee.nl>

Over de effecten van windturbineparken op het ecosysteem van de Noordzee bestaan onzekerheden. Europese regelgeving vereist dat het voorzorgbeginsel moet worden toegepast, wat betekent dat bij veel onbekendheid over de ingreep-effectrelaties uit voorzorg een veilige marge moet worden aangenomen. Ook in de Nederlandse Wet natuurbescherming is vastgelegd dat de ecologische effecten van windparken op zee in kaart gebracht moeten worden om wezenlijke schade aan de natuur te voorkomen. Om deze redenen voert de overheid al vanaf 2010 onderzoek uit naar ecologische effecten van de bouw en exploitatie van windparken op zee (zie bijlage 1; Uitgevoerde onderzoeken Wind op Zee). Het Windenergie op zee ecologisch programma (Wozep) heeft als doel de kennisbasis over de effecten van windparken op beschermde soorten te vergroten, zodat tijdens de voorbereiding van nieuwe routekaarten er een zo goed mogelijke inschatting gedaan kan worden van de effecten op de ecologie. Het Wozep kijkt niet alleen naar de effecten van de windparken die er nu staan maar ook die de komende jaren nog gebouwd worden. Meer informatie over het Wozep kunt u vinden op het Noordzeeloket².

De uitkomsten van de onderzoeken zijn verwerkt en toegepast bij de besluitvorming voor windparken op zee, onder andere via de verplichte milieueffectrapportages. Daarnaast zijn de uitkomsten gebruikt voor het 'Kader Ecologie en Cumulatie' (KEC). Doel van dit kader is om duidelijk te maken hoe cumulatieve ecologische effecten in beeld moeten worden gebracht tot 2030. Dit kader wordt toegepast bij de huidige en toekomstige besluitvorming over windenergie op zee doordat het als basis fungeert voor de milieueffectrapportages. Immers, ook voor de effecten van alle windparken samen geldt het voorzorgbeginsel, wat wil zeggen dat ook alle windparken samen geen wezenlijke effecten mogen hebben op te beschermen natuurwaarden.

Door vergroting van de kennisbasis zullen bij de voorbereiding van ieder nieuw windpark op zee met grotere zekerheid de ecologische effecten voorspeld kunnen worden. Met behulp van modellen wordt ook doorgerekend wat de ecologische effecten zouden kunnen zijn in de toekomst bij grotere windparken.

Om effecten van de aanleg van windparken of van operationele windparken op kwetsbare soorten te beperken, worden in de kavelbesluiten voorschriften opgenomen waar de vergunninghouder van het betreffende windpark zich aan moet houden. Voorbeeld hiervan is het voorschrijven van de norm voor onderwatergeluid; de vergunninghouder mag een maximale hoeveelheid geluid maken tijdens de aanlegfase van de windparken. Om zich hieraan te kunnen houden kunnen mitigerende maatregelen worden ingezet die de hoeveelheid geluid dempen. Het Wozep richt zich ook op het aanscherpen van voorschriften en zo mogelijk effectiever maken van mitigerende maatregelen.

Het kabinet is van mening dat Nederland zeer zorgvuldig te werk gaat en dat het voorzorgsbeginsel wordt toegepast door toepassing van de verplichte milieueffectrapportages, het daarvoor gehanteerde Kader Ecologie en Cumulatie (KEC), het Wozep en de mitigerende maatregelen die worden voorgeschreven. De ontwikkelde inzichten worden gebruikt bij de continue verbetering van het KEC.

² <https://www.noordzeeloket.nl/Wozep>

Bij de beoordeling van de effecten op beschermde soorten wordt steeds van het slechtste scenario uitgegaan, als meer gedetailleerde kennis ontbreekt. De toetsing door de onafhankelijke Commissie voor de milieueffectrapportage waarborgt de zorgvuldigheid.

Reactie op de zorgen geuit in uw brief.

Hieronder ga ik punt voor punt in op de door u genoemde zorgen.

- 1) Voor het heien van de windturbinepalen in de zeebodem zijn enorme krachten nodig. Beeldt u zich in dat deze palen 8 tot 10 meter in diameter zijn! Hiervoor is 3000 kJ kracht nodig om deze palen in de zeebodem te duwen. Dat is een enorme krachtexplosie die de wettelijke norm van 160 decibel ver overtreft en alle vis in een wijde straal doodt en doof maakt.*

De benodigde energie voor het heien is afhankelijk van de bodemgesteldheid en de grootte van de te installeren fundatie. Naar de effecten van heien op vislarven heeft het Rijk onderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek toont aan dat het effect van directe sterfte van enkele representatieve vislarvensoorten door het heien veel kleiner is dan verwacht. In de milieueffectrapportages (MER) en Passende Beoordelingen (PB) voor de kavelbesluiten kunnen effecten van directe sterfte van vislarven door heigeluid daarom worden uitgesloten.

Voor bruinvissen is er een norm vastgesteld voor de hoeveelheid onderwatergeluid die geproduceerd mag worden tijdens het heien van de funderingen van windturbines. Deze en andere mitigerende maatregelen worden in de kavelbesluiten voorgeschreven en zijn ook van betekenis voor commerciële vissoorten.

Er is geen wettelijke vaste maximale norm voor heigeluid. In de verplichtende voorschriften van de kavelbesluiten wordt de geluidsnorm voor onderwatergeluid tijdens het heien opgenomen. Deze norm voor de windenergiegebieden van de routekaart windenergie op zee is afhankelijk van waterdiepte, aantal turbines en seizoenen. Op basis van de resultaten van WOZEP-onderzoek wordt voor de routekaart 2030 nu een vaste norm van 168 dB gebruikt. Om onder deze norm te blijven wordt het heigeluid gereduceerd door te variëren in de heikracht, het benutten van geluiddempende mantels en/of zogenaamde bellenschermen. Verder moet de vergunninghouder op grond van de voorschriften van het kavelbesluit, voorafgaande aan de heiwerkzaamheden, zeezoogdieren en gevoelige vissen uit het gebied weggagen door een geluid waar deze soorten niet van houden. Vervolgens wordt de hei-intensiteit rustig opgebouwd, zodat eventueel achtergebleven dieren de tijd hebben om weg te zwemmen.

De vergunninghouder van het windpark moet het geluidsniveau tijdens het heien continu meten en binnen 48 uur rapporteren aan de Rijksoverheid.

Commerciële vissoorten zijn niet beschermd onder de Wet natuurbescherming (ze mogen immers gevangen worden). In het monitorings- en onderzoekprogramma dat onderdeel is van het Noordzeeakkoord (MONS) en dat nu uitgewerkt wordt, zal gekeken worden of onderzoek naar de effecten op commerciële vissoorten geprogrammeerd kan worden, inclusief effecten op populatiedynamiek zoals het

paaien. Overleg en afstemming over de invulling van het MONS programma vindt plaats in het Noordzeeoverleg.

Ons kenmerk
DGNVLG / 20296620

- 2) *Als het windpark operationeel wordt, veroorzaken de turbines een infrasonoor geluid dat zich over grote afstanden voortplant. Dit lage geluid verjaagt de vis uit de windparken. (Offshore Wind Power Stations and Fish Populations Mariana Alves-Pereira, Ph.D.)*

Het door u genoemd onderzoek wijst inderdaad op een relatie tussen infrasonoor geluid en het gedrag van vissen. Er zijn andere studies die laten zien dat vissen kunnen profiteren van windenergieparken³. In de nabije toekomst zal meer onderzoek worden gedaan naar de effecten van het onderwatergeluid van operationele windparken.

- 3) *De onderzeese transportkabels veroorzaken een elektromagnetisch veld, dit is een kunstmatige muur op de zeebodem die de natuurlijke migratie van vis, schaal en schelpdieren verhindert. Dit effect nemen we als vissers elke week waar.*

Voor het transport van elektriciteit wordt er gebruik gemaakt van onderwaterelektriciteitskabels, zowel binnen de windmolenparken als tussen de windmolenparken en het vasteland. De elektriciteitskabels produceren een elektromagnetisch veld dat door organismen die daar gevoelig voor zijn waargenomen kan worden. Dit omvat o.a. elektro-sensitieve vissen (zoals haaien en roggen), maar ook vissoorten die gevoelig zijn voor het magnetisch veld (waaronder de steur, zee-prik, schol, tong e.a.). De aanwezigheid van een elektromagnetisch veld kan gevolgen hebben op bijvoorbeeld het gedrag, de migratie en de voortplanting van een soort, en ook op het vinden van voedsel. In 2019 is een pilot studie uitgevoerd naar de effecten van elektromagnetische velden als vervolg op een eerder uitgevoerde deskstudie⁴. In 2020 zal er een vervolgstudie worden uitgevoerd, genaamd [ElasmoPower](#), naar de effecten van elektromagnetische velden op onder andere haaien en roggen.

Om negatieve effecten van elektromagnetische velden te voorkomen, wordt voor de kabels van de windparken naar het vaste land een begraafdiepte van 1 meter voorgeschreven.

- 4) *De zee en luchtstromingen veranderen. Dit wordt bevestigd door satellietfoto's van NASA. Het sediment van de zeebodem stroomt weg. Om dit tegen te gaan, worden duizenden tonnen stortsteen gestort binnen en rond de windmolenparken. Maar dit helpt niet echt.*⁵

³ https://orbit.dtu.dk/files/55080896/Havvindm_ilebog.pdf

⁴ https://www.noordzeeloket.nl/publish/pages/173407/potential_effects_of_electromagnetic_fields_in_the_dutch_north_sea_phase_1_pilot_study_rws_wvl.pdf

⁵ <https://earthobservatory.nasa.gov/images/89063/offshore-windfarms-make-wakes>
https://www.noordzeeloket.nl/publish/pages/162457/assessment_of_system_effects_of_lar_ge-scale_implementation_of_offshore_wind_in_the_southern_north_se.pdf

Het genoemde storten van de stenen (rondom de funderingen ook wel "scouring protection" genoemd) is gericht op het voorkomen van beschadigingen van de (stabiliteit van de) funderingen van de windturbines. De funderingen van windturbines zorgen onder water voor wervelingen die ervoor kunnen zorgen dat het zeewater gemengd raakt (destratificatie). De wervelingen kunnen lokaal ook extra sediment oprakelen. Dit heeft mogelijk invloed op het zeeleven in delen van de Noordzee waar normaal gesproken een sterke (temperatuur)gelaagdheid voorkomt. Het is nog niet duidelijk of de invloed hiervan op het zeeleven in deze delen van de zee uiteindelijk positief of negatief is. Het zuidelijk deel van de Nederlandse Noordzee is zeer dynamisch: het water is van nature sterk gemengd en over de bodem verplaatsen zich zandgolven. Het effect van extra menging als gevolg van wervelingen rondom de windturbines is naar alle waarschijnlijkheid klein. Naar de effecten van grootschalige windparken op zee op de ecosystemen in zee wordt binnen het Wozep nader onderzoek gedaan.

Met betrekking tot de luchtstromingen en de veranderingen daarvan is er bekend dat er direct achter de turbines een zog ontstaat. Afhankelijk van de weersomstandigheden strekt dit zog zich uit van enkele honderden meters tot enige kilometers. Door menging van de atmosfeer als gevolg van turbulentie wordt het tekort aan windenergie weer aangevuld vanuit de hogere luchtlagen. Hoe zog effecten doorwerken in het verdere windklimaat bij zeer grote windparken op zee is nog onduidelijk. Omdat mogelijk in de toekomst zeer grote windparken nodig zijn, wordt hier nu al onderzoek naar gedaan.

- 5) *Het is niet denkbeeldig dat er in de toekomst milieurampen plaats gaan vinden in met name de Noordzee, de zee met de meeste scheepsbewegingen per jaar. Waar de geplande windparken langs de verkeersscheidingsstelsels komen te staan. Een black out of navigatiefout op een koopvaardijship kan rampzalige gevolgen hebben.*

De komst van windparken op zee vergroot het risico van een aanvaring van een schip met een of meer windturbines. Om dit risico zo beperkt mogelijk te houden wordt bij de locatie van windparken op zee een ruime afstand aangehouden tussen het windpark en het verkeersscheidingsstelsel. Voor het bepalen van die afstand wordt het ontwerpcriterium "Afstand tussen scheepvaartroutes en windparken" toegepast. Dit ontwerpcriterium is vastgesteld door de Internationale Maritieme Organisatie (IMO). Daarbovenop is binnen de Rijksoverheid (waaronder de Kustwacht) een pakket mitigerende maatregelen afgesproken om risico's verder te verkleinen en adequaat te kunnen optreden als er toch een aanvaring plaatsvindt.

- 6) *MER-rapporten (Milieu Effect Rapporten) schieten te kort. Ook is de ecologie en dynamiek van de aangewezen windparken niet goed in kaart gebracht en voldoen de windparken niet aan de EU-richtlijnen.*⁶

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0042&from=NL>
Uitspraak Europees hof:
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?sessionId=EAD3441C990F568CE5DD397C03AC351B?text=&docid=227726&pageIndex=0&doclang=NL&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=7242532>

Zoals hierboven beschreven onder het kopje "onderzoek en monitoring effecten windenergie op zee" ben ik van mening dat wel degelijk wordt voldaan aan het zorgvuldig in beeld brengen van ecologische effecten en aan Europese richtlijnen. Ter toelichting ga ik hierbij nog wat dieper in op de MER-rapportages. Voor elk kavelbesluit dat op grond van de Wet windenergie op zee door de minister van EZK wordt genomen stelt deze een milieueffectrapportage op, die daarmee onderdeel uitmaakt van de besluitvorming. Deze milieueffectrapportage wordt getoetst door de onafhankelijke Commissie voor de milieueffectrapportage, die hiervoor bij wet is aangesteld. Deze commissie bestaat uit experts op de relevante gebieden, zoals ecologie en scheepvaart. Het oordeel van deze commissie over de kwaliteit van de opgestelde milieueffectrapportage telt zwaar bij eventuele beroepen die tegen een kavelbesluit worden ingesteld. Daarnaast is voor het vaststellen van een kavelbesluit de uniforme openbare voorbereidingsprocedure van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing. Het ontwerp van het besluit, inclusief de MER, zal ter inzage worden gelegd en eenieder wordt in gelegenheid gesteld om gedurende zes weken te reageren op het ontwerp.

- 7) *Wij zijn bang voor de toekomst van de visserijgemeenschappen, doordat de werkgelegenheid in gevaar komt. Niet alleen vissers zelf maar ook visverwerkingsbedrijven, leveranciers en overige aanverwante bedrijven.*

Alle veranderingen op de Noordzee hebben invloed op de visserijsector. Juist om de sector perspectief te geven heeft het kabinet met de stakeholders op de Noordzee het Noordzeeakkoord gesloten. De visserijmaatregelen uit het Noordzeeakkoord heb ik in overleg met vertegenwoordigers van uw sector uitgewerkt in de kottervisie (mijn appreciatie bij het advies van mevrouw Burger voor een duurzame kottervisserij op de Noordzee). Daarin erken ik dat een kleinere vloot ook gevolgen kan hebben voor de visserijgemeenschappen en de keten. Ik ben er blij mee dat het Bestuurlijk Platform Visserij (BPV) heeft aangeboden een coördinerende rol te willen spelen bij het ontwikkelen van maatregelen voor het behoud van levendige visserijgemeenschappen, nu de sector kleiner wordt. Innovaties kunnen daarbij helpen. Ik ben voornemens om via het nieuwe Europese fonds EMVAF naast middelen voor innovaties in de primaire sector ook een bedrag beschikbaar voor innovaties in de keten.

- 8) *De geplande windmolenparken worden precies gesitueerd in voor de vis belangrijke paaigronden. Wij zijn dan ook bevreesd dat volledige vispopulaties vernietigd zullen worden door bovenstaande redenen.*

Bij de voorbereiding en uitvoering van de plannen voor windenergie op zee, houdt de Rijksoverheid zoveel mogelijk rekening met andere belangen op zee en aan de kust waaronder de visserij. Er zijn geen aanwijzingen dat de bouw en exploitatie van windparken leidt tot volledige vernietiging van vispopulaties. Wel wordt de ruimte om te vissen kleiner. Tot 2030 zal op basis van eerder vastgestelde routekaarten 2,8% van de oppervlakte van de Nederlandse Noordzee worden bebouwd met windparken. Op dit moment wordt de aanwijzing van nieuwe windenergiegebieden voorbereid. In het Noordzeeakkoord is op verzoek van de vertegenwoordigers van de visserijsector (die toen nog deelnamen aan het Noordzeeoverleg) vastgelegd, dat bij de aanwijzing van nieuwe gebieden waardevolle visgronden in de zuidelijke Noordzee waar mogelijk worden ontzien. Afstemming over de aanwijzing van nieuwe gebieden voor de bouw van windparken vindt plaats in het Noordzeeoverleg. In het monitorings- en onderzoekprogramma dat onderdeel is van het Noordzeeakkoord (MONS) en dat nu wordt uitgewerkt, zal specifiek gekeken worden of onderzoek naar de effecten op commerciële vispopulaties vanwege de plaatsing van windparken op zee geprogrammeerd kan worden.

- 9) *Er is geen goede samenwerking tussen energiebedrijven en visserij in de praktijk.*

Samenwerking is een proces waarvoor wederzijdse bereidheid voor overleg moet zijn. Het is daarom zo belangrijk dat de visserijsector gezamenlijk deelneemt in de belangrijke overlegstructuren, waar de windenergiesector ook aan tafel zit, zoals het Noordzeeoverleg.

Reactie op de eisen van EMK om schade aan de natuur te voorkomen

In voorgaande passages in deze brief ben ik ingegaan op de noodzaak van de bouw van windparken, het onderzoek dat uitgevoerd is en wordt naar de ecologische effecten inclusief de mitigerende maatregelen, de mogelijkheden voor inspraak en het behoud van visserijgemeenschappen. Ook heb ik toegelicht wat ik in het kader van het Noordzeeakkoord en de kottervisie zal doen om de visserij nieuw perspectief te geven gezien alle veranderingen die op de sector afkomen. Daarmee geef ik tevens reactie op de door u geformuleerde eisen.

Tot slot

De ontwikkelingen op de Noordzee gaan door. In het Noordzeeoverleg worden door middel van op consensus gericht overleg de plannen voor de bouw van windparken en het onderzoek dat daarvoor nodig is besproken. Ik hoop dat u vanuit uw positie eraan kunt bijdragen dat vertegenwoordigers van uw sector alsnog zullen aansluiten bij het overleg. Daar heeft u de meeste kans om in een vroeg stadium uw belangen en zorgen in te brengen en hierover overeenstemming te bereiken met de andere deelnemers aan het overleg. Daar kunt u gesteund worden door de andere marktpartijen en maatschappelijke organisaties bij de vele uitdagingen die op u afkomen. Alle partijen in het Noordzeeoverleg hebben aangegeven de visserij graag bij het overleg te verwelkomen.

Hoogachtend,

5.1.2e

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Bijlage 1 Uitgevoerd onderzoek naar effecten van Windenergie op zee.

Het shortlist onderzoek richt zich op enerzijds de verspreiding van voor windturbineparken gevoelige soorten (vogels, vissen en zeezoogdieren) en anderzijds de effecten op deze soorten. Er zijn zeven deelonderzoeken uitgevoerd, te weten:

1. Meetstandaarden voor onderwatergeluid
2. Verspreidingsonderzoek Kleine Mantelmeeuwen
3. Verspreiding van vislarven op het NCP
4. Effecten van onderwatergeluid op vislarven
5. Verspreiding van zeevogels op het NCP
6. Verspreiding van bruinvissen op het NCP
7. Effecten van onderwatergeluid op zeezoogdieren

Het VUM onderzoek heeft zich gericht op

1. Geluidsmodel voor heien op zee
2. [Beoordelingsinstrument voor cumulatieve effecten onderwatergeluid \(SORIANT\)](#)
3. [Effecten van offshore heigeluid op het gehoor van gewone zeehonden](#)
4. [Effecten van heigeluid op de overleving van vislarven](#)
5. Effecten van offshore heigeluid op gehoor en gedrag van bruinvissen
6. Zwemsnelheden van zeezoogdieren in de Noordzee
7. [Aantallen aanvaringen modelleren van vogels met offshore windturbines](#)
8. [Vleermuismigratie over zee](#)
9. [Effect van windparken op zeevogels](#)
10. [Workshop Internationale harmonisatie en samenwerking](#)

Wozep (Wind op zee ecologisch programma)

Het Wozep richt zich op het onderzoeken van de impact van windturbines: wat is het effect van onderwatergeluid op het gedrag van bruinvissen? Wat is het effect van de draaiende rotorbladen op kust- en zeevogels? Etc. Door de impact te onderzoeken kunnen effecten (het aantal slachtoffers en het effect op de populaties van kwetsbare soorten) nauwkeuriger worden ingeschat. Hiervoor worden in het veld metingen (bv met radar of GPS) en waarnemingen (bv gedrag, soortherkenning) gedaan en wordt gebruik gemaakt van bestaande datasets van langlopende monitoringprogramma's voor vogels en zeezoogdieren. Om het effect op de populatie van bijvoorbeeld kwetsbare vogelsoorten te kunnen berekenen, zowel in huidige oppervlaktes windparken maar ook in toekomstige scenario's, zijn modellen ontwikkeld. Belangrijke bouwstenen voor deze modellen zijn o.a. de door Wozep verzamelde data en ontwikkelde kennisregels.

Op de deelpagina's van de thema's [vogels](#), [vleermuizen](#), [zeezoogdieren](#), [vissen](#) en [ecosysteemeffecten](#) is meer te lezen over het onderzoek dat is uitgevoerd, wat de resultaten zijn en hoe deze zijn gebruikt in beleid en beheer.

Minister

Bestuurskern

Dir. Waterkwaliteit, Ondergr
en Marien
Marien- en Internationaal
Waterbeleid

Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

5.1.2e
5.1.2e
T 5.1.2e
M 5.1.2e
F 5.1.2e
5.1.2e@minienw.
nl

beslisnota

Definitief wijzigingsbesluit kavelbesluiten Borssele I
t/m V en Hollandse Kust I t/m 5

Datum

14 januari 2021

Kenmerk

Inleiding

Van 29 mei tot en met 9 juli 2020 heeft het ontwerpwijzigingsbesluit voor de eerste tien kavelbesluiten ter inzage gelegen. De volgende stap is de ter inzage legging van het definitief wijzigingsbesluit.

Geadviseerd besluit

Ik verzoek u in te stemmen met het ter inzage leggen van bijgevoegd definitief wijzigingsbesluit.

Instemmen met ter inzage leggen is een procedurele formaliteit en interfereert niet met de besluiten met betrekking tot windenergiegebieden in het kader van het NWP III en het Programma Noordzee 2022-2027.

Beslistermijn

Zo spoedig mogelijk; de geplande inzagetermijn start nog in januari en duurt 6 weken.

Kader

Alle relevante documenten die voortvloeien uit de Wet windenergie op zee worden getekend door de minister van EZK (in deze het bevoegd gezag) in afstemming met de ministers van I&W, BZK en LNV (als medebevoegd gezag). De inhoud van het definitief wijzigingsbesluit is tot stand gekomen in overleg met RWS/Zee&Delta.

Kernpunten wijzigingsbesluit

- Bijgesloten definitief wijzigingsbesluit bevat beperkte wijzigingen (toelichting op blz. 3 en 4 van deze nota) voor alle tien tot nu genomen en inmiddels onherroepelijke kavelbesluiten: Borssele I, II, III, IV en V, Hollandse Kust (zuid) I, II, III en IV en Hollandse Kust (noord) V.
- Tijdens de terinzagelegging van het ontwerpwijzigingsbesluit hebben twee partijen een zienswijze ingediend: Vattenfall en de Visserbond.

Bijlage(n)

- Definitief wijzigingsbesluit kavelbesluiten I, II, III, IV en V (innovatiekavel) windenergiegebied Borssele, I, II, III en IV windenergiegebied Hollandse Kust (zuid) en V windenergiegebied Hollandse Kust (noord)

- Na overleg met Vattenfall is overeengekomen de zinsnede '*zonder financiële tegenprestatie*' te vervangen door een zin waarin wordt aangegeven dat met betrekking tot de medewerking aan de plaatsing van apparatuur voor de scheepvaartveiligheid en ecologische monitoring een overeenkomst zal worden gesloten met de vergunninghouder van het windpark.
- De publicatie van het definitief wijzigingsbesluit inclusief de beantwoording van de zienswijzen is voorzien voor januari 2021. Gedurende zes weken hebben de partijen die een zienswijze hebben ingediend de kans om een beroep aan te tekenen.

5.1.2e
5.1.2e

Toelichting

- Naar aanleiding van de zienswijzen en reacties zijn, in hoofdzaak, de volgende wijzigingen doorgevoerd in dit definitieve besluit:
 - Voor de kavelbesluiten Hollandse Kust (zuid) I tot en met IV is de in het ontwerpwijzigingsbesluit toegevoegde zinsnede '*zonder financiële tegenprestatie*' voor een aantal specifieke voorschriften in relatie tot medewerking aan plaatsing en onderhoud van sensoren ten behoeve van scheepvaartveiligheid en ecologie komen te vervallen.
 - De in het ontwerpwijzigingsbesluit voor Hollandse Kust I tot en met V voorgeschreven frequentie van rapporteren over de geleverde inspanning om de lokale en regionale economie te versterken is teruggebracht tot drie.
 - In de toelichting van het definitief wijzigingsbesluit is de voorgeschreven inzet van akoestische verjagingsmiddelen verduidelijkt en de maatregel om slachtoffers onder vleermuizen te beperken is nader toegelicht.
- De zienswijze van de Vissersbond geeft geen aanleiding tot aanpassingen.

Toelichting op het ontwerpwijzigingsbesluit

- Op verzoek van vergunninghouders van windparken op zee en naar aanleiding van nieuwe beleidsmatige inzichten omvat dit wijzigingsbesluit wijzigingen die de effecten op de ecologie en omgeving beperken en de veiligheid binnen de windparken vergroten.
- De wijzigingen (zoals ook al opgenomen in het ontwerpbesluit) betreffen:
 - een aanpassing van de stilstandvoorziening óm:
 - aanvaringsslachtoffers onder trekkende vogels en vleermuizen te voorkomen;
 - de veiligheid tijdens reparatie- en onderhoudswerkzaamheden in de directe omgeving te garanderen;
 - veilig helikopterverkeer nabij kavel V Hollandse Kust (noord) te waarborgen;
 - het zodanig ontwerpen, bouwen en exploiteren van een windpark dat het actief bijdraagt aan versterking van de lokale en regionale economie;
 - het beperken van onderwatergeluid bij het heien van funderingspalen;
 - het verminderen van hinder door verlichting en het verminderen van de zichtbaarheid van het windpark;
 - het meewerken van de vergunninghouder aan de plaatsing van apparatuur voor de scheepvaartveiligheid en ecologische monitoring.

Minister

Bestuurskern

Dir. Waterkwaliteit, Ondergr
en Marien
Marien- en Internationaal
Waterbeleid

Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

5.1.2e
5.1.2e
T 5.1.2e
M 5.1.2e
F 5.1.2e
5.1.2e@minienw.
nl

beslisnota

Ter inzage leggen ontwerpbesluiten kavel VI en kavel
VII windenergiegebied Hollandse Kust (west)

Datum

14 januari 2021

Kenmerk

Bijlage(n)

-Ontwerpkavelbesluiten
windenergiegebied Hollandse
Kust (west) VI en VII

-Milieueffectrapporten kavels
VI en VII windenergiegebied
Hollandse Kust (west)

Inleiding

Op 7 november 2019 is de definitieve Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) vastgesteld voor de kavelbesluiten VI en VII windenergiegebied Hollandse Kust (west). De volgende stap is de ter inzage legging van de ontwerpkavelbesluiten samen met de bijbehorende milieueffectrapporten (MER).

Geadviseerd besluit

Ik verzoek u in te stemmen met de met het ter inzage legging van de ontwerpkavelbesluiten en de milieueffectrapporten. Instemmen met ter inzage leggen is een procedurele formaliteit en interfereert niet met de besluiten met betrekking tot windenergiegebieden in het kader van het NWP III en het Programma Noordzee 2022-2027.

Beslistermijn

Publicatie van de ter inzage legging wordt voorzien voor het tweede kwartaal van 2021.

Kader

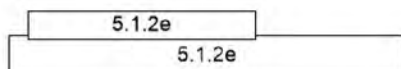
Alle relevante documenten die voortvloeien uit de Wet windenergie op zee worden getekend door de minister van EZK (in deze het bevoegd gezag) in afstemming met de ministers van I&W, BZK en LNV (als medebevoegd gezag). De inhoud van de ontwerpbesluiten is tot stand gekomen in overleg met RWS/Zee&Delta.

Kernpunten

- Met de kavelbesluiten VI en VII kunnen in 2025-2026 twee windparken in windenergiegebied Hollandse Kust (west) (HKW) worden gerealiseerd (zie *toelichting op blz. 3 e.v.*)
- **Door de stikstofproblematiek hebben de ontwerpkavelbesluiten ca. een jaar vertraging opgelopen.** Door het voorschrijven van

stikstofemissie reducerende maatregelen wordt het bouwen van de windparken mogelijk gemaakt.

- Voor zover mogelijk is in de ontwerp-kavelbesluiten rekening gehouden met de afspraken uit het **Noordzeeakkoord en het Programma Noordzee**. Zo is in de verkaveling rekening gehouden met doorvaart passages voor schepen tot 46m onder andere ten behoeve van visserij. In lijn met afspraken binnen het **Noordzeeakkoord** is net als bij eerdere windparken uit de Routekaart 2030 bodemberoerende visserij niet toegestaan.
- De voorgestelde kavelindeling is mede tot stand gekomen op basis van een *Levelized cost of energy*-studie (LCoE) die het windenergiegebied opdeelt in drie kavels met gelijke business cases. Voor twee van deze drie kavels wordt nu een ontwerp-kavelbesluit voorgelegd. **Het mogelijk toekomstige derde kavel in het zuiden van het windenergiegebied wordt vooralsnog vrijgelaten voor andere belangen, zoals visserij.**
- De vergunningsduur opgenomen in de ontwerp-kavelbesluiten is nu nog voor 30 jaar aangezien dit het maximum onder de huidige wet is. De inzet is om deze na inwerkingtreding van de nieuwe wet en voorafgaand aan de tender aan te passen naar 35-40 jaar.
- De ontwerp-kavelbesluiten blijven binnen de ecologische grenzen en binnen het voor de Routekaart 2030 opgestelde Kader Ecologie en Cumulatie.

Toelichting

Proces

- Vanaf de terinzagelegging kan een ieder zes weken lang een zienswijze indienen op de ontwerpbesluiten en de bijbehorende milieueffectrapporten.
- De ontwerp-kavelbesluiten zijn geen onomkeerbare stap, maar de voorbereiding voor de definitieve kavelbesluiten. Publicatie hiervan wordt voorzien voor het tweede kwartaal van 2021.
- De tender voor het windpark is voorzien voor het vierde kwartaal van 2021 en mede afhankelijk van de inwerkingtreding van de aangepaste wet windenergie op zee.
- De ontwerp-kavelbesluiten worden voor medeparaaf parallel voorgelegd aan de ministers van Infrastructuur en Waterstaat, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Stikstofproblematiek

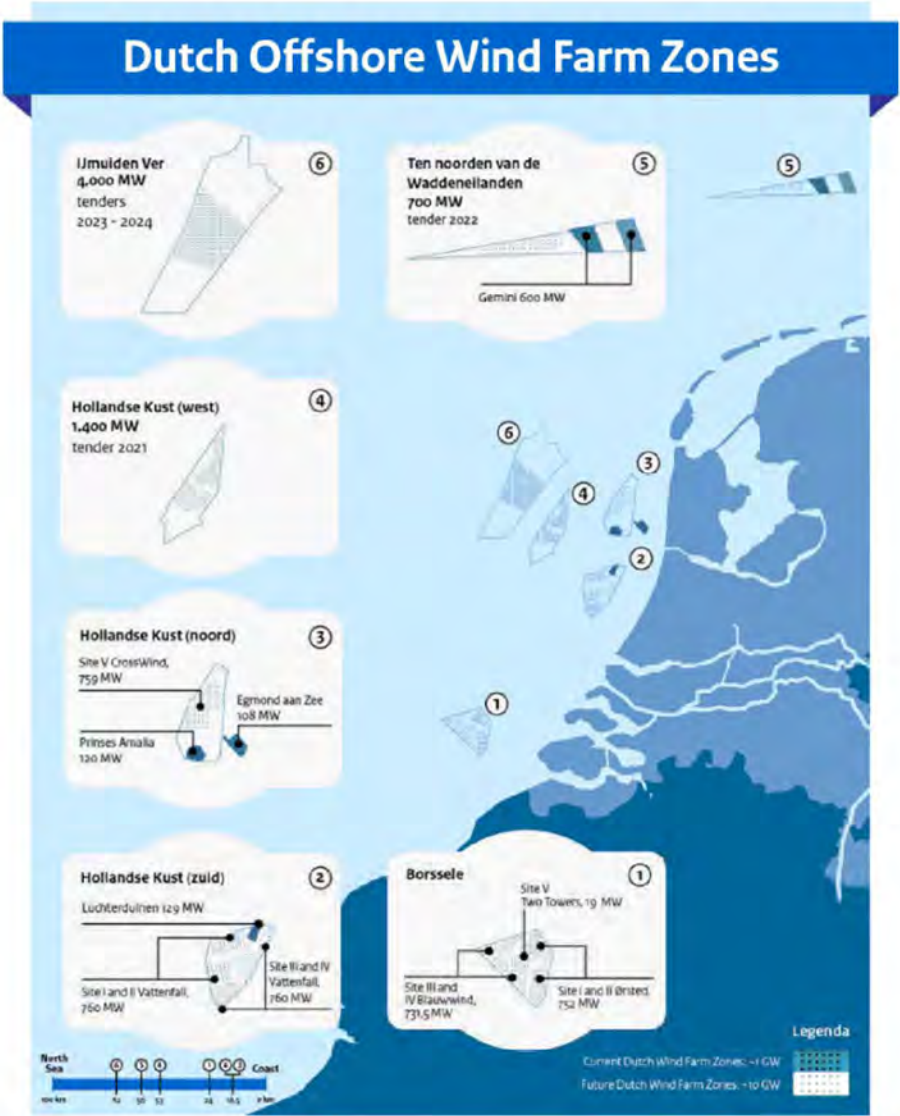
- Tijdens de bouw van de windparken komt stikstof vrij in de vorm van NO_x als gevolg van de verbranding van fossiele brandstoffen op de schepen. De minister van LNV hanteert een redeneerlijn voor tijdelijke projecten, die neerkomt op een 'drempelwaarde' voor stikstofdepositie van 0,05 mol/ha/jr. Om hieronder te blijven en daarmee het bouwen van de windparken in Hollandse Kust (west) mogelijk te maken wordt in de kavelbesluiten een stikstof emissiereductie van 90% voorgeschreven.
- De kostenverhoging van deze maatregelen is aanzienlijk, en ook de uitvoerbaarheid is een uitdaging. De windsector verzet zich dan ook tegen deze maatregel en voorziet een kans op minder inschrijvingen op de tender. EZK schat de kostenstijging acceptabel en voorziet vooralsnog geen risico voor het subsidievrij slagen van de tender. Een andere mogelijkheid dan het voorschrijven van emissie reducerende maatregelen is er nu niet. Overigens is de trend naar een forse reductie van emissies ook aanwezig in internationale maritieme regelgeving, zoals de instelling van NO_x Emissie Controle Area (NECA) op de Noordzee en Oostzee.
- Op dit moment ligt het wetsvoorstel stikstofreductie en natuurverbetering in de Tweede Kamer, waarin een vrijstelling van vergunning opgenomen is voor het aspect stikstof voor bouwprojecten voor projecten met kleine en tijdelijke emissies. In de toekomst kunnen ook kavelbesluiten hiervan gebruik maken. De definitieve vorm van de vrijstelling en datum van inwerkingtreding (op zijn vroegst in Q2 2021) staan nog niet vast. Om die reden is er voor de ontwerp-kavelbesluiten HKW voor gekozen om hier niet op te wachten.
- Voor één van de netaansluitingen, het net op zee project Hollandse Kust (west Beta), wordt nog gezocht naar een werkbare oplossing voor het stikstofprobleem. U wordt hierover apart geïnformeerd. De besluiten voor net op zee Hollandse Kust (west Alpha) zijn inmiddels onherroepelijk. De uitvoering van deze netaansluiting is in voorbereiding.

Kavelindeling en overige belangen

- Voor HKW is een bewuste keuze gemaakt voor compacte kavels met een hogere dichtheid dan eerdere windparken uit de Routekaart 2030 (zie tabel 2). Dit heeft voordelen voor de hoeveelheid energie uit het windenergiegebied als geheel. Het leidt tot een lichte maar acceptabele stijging in de kostprijs en heeft positieve effecten op ecologie en de visserij.
- In de verkaveling is rekening gehouden met scheepvaart door passages aan te brengen tussen kavels VI en VII en ook tussen het nu nog niet ingevulde zuidelijke kavel en kavel VII.

- Binnen het kavel staan gasplatforms. De operator Wintershall verwijdt deze voordat de bouw van de windparken begint. Er zijn specifieke afspraken gemaakt ten aanzien van één platform wat mogelijk interessant is voor CCS. Uitgangspunt van deze afspraken is dat de windparken en het platform naast elkaar op goede manier kunnen functioneren.
- In de ontwerp-kavelbesluiten voor Hollandse Kust (west) is het maximaal vermogen van 760 MW losgelaten. De vergunninghouder kan hiermee door middel van overplanting (meer turbines installeren dan de maximale capaciteit – 760MW - van de exportkabel van TenneT) vaker maximaal produceren. Dit geeft meer ruimte voor de ontwikkelaar om de businesscase te optimaliseren en leidt tot een efficiënter gebruik van het net op zee.
- De mogelijkheid voor passieve visserij en andere vormen van medegebruik (zowel economisch als natuurontwikkeling) wordt opengehouden. Indien aan de orde, wordt dit gereguleerd op grond van andere wettelijke kaders (met name de Waterwet). Intussen is hier ook een afwegingskader voor opgesteld.

figuur 1: Overzicht windenergiegebieden voor de Routekaart 2030, met de ligging van windenergiegebied Hollandse Kust (west).

Tabel 1: planning voor de routekaart windenergie op zee 2030

Omvang (GW)	Windenergiegebied, kavel(s)	Tender kavels	Ingebruikname windpark
1,0	Bestaande windparken	-	-
0,7	Borssele, kavels I en II	2016	2020
0,7	Borssele, kavels III, IV en V	2016	2020
0,7	Hollandse Kust (zuid), kavels I en II	2017	2022
0,7	Hollandse Kust (zuid), kavels III en IV	2019	2023
0,7	Hollandse Kust (noord), kavel V	2020	2024
0,7	Hollandse Kust (west), kavel VI	2021	2025-2026
0,7	Hollandse Kust (west), kavel VII		2025-2026
0,7	Ten noorden van de Waddeneilanden, kavel I	2022	2027
1,0	IJmuiden Ver, kavel I	2023	2028
1,0	IJmuiden Ver, kavel II		2028
1,0	IJmuiden Ver, kavel III	2024	2029
1,0	IJmuiden Ver, kavel IV		2029

Tabel 2: vergelijking van de afstand tot de kust en de dichtheid

Windenergiegebied	Afstand tot de kust (km)	Dichtheid MW/km2
Borssele	22	ca. 4,5
Hollandse Kust (zuid)	18	ca. 4,5
Hollandse Kust (noord)	18	ca. 6,0
Hollandse Kust (west)	52	ca. 8,0
Ten noorden van de Waddeneilanden	67	ca. 10,8
IJmuiden Ver	63	ca. 9,4

Figuur 2: Voorgestelde kavelindeling windenergiegebied Hollandse Kust (west)

Minister

cc Staatssecretaris

Bestuurskern

Dir. Waterkwaliteit, Ondergr
en Marien
Bodem, Ondergrond en
Wadden

Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

5.1.2e

5.1.2e

M 5.1.2e

5.1.2e @minienw.nl

nota ter informatie

Dossier Notaoverleg Noordzeeakkoord, 26 januari 2021

Datum

15 januari 2021

Kenmerk

IENW/BSK-2020/235181

Bijlage(n)

Dossier Notaoverleg
Noordzeeakkoord 26 januari
2021

Inleiding

Dinsdag 26 januari a.s. is het Notaoverleg Noordzeeakkoord (16.30 – 22.00 uur). U bent samen met de minister van LNV uitgenodigd. Ter voorbereiding van het debat is een dossier gemaakt met de belangrijkste onderwerpen. Dossier is afgestemd met LNV, EZK en BZK.

Voorafgaand aan het debat zijn twee brieven aan de Tweede Kamer gestuurd:

- Een brief van u, ter aanbieding van het Akkoord voor de Noordzee (Noordzeeakkoord);
- Een brief van u en de minister van LNV, waarin een appreciatie van de adviezen over de governance van het Noordzeeoverleg (Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving, in uw opdracht) en deelname van de visserijsector (dhr. Joustra, in opdracht van de minister van LNV).

Samenvatting

De onderwerpen voor het dossier zijn geselecteerd op basis van de door de Kamer geagendeerde brieven, het inhoud van het verslag van het eerder dit jaar gehouden schriftelijk overleg over het onderhandelaarsakkoord voor de Noordzee, actualiteiten en verwachte vragen of moties.

Dossier

Het dossier is als volgt opgedeeld en bevat redeneerlijnen, factsheets en een aantal QenA's:

- Convocatie
- Brieven:
 - o Akkoord voor de Noordzee (Tweede Kamer, vergaderjaar 2019–2020, 33 450, nr.68) IenW
 - o Onderhandelaarsakkoord voor de Noordzee (Tweede Kamer, vergaderjaar 2019–2020, 33 450, nr. 64) IenW

- Appreciaties Governance advies Noordzeeoverleg (OFL) en deelname visserij (Joustra) (Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 33450, nr.70) LNV
- Advies van dhr. Joustra over deelname visserij aan het Noordzeeoverleg (Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 33450, nr. 77) LNV
- Benoeming voorzitter Noordzeeoverleg (Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 2020Z25547)

Het dossier is als volgt opgebouwd:

Deel I – minister van IenW

1. Noordzeeakkoord en Governance algemeen
2. Afspraken over energietransitie

Deel II – minister van LNV

3. Afspraken over natuurherstel
4. Afspraken rondom visserij
5. Medegebruik duurzame blauwe economie

Deel III – Moties en Toezeggingen

6. Overzicht openstaande moties en toezeggingen
7. Aangenomen moties VAO Visserij en Notaoverleg Klimaat en Energie

Daarnaast treft u de voor het debat relevante kamerstukken aan.

Taakverdeling tussen u en de minister van LNV

- U beantwoordt de vragen over het Noordzeeakkoord, de governance van het Noordzeeoverleg en transitiefonds in algemene zin; de opgaven en inpassing van de energietransitie; de kennis- en monitoringopgave; het rekening houden met zeevaart, defensie, zandwinning etc.
- De minister van LNV beantwoordt de vragen met betrekking tot natuur en visserij, en de betrokkenheid van de visserijsector bij het Noordzeeakkoord en –overleg, duurzame economie in windparken.

Het dossier wordt volgende week nog geactualiseerd vanuit LNV en EZK

5.1.2e	
	5.1.2e

JOINT DECLARATION OF INTENT

BETWEEN

**THE GOVERNMENT OF THE KINGDOM
OF THE NETHERLANDS,
THE GOVERNMENT OF THE REGION OF FLANDERS
AND
THE GOVERNMENT OF THE STATE OF
NORTH RHINE-WESTPHALIA**

ON

SUSTPIPE INITIATIVE – PIPELINE CONNECTIONS FOR A SUSTAINABLE AND COMPETITIVE CHEMICAL INDUSTRY IN THE TRILATERAL REGION CONTRIBUTING TO CLIMATE NEUTRALITY

INTRODUCTION

With a turnover of 180 billion Euro and more than 350,000 persons employed in the chemical industry, the trilateral region of North Rhine Westphalia (DE), Flanders (BE) and the Netherlands is home to one of the world's most powerful chemical industry clusters with a long history in the three regions. The whole region has a unique concentration of client industries and markets, which is of great significance to an enabling industry such as the chemical sector. The short distances and an efficient pipeline infrastructure are the basis for cross-border synergies and strengthen the collaboration in the region. A range of industrial customers gives driving force to innovation and boosts growth across the economy. However, the chemical industry faces various challenges – recovering from the corona-crisis, increasing global competition, contributing to climate protection and circular economy.

In order to strengthen the long-term competitiveness of the chemical industry in the trilateral region, a common strategy has been developed by the Ministry of Economics, Innovation, Digitalization & Energy of the State of North Rhine-Westphalia together with the Department

of Economy, Science & Innovation of the Flemish Government and the Ministry for Economic Affairs of the Netherlands.

The joint "Vision 2030" on future improvements for the chemical industry is to become "The world's engine for the transition towards a sustainable and competitive chemical industry." This unique cross-border strategy is a key lever to support and accelerate the industry transformation to a sustainable model of inclusive growth. The trilateral strategy for the chemical industry is a key for EU's contribution to achieve the Paris climate goals and support the EU's Green Deal.

Political Support of the trilateral strategy for the chemical industry

The importance of joint cross-border cooperation and its political support have been reaffirmed in various political statements in recent years.

1. Communiqué of the first government dialogue between the Netherlands and North Rhine-Westphalia on November 19th, 2018. The communiqué emphasizes that the common trilateral chemical strategy between the Netherlands, Flanders and North Rhine-Westphalia can help to increase the international competitiveness of the industry. The Ministers also agreed to support cross-border activities and to intensify the future strategy implementation dialogue. They emphasize that transparent and coordinated communication is crucial for the success of the trilateral chemical strategy.
2. Joint Cabinet Meeting of the Governments of North Rhine-Westphalia and Flanders on January 18th, 2019. The governments of North Rhine-Westphalia and Flanders underlined that the joint implementation of the trilateral strategy is an important lever to increase the international competitiveness of the chemical industry. The Cabinet declared that cross-border activities need to be supported for a successful implementation of the trilateral strategy for the chemical industry.
3. Renewed Policy Statement by the Governments of the Member States of the Benelux Union and North Rhine-Westphalia on further development of closer cooperation on April 2nd, 2019. Within the statement, all Governments declare, to strengthen and develop the cross-border chemical industry as an innovative cluster on a worldwide scale.

Furthermore, the ministries of economic affairs and the chemical associations of all participating regions established a Steering Committee for the overall governance of the trilateral strategy. Within the Steering Committee ministries and associations work to leverage process synergies and to intensify the communication about the trilateral strategy.

Improved Pipeline Connections for a Sustainable Future

The trilateral strategy points out, that maintaining and extending transportation infrastructures are essential for the future development of the trilateral chemical industry in the globalized market.

A key factor towards climate neutrality is the introduction of new low-carbon processes and feedstock.

The chemical industry can only contribute substantially to the transition to EU's climate neutrality, if they can remain competitive during each phase of transition towards climate neutrality and have an optimum framework. Both aspects belong together inseparably.

However, new low-carbon processes during the transition phase until 2050 will need new infrastructure for raw materials and energy sectors – such as pipelines.

In this context improved pipeline connections are crucial components in the trilateral chemical industry, as they secure the continuous supply of liquid or gaseous bulk chemical feedstock (e.g. naphtha, methanol, LNG, CO₂ and hydrogen). Therefore, further improvement in the pipeline infrastructure would significantly increase the attractiveness and competitiveness of the trilateral region in the long run. Further more, an improved pipeline infrastructure will contribute to the European feedstock supply and to the "Green Deal",

For such infrastructure investments, the cross-border collaboration within the trilateral strategy is from high importance – which is also underlined by the NRW Industrial Strategy. Especially the trilateral chemical cluster can take advantage of possible economies of scale through new infrastructure investments such as pipelines, as the Netherlands Taskforce Infrastructure Climate Agreement Industry (TIKI) recommends.

What are the benefits of pipelines for a sustainable future?

The pipeline initiative of the trilateral strategy targets all three dimensions of sustainability – ecological, economic and social – which is explained in detail below:

I. Ecological sustainability

1. Relevance of pipelines for a carbon neutral economy and society

Pipelines are essential for the transport of alternative feedstock and products in a climate neutral Europe in 2050 (e.g. hydrogen). Pipelines are also playing a crucial role in carbon reduction initiatives such as large-scale Carbon Capturing and (re)Usage and Storage projects (CC(U)S) projects. Rather than serving the purpose of inbound supply of feedstock the use case for many pipelines will most likely change to outbound transport of carbon for storage (CCS) and reuse (CCU). Another future use case for a dense pipeline network in the trilateral region will most likely be the use for synthesis gases, which are being produced at the coast using renewable energy (e.g. offshore wind).

2. Ecological benefit of pipeline transport in the short and medium term

Pipeline transport is essential for the transport of materials that are relevant to keep the chemical industry competitive during the transition period towards a climate neutral EU in 2050, while at the same time contributing to reduce CO₂ emissions. An example is the transport of LPG, which has a lower carbon footprint than Naphtha and can partly replace it. A well-developed pipeline network that enables a shift from other modes would also contribute significantly to reduce transport congestions and related emissions.

II. Economic sustainability

The competitiveness of and, thus, the jobs in the trilateral chemical cluster are linked to the availability of infrastructure to transport raw materials efficiently and reliably to the production sites and getting out the products efficiently mostly via the seaports to the customers worldwide. This is even more important in a time of ever fiercer global competition especially from North America and the Middle East. These regions, where the raw materials come from, would be the next logical step for competitive new investments in chemical sites, if the conditions in the trilateral regions for a reliable supply chain deteriorate.

There is a threatening and rapidly increasing lack of reliability of all means of transport. An increase of low water level crises in the coming years, congestion and missing capacities

especially on road and rail are a threat to the competitiveness of the chemical industry in the region.

Profit warnings and supply bottlenecks due to e.g. the low water level of the river Rhine in 2018 have clearly demonstrated the urgency of a rapid development of new concepts for seasonally- and congestion-free transportation with a high degree of reliability and allowing for a larger degree of flexibility. Pipeline transport has to be a cornerstone of these concepts. Pipelines are a significant part of the solution.

III. Social sustainability

Compared to other modes [of transportation], pipeline transport possesses the great advantage of generating virtually no negative externalities when it comes to the transportation of gaseous and liquid bulk chemical feedstocks. Pipeline transport is by far the safest and most sustainable mode of moving products.

Ten companies of the trilateral region join forces for realization of the pipeline project "SustPipe Initiative"

Given the central role of pipelines in shaping industrial transformation towards climate neutrality in 2050, ten companies from the trilateral region signed an agreement on pipeline development in the trilateral region in January 2020.

Lol signatories are:

- Basell Polyolefine GmbH
- Evonik Performance Materials GmbH
- BASF SE
- INEOS Manufacturing Deutschland GmbH
- BOREALIS AG
- Port of Antwerp
- BP Europa SE
- Port of Rotterdam
- Dow Europe GmbH
- SABIC Petrochemicals BV

The signing partners intend to discuss on how to move forward pipeline infrastructure development in the region. The goal is to link the ports of Antwerp and Rotterdam, which are major logistics hubs for the chemical sector, with the production sites in Flanders, the Netherlands and the Rhine/Rhine-Ruhr-Area.

There is a clear and imminent need by the (petro)chemical industry as shown by an independent survey among Lol partners in 2020 due to the changing feedstock structures for materials to be transported by pipelines in the trilateral region. The west-east pipeline gap needs to be closed to enable a competitive and future proof chemical industry with seasonally free transports – safe, efficient and emission free – between the ARA and the Rhine-Ruhr region.

Beginning of 2021 companies who signed the agreement strive to decide on a possible cross-border investment in new pipeline infrastructure (SustPipe Initiative) within the trilateral region. This investment will be an important bridge project contributing to the EU climate protection goals for 2050 and to realize the necessary industry transformation.

The Government of the Kingdom of the Netherlands, the Government of the Region of Flanders and the Government of the State of North Rhine-Westphalia (thereafter: sides) emphasize the

traditionally good experiences in cooperating in the field of chemical industry. They acknowledge the importance of their trilateral cooperation and that the competitiveness of the chemical industry is a corner stone of their countries' common aim to achieve climate neutrality in the European Union in 2050.

They have thus come to the following understanding:

1. OBJECTIVE

This Joint Declaration of Intent (JDol) is intended to support the "SustPipe Initiative – Pipeline connections for a sustainable and competitive chemical industry in the trilateral region contributing to climate neutrality". The initiative aims at an improved pipeline network between the ARA and the Rhine-Ruhr region as well as a connection to the wider network.

The sides recognize that this initiative, if the companies decide to invest, links the necessity to remain competitive on a global scale and to secure jobs and growth with the need to move towards climate neutrality.

Therefore, the sides intend to intensify their cooperation for improved pipeline connections for a sustainable future and are willing to support the "SustPipe Initiative" as key project to transform the chemical industry towards climate neutral production processes in 2050.

2. TASKS OF THE SIDES

In order to realize the objectives of this JDol, the sides intend to take the following tasks:

- Regular exchange between the ministries relevant for planning and approval procedures in order to ensure an efficient and effective planning and permit procedure of a cross-border pipeline project (track for several pipelines).
- Positive support of the initiative towards the EU Commission
- Representation of the necessity of the initiative to the public to achieve the EU climate goals.
- Establishment of a "Task Force: Cross-border Pipelines" between all relevant ministries of all sides. The task force will meet at least twice a year.

3. REALIZATION OF COOPERATION

The forms of cooperation will be mutually arranged by all three sides.

The side responsible for the organization of a meeting within the framework of this cooperation will bear the costs of such a meeting. Irrespective of this, each side will bear the travel costs for their participants respectively.

All three sides declare their willingness to actively support cooperation with subordinate public entities and institutions as well as ministries of both states.

4. LANGUAGE

Agreements, correspondence and documents will be written in English.

5. MUTUAL TRUST AND CONSULTATION

Any problems resulting from or anything unspecified in this JDol shall be resolved through amicable consultation or negotiations, based on the principle of cooperation, equality and trust. This JDol does not create any rights or obligations under international law.

6. OBLIGATIONS

The fulfillment of the obligations from this JDol is subject to the provision of budget funds in the budget of the respective sides.

7. AMENDMENT

The sides may amend this JDol by mutual written agreement.

8. VALIDITY

This JDol will come into effect upon signature.

The sides have executed three (3) original copies of this JDol in the English language on the date indicated below, with each original being equally valid. Each party shall retain one (1) original copy.

Signed on 26th January 2021

For the Government of the Region
of Flanders

5.1.2e

Zuhal Demir

Minister for Justice and Enforcement
Environment and Spatial Development,
Energy and Tourism

For the Government of the State of
North Rhine-Westphalia

5.1.2e

Prof. Dr. Andreas Pinkwart

Minister for Economic Affairs, Innovation,
Digitalization and Energy

For the Government of the Kingdom
of the Netherlands

5.1.2e

Mr. Bas van't Wout
Minister of Economic Affairs and
Climate Policy

Bijlage 1: Kaarten opties aanwijzing windenergiegebieden

In beslisboom en nota worden keuzes voorgelegd die leiden tot zes opties. Deze zijn weergegeven in zes kaarten.

Optie	In maart '21 voorgenomen windenergie-gebieden in ontwerp aanwijzen:	In okt. '21 voorgenomen windenergiegebieden in aanvullend ontwerp aanwijzen:	Definitief aangewezen windenergiegebieden, mrt'22
1. 0-27	0 GW	27 GW	27 GW
2. 2-25	2 GW (herbevestigen*)	25 GW	27 GW
3. 16-11	16 GW	11 GW	27 GW
4. 6-21	6 GW	21 GW	27 GW
5. 20-7	20 GW	7 GW	27 GW
6. Alles-27	Alle zoekgebieden	27 GW	27 GW

*Het reeds aangewezen windenergiegebied IJ-ver-N herbevestigen

Legenda

Windenergie

- Zoekgebied windenergie 2022-2027
- Voorgenomen windenergiegebied 2022-2027
- Aangewezen windenergiegebied 2016-2021 en zoekgebied 2022-2027
- Aangewezen 2016-2021 en voorgenomen windenergiegebied 2022-2027
- Windparken volgens routekaart 2030
- Windparken in aanleg in Hollandse Kust Zuid en Noord
- Windparken in gebruik

Begrenzingsen

- Nederlands Continentaal Plat
- Territoriale zee 12 Nautische mijl

Scheepvaart

- Scheepvaart
- Gemaal
- Overige
- Indicatie scheepvaartroute / clearway / corridor
 - Clearway IJmuiden - Newcastle
 - Indicatie Northern Sea Route (west)
 - Indicatie Northern Sea Route (oost)
 - Corridor Esbjerg - Hull
- Separatiezone
- Special area

Defensie

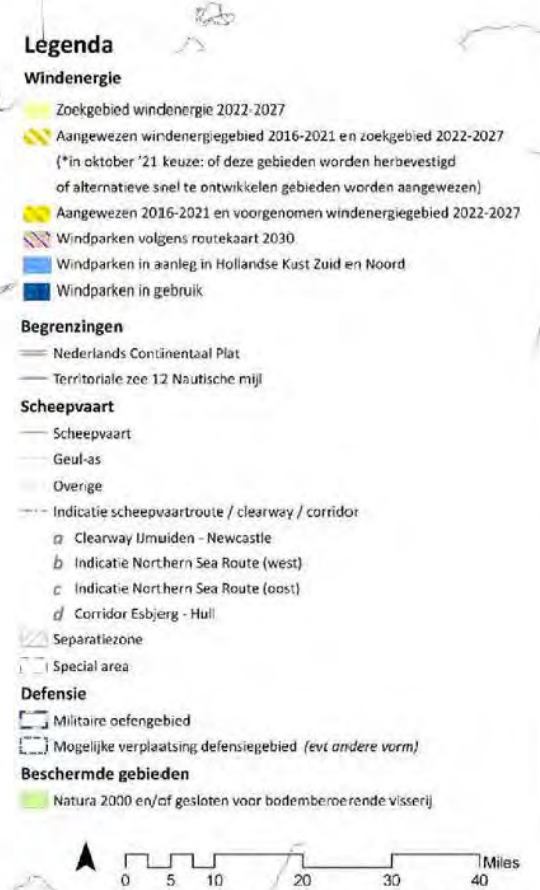
- Militaire oefengebied
- Mogelijke verplaatsing defensiegebied (evt andere vorm)

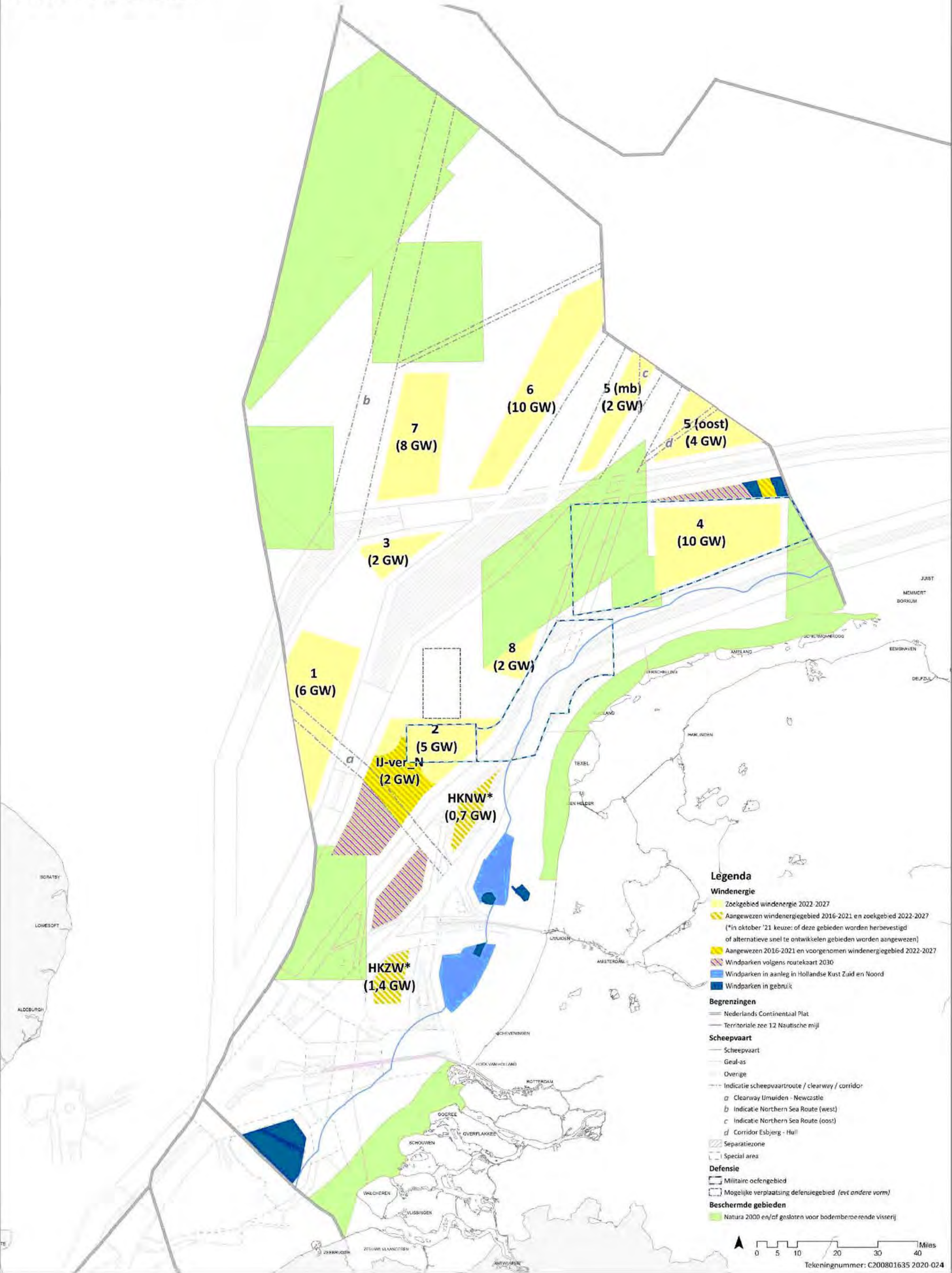
Beschermde gebieden

- Natura 2000 en/of gesloten voor bodemberoerende visserij

N3. Op de kaart staat bij gebied 2 dat er ruimte is voor 5 GW. In de praktijk is er wat extra ruimte nodig voor meervoudig gebruik en ruimtelijke inpassing, en stroomconvertoren worden geproduceerd in modules van 2 GW. Daarom is gerekend met 4 GW in gebied 2.

Datum: 11-01-2021

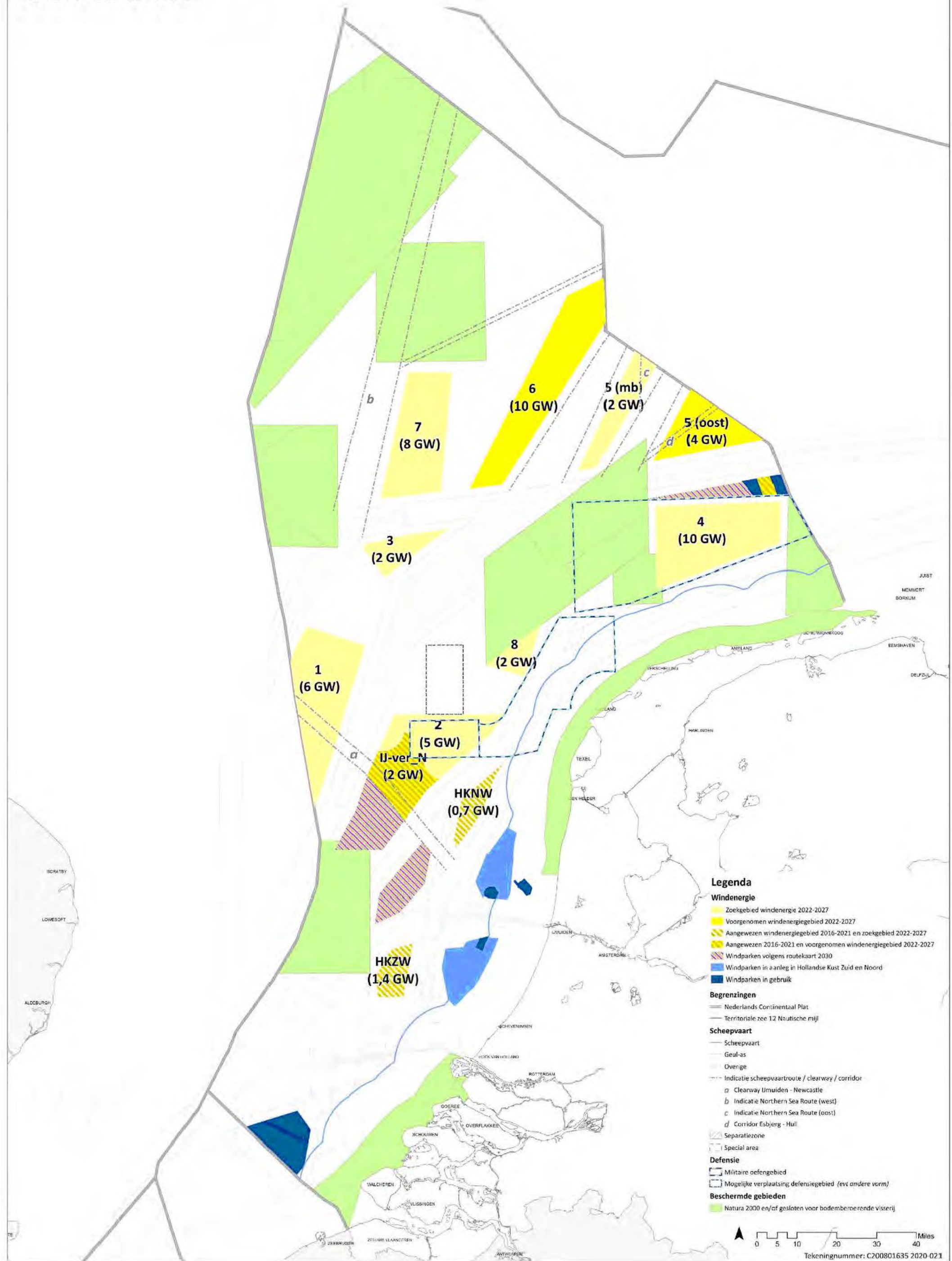

Aanwijzing windenergiegebieden 2030-2040

Optie 16-11

Datum: 11-01-2021

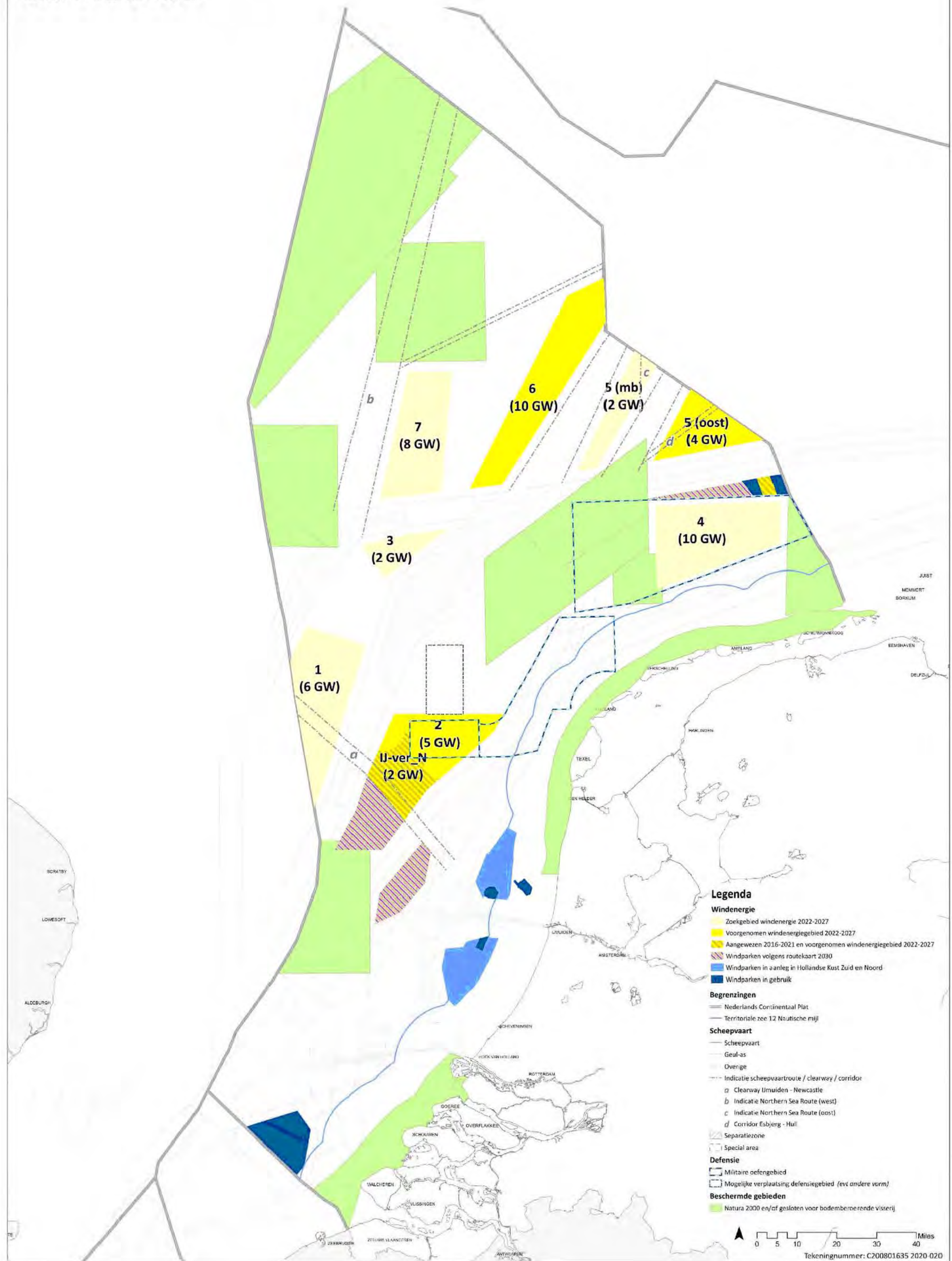
Datum: 26-01-2021

Aanwijzing windenergiegebieden 2030-2040

Optie 20-7

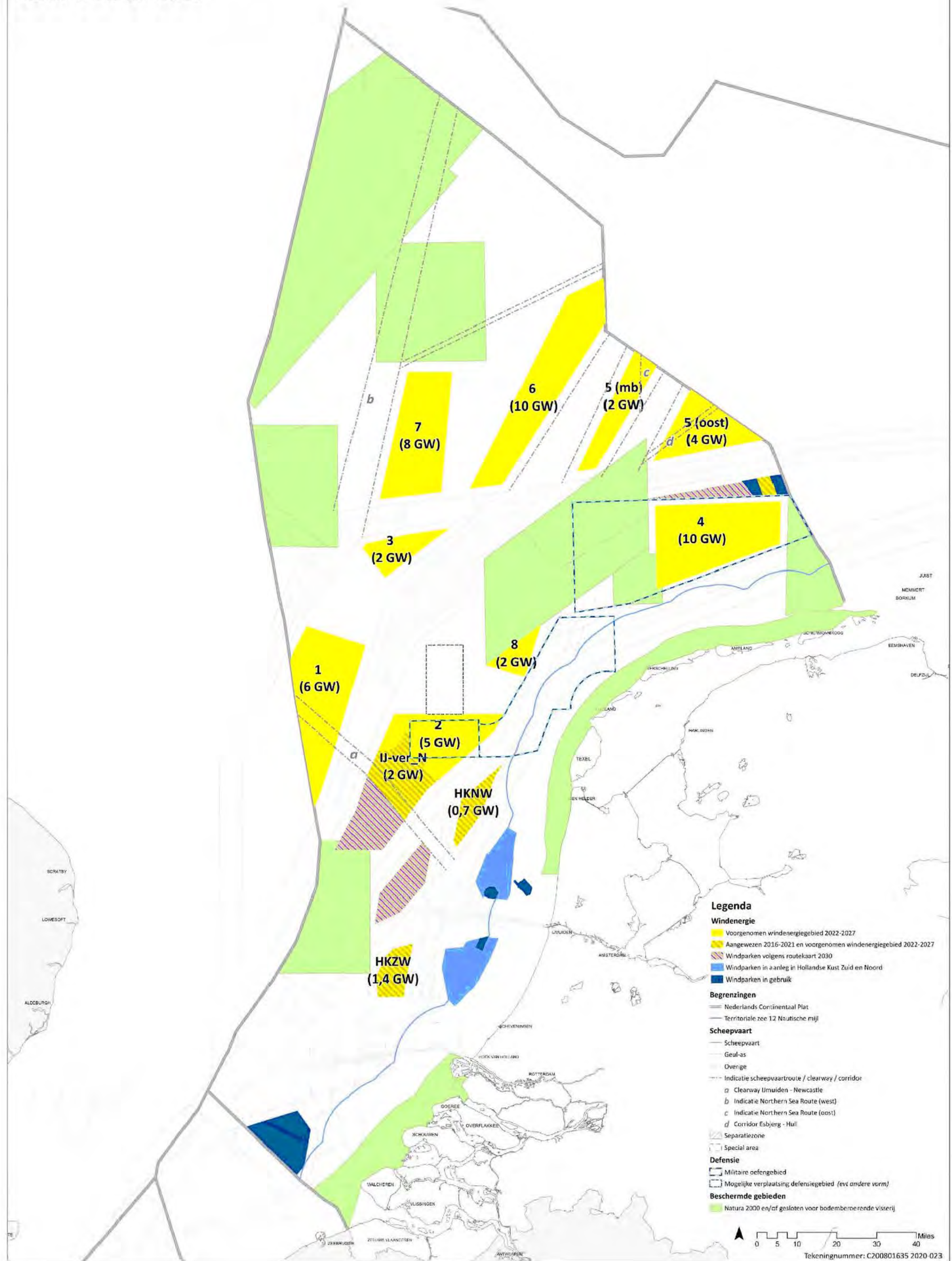
Datum: 11-01-2021

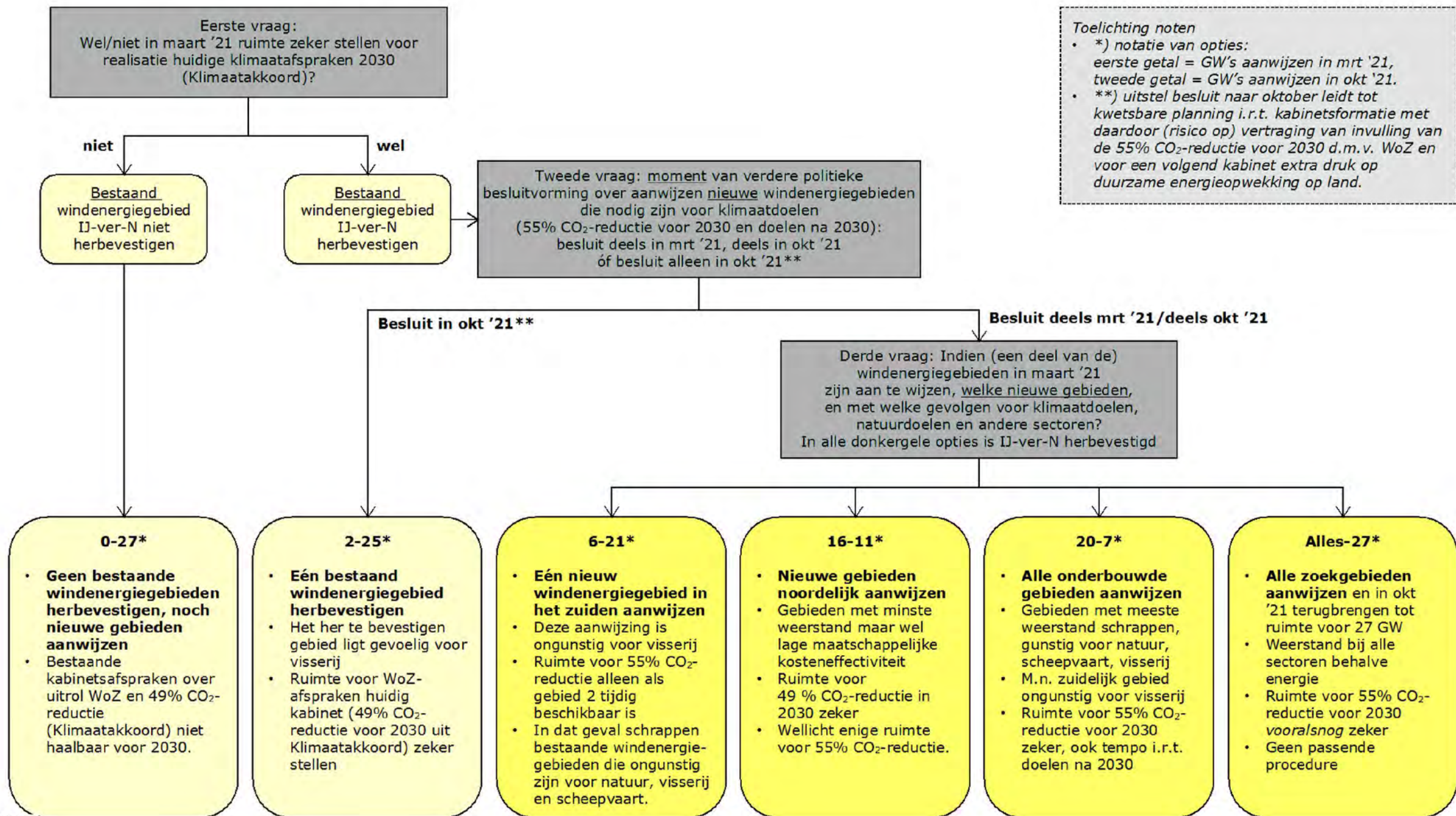

Aanwijzing windenergiegebieden 2030-2040

Optie alles-27

Datum: 11-01-2021

BIJLAGE 3. SAMENVATTING MKEA

KOSTENEFFECTIVITEIT OPTIES

In onderstaande tabel staat per optie samengevat wat de verschillen zijn tussen de maatschappelijke kosteneffectiviteit voor de verschillende opties. In de grafieken op de volgende bladzijde staat de deze informatie per zoekgebied. Het meest zuivere is om daarbij is de toegevoegde waarden (exploitatiekosten – exploitatiebaten) met elkaar te vergelijken. Dit is gedaan voor windenergie en visserij. Daarnaast zijn indicaties afgegeven voor de kosten die gepaard gaan met mitigerende maatregelen voor scheepvaart. Afhankelijk van de te kiezen optie worden er meer of minder windenergiegebieden in ontwerp aangewezen in maart 2021, en is de onzekerheid over welke gebieden aan te wijzen in het aanvullend ontwerp in oktober 2021 groter of kleiner. Voor het laatste deel is daarom gerekend met bandbreedtes, die behoorlijk groot kunnen zijn. Dat heeft ermee te maken dat de energieopbrengsten, de visserijopbrengsten en de noodzakelijke mitigerende maatregelen t.b.v. scheepvaartveiligheid sterk kunnen verschillen. Omdat minimaal een deel van de gebieden nog onzeker is, zijn alleen bandbreedtes gegeven.

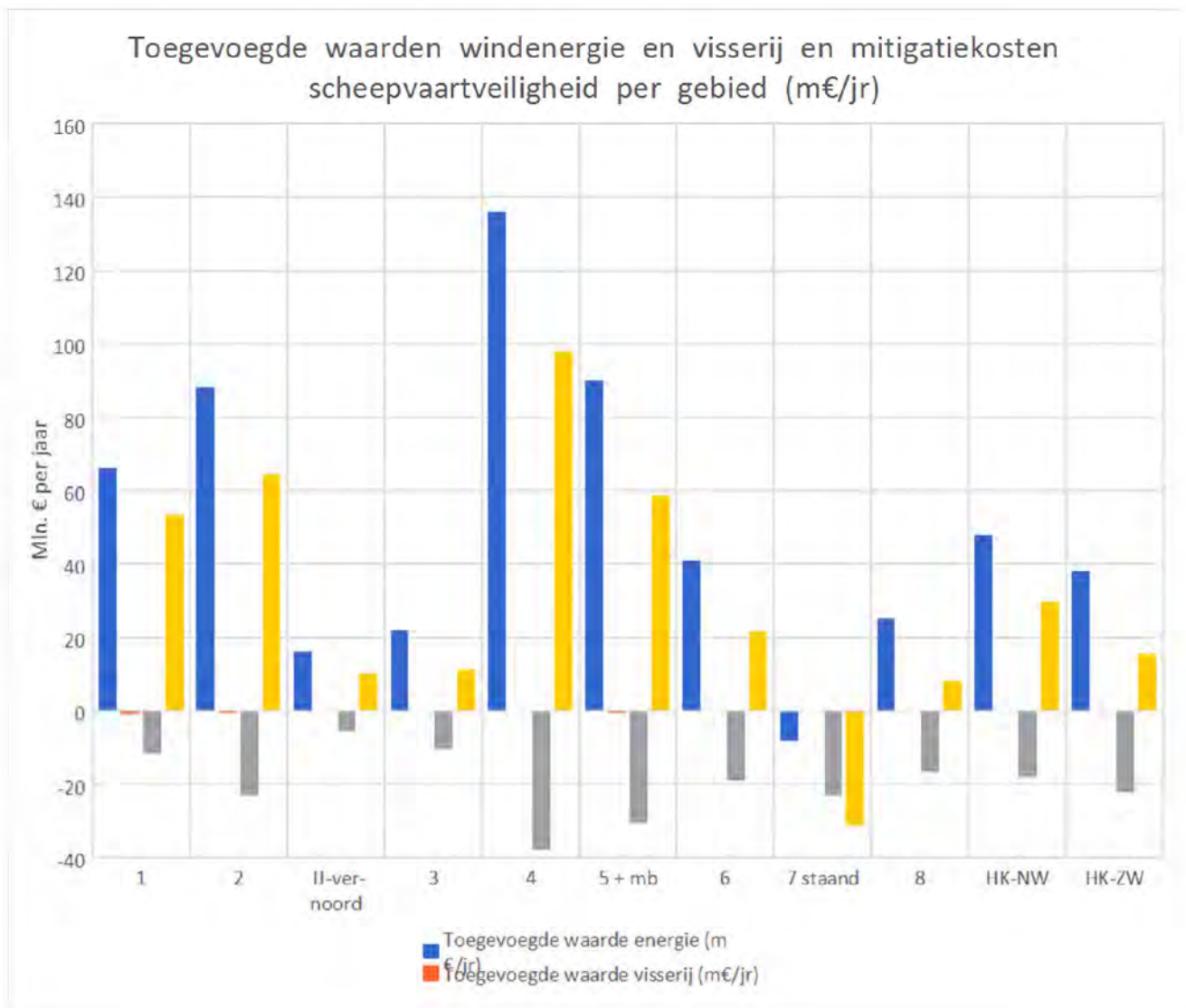
	Aangewezen deel in € miljoen/jaar	Bandbreedte nog aan te wijzen gebieden in € miljoen/jaar**	Totaal na aanwijzing in € miljoen/jaar**
Optie 0-27 en Alles-27 Energie toegevoegde waarde Scheepvaartmitigatiekosten Toegevoegde waarde visserij*	-	126-392 55,4 -154,4 1,1-4,23	126-392 55,4-154,4 1,1-4,23
Optie 2-25 Energie toegevoegde waarde Scheepvaartmitigatiekosten Toegevoegde waarde visserij*	16 5,4 0,43	110-351 50-149 0,93 -2,84	126-367 55,4-154,4 1,36-3,27
Optie 6-21 Energie toegevoegde waarde Scheepvaartmitigatiekosten Toegevoegde waarde visserij*	75 24 0,78	66-281 38-99 0,54-1,91	141-356 62-123 1,32-3,69
Optie 16-11 Energie toegevoegde waarde Scheepvaartmitigatiekosten Toegevoegde waarde visserij*	117 38 1,27	25-199 21-93 0,87-3,4	142-316 59-131 2,14-4,23
Optie 20-7 Energie toegevoegde waarde Scheepvaartmitigatiekosten Toegevoegde waarde visserij*	176 55 1,6	-7-95 11,6-20,2 0,44-2	171-271 66,6-75,2 2,04-3,6

*) uitgegaan van gegevens uit rapport van Deetman, rekening houdend met hoeveel GW per windgebied (dus als een gebied maar voor de helft wordt benut, ook de helft van de gedeelde opbrengsten. Voor de toegevoegde waarde is gerekend met 45 % van de opbrengsten, zoals aangegeven in rapport van Roebeling. Beide rapporten van WeCR/WUR.

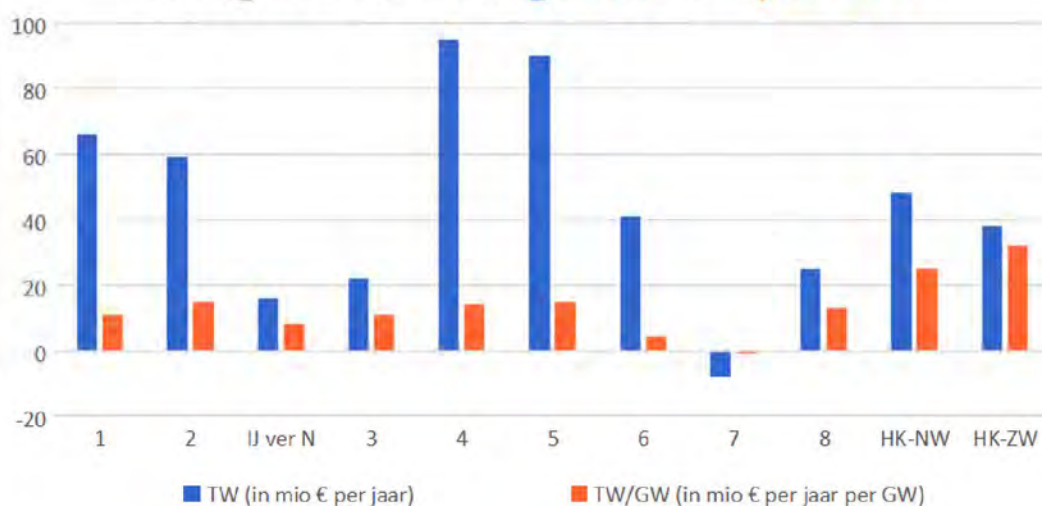
**) de minima en maxima die in de bandbreedtes staan, zijn voor energie, scheepvaart en visserij het meest gunstig en het meest ongunstig. Deze getallen niet bij elkaar op te tellen of van elkaar af te trekken. Dat heeft ermee te maken dat bijvoorbeeld gebieden die zeer kosteneffectief zijn voor windenergie in het ene gebied gepaard gaan met zeer hoge mitigatiekosten voor scheepvaart

en in het andere gebied juist niet. Ook vallen in sommige opties specifieke gebieden af. Daarom zijn niet alle totalen gelijk in de verschillende opties.

In de bovenste grafiek is per zoekgebied weergegeven wat de toegevoegde waarden zijn in de exploitatiefase voor windenergie en visserij (kosten minus opbrengsten) en wat de mitigatiekosten zijn i.r.t. scheepvaartveiligheid. Mitigatiekosten i.r.t. natuur en mijnbouw zijn nu nog niet in te schatten. In de grafieken op de volgende bladzij is nadere informatie weergegeven voor de toegevoegde waarde voor energie (ook per GW uitgedrukt), scheepvaart (minimale en maximale kosten) en visserij (opbrengsten per gebied). Voor de toegevoegde waarde per gebied geldt bij visserij dat deze wordt ingeschat op 45 % is van de ingeschatte opbrengsten.

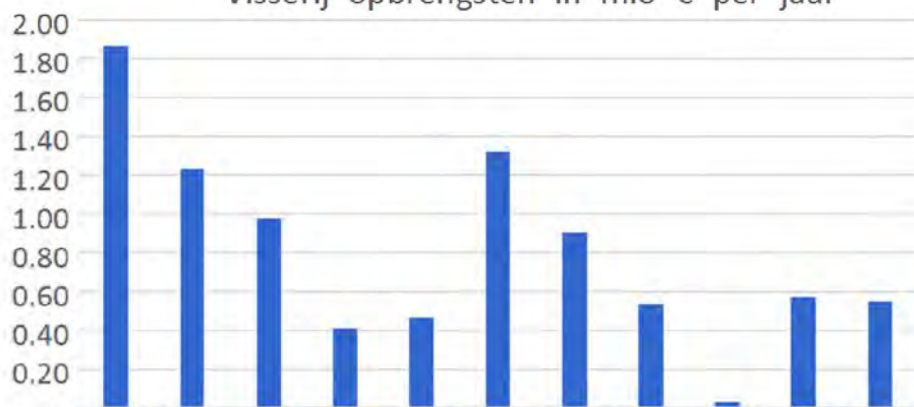
Toegevoegde waarde energieproductie van zoekgebieden als geheel en per GW

Mitigatiekosten scheepvaart in mio € per jaar

Visserij opbrengsten in mio € per jaar

Minister

Bestuurskern

Dir. Waterkwaliteit,
Ondergrond en Marien
Marien- en Internationaal
Waterbeleid

Contactpersoon

5.1.2e

M 5.1.2e
5.1.2e@rws.nl

Datum

29 januari 2021

Kenmerk

IENW/BSK-2021/22906

Bijlagen

5

nota ter informatie

Aanwijzing windenergiegebieden Programma
Noordzee '22-'27

Inleiding

Op 5 februari vindt een Bewindspersonenoverleg plaats waarin de aanwijzing van windenergiegebieden in het Programma Noordzee '22-'27 wordt besproken. Hierbij ontvangt u de stukken ten behoeve van dit BPO. De annotatie voor dit Bewindspersonenoverleg volgt op 4 februari, na het 7DG-overleg dat plaatsvindt op 3 februari. Eveneens wordt er, als aanvulling van de Staf DGWB van maandag a.s., nog gezocht naar een moment om u mondeling voor te bereiden op het BPO van 5 februari, indien die behoefte er is.

Bijgevoegde stukken

1. Oplegnotitie bewindspersonenoverleg aanwijzing windenergiegebieden in Programma Noordzee '22-'27
2. Bijlage 1: Beslisboom met overzicht keuzes
3. Bijlage 2: Toelichting overwegingen bij keuzes en opties in beslisboom
4. Bijlage 3: Overzicht Maatschappelijke Kosteneffectiviteit windenergiegebieden
5. Bijlage 4: Kaarten met zoekgebieden en opties voor aanwijzing van windenergiegebieden

5.1.2e

BIJLAGE 2: TOELICHTING BIJ VRAGEN EN KEUZES UIT BESLISBOOM

DE EERSTE VRAAG betreft het al dan niet in mrt '21 zeker stellen dat er ruimte is om WoZ-afspraken van het huidige kabinet waar te maken, t.b.v. afspraken in het Klimaatakkoord voor 49% CO₂-reductie in 2030. Concreet gaat het om herbevestiging van een windenergiegebied dat in het vorige NWP reeds was aangewezen: IJmuiden-ver-Noord (IJ-ver-N). *In beslisboom is te zien: zo ja, dan valt optie 0-27 af.*

- IJ-ver-N is één van de drie bestaande windenergiegebieden die nog niet benut zijn. IJ-ver-N is gunstig voor energie omdat het dicht bij de energievraag in West-Nederland ligt. Dit gebied is nodig voor realisatie van de 49 % CO₂-emissiereductie uit het klimaatakkoord en om bestaande afspraken van dit kabinet voor 2030 te kunnen realiseren (regeerakkoord Rutte-III: 11,5 GW wind-op-zee).
- Uitstel van herbevestiging leidt tot vertraging omdat EZK in Q1 2021 met de voorbereidingen moet starten voor de aanlanding (elektriciteitsinfrastructuur). Zonder IJ-ver-N is sprake van een tekort 0,7 GW, zoals de minister van EZK in zijn brief van 4 december jl. aan de Tweede Kamer meldde. Met de start in Q1 2021 zijn tevens belangrijke maatschappelijke synergie- en kostenvoordelen (gezamenlijk veldonderzoek, tendering, aanleg) te behalen in de realisatie van geplande windparken in IJmuiden Ver. Deze gaan verloren indien later wordt gestart.
- Vanuit scheepvaartperspectief is herbevestiging van IJ-ver-N akkoord, mits voldoende ruimte voor een verbindende route van de haven van Amsterdam naar een nieuwe polaire route en het VK wordt gereserveerd. Vanuit visserijperspectief zijn windparken in IJ-ver-N ongunstig, omdat hier tongvisserij plaatsvindt. Vanuit natuurspectief lijken negatieve effecten niet bezwaarlijk (*expert judgement*), in de fase tussen ontwerp en definitief wordt dit nog preciezer onderzocht (berekeningen).
- De andere twee bestaande windenergiegebieden die nog niet zijn benut, bevinden zich voor de Hollandse Kust (HK-gebieden). Deze zijn ongunstig voor scheepvaart, natuur en visserij. In het Noordzeeakkoord is afgesproken te verkennen of de reeds aangewezen gebieden kunnen vervallen, maar dat dit alleen mogelijk is als er voldoende alternatieve gebieden zijn voor de afspraken uit het Klimaatakkoord en een hogere 55% klimaatopgave vanuit de EU. Voor de HK-gebieden zijn alternatieven mogelijk in de vorm van nieuwe windenergiegebieden. De HK-gebieden kunnen in maart '21 of oktober '21 alleen van tafel, als geschikte alternatieve gebieden op dat moment worden aangewezen en snel genoeg zijn te ontwikkelen. Voor IJ-ver-N blijkt er geen alternatief te zijn.

DE TWEEDE VRAAG betreft het moment van besluitvorming over aan te wijzen nieuwe windenergiegebieden, die onder meer nodig zijn voor het behalen van 55% CO₂-reductie voor 2030 ("versnelling op zee" voor realiseren klimaatdoelen). Voor het nakomen van deze EU-afspraken is 5-9 GW meer wind-op-zee nodig dan voor de 49%-doelstelling.

1. Ontwerp-aanwijzing deels in maart '21, deels in oktober '21

- In deze optie wijst het kabinet in maart '21 in het ontwerp een deel van de gebieden aan. De rest (tot een totaal van 27 GW) volgt in oktober '21, via een aanvullend ontwerp.
- Door in maart '21 minimaal een aantal nieuwe gebieden aan te wijzen die snel te ontwikkelen zijn, is de kans het grootst dat het (nieuwe) kabinet invulling kan geven aan de recent aangescherpte EU-klimaatdoelstelling (-55%). Ook komt het kabinet daarmee tegemoet aan de motie Van der Lee/Kröger.
- Tegelijkertijd is sprake van ruimtelijke spanningen bij de aanwijzing van windenergiegebieden, deze zijn ook aan de orde gekomen in het Notaoverleg van 27 januari. Vanuit het perspectief van visserij zal aanwijzing van windenergiegebieden mogelijk alleen acceptabel worden bij voldoende middelen voor compensatie of transitie, en wanneer gebieden worden aangewezen waar de belangen voor de visserij minder groot zijn. Zie ook duiding kosten en baten op blz. 3 en bijlage 3.
- Voor de scheepvaartsector en natuur is het vooral van belang welke gebieden worden aangewezen, en, in geval van scheepvaart, wat precies de begrenzingen en reserveringen voor routes of corridors door de gebieden worden. Dit houdt verband met scheepvaartveiligheidsrisico's (en kosten om deze te mitigeren) en de bereikbaarheid van havens en routes. Voor scheepvaart en natuur geldt dat het schrappen van de reeds aangewezen HK-gebieden van groot belang is.

2. Uitstellen ontwerp-aanwijzing naar oktober '21

- In deze optie wijst het huidige kabinet in maart '21 in het ontwerp nog geen nieuwe windenergiegebieden aan, maar laat dat geheel over aan het nieuwe kabinet.

- Uitstel van een besluit naar oktober '21 heeft het risico dat het voor een komend kabinet onmogelijk wordt gemaakt aan de 55%-doelstelling te voldoen. Dan is het namelijk de vraag of tijdig voldoende gebieden zijn aan te wijzen. Een belangrijk risico van uitstel wordt gevormd door het tempo van de kabinetsformatie: indien het nieuwe kabinet niet op tijd in functie is om in oktober 2021 te besluiten over een aanvullend ontwerp, zal dat besluit moeten worden genomen door een demissionair kabinet. Indien gewacht moet worden op een missionair kabinet zijn nieuwe gebieden alleen nog aan te wijzen via een partiële herziening van het Programma Noordzee '22-'27.
- Een partiële herziening kan pas starten na vaststelling van het NWP '22-27 in maart '22 en is een jaar later in maart '23 gereed. Dat is, gezien de voorbereidingstijd van de netaansluitingen (minimaal 8,5 jaar), te laat voor de extra opgave voor de versnelling van wind-op-zee, die invulling moet geven aan de recent aangescherpte EU-klimaatdoelstelling (-55%) voor 2030.
- EZK kan op zich, vooruitlopend op een ontwerp en definitief besluit over een partiële herziening, al wel starten met de ruimtelijke procedures richting realisatie omdat in '21 en '22 nog geen onomkeerbaar besluit richting realisatie van de betreffende gebieden wordt genomen. Het is echter niet wenselijk om ruimtelijke procedures te starten zonder (voorgenomen) beleid over de windenergiegebieden. Dit is richting stakeholders en bestuurders van betrokken gemeenten en provincies niet zorgvuldig. Ook zullen in de praktijk de ruimtelijke procedures voor o.a. de elektriciteitsaansluiting vertraging oplopen, omdat de beleidsdiscussie over het aanwijzen van nieuwe windenergiegebieden nog niet is afgerond.
- Als het gaat om de visserijsector geeft een besluit in oktober '21 tijd om bijvoorbeeld bij de kabinetsformatie af te spreken dat aanvullende middelen beschikbaar komen voor compensatie en/of transitie van de sector en daaraan gerelateerde lokale economieën in de keten. Zie duiding kosten en baten op blz. 3 en bijlage 3. Daarom wordt minder weerstand van de visserijsector verwacht bij uitstel van keuzes. Ook hierbij is voorwaarde dat de kabinetsformatie voor oktober is afgerond.
- Voor de scheepvaartsector en natuur is het vooral van belang welke gebieden worden aangewezen, en in geval van scheepvaart wat precies de begrenzing en de reservering voor routes of corridors door de gebieden worden. Die zijn van belang voor bereikbaarheid van havens en scheepvaartveiligheid en gevolggkosten als veiligheidsrisico's toenemen. De zorg i.r.t. uitstel van keuzes is dat, als in oktober '21 nog sprake is van een demissionair kabinet, dit zal kiezen voor herbevestiging van de HK-gebieden (ongunstig voor scheepvaart, natuur en visserij), in plaats van voor alternatieve nieuwe windenergiegebieden.

In de beslisboom is te zien: bij uitstel naar oktober '21 en wel IJ-ver-N herbevestigen, dan optie 2-25. Indien ook nieuwe windenergiegebieden in maart '21 aanwijzen, dan naar vraag 3 over resterende opties.

DE DERDE VRAAG komt alleen aan de orde als bij vraag 2 besloten wordt nieuwe windenergiegebieden (deels) in maart '21 aan te wijzen. Onderstaande tabel geeft de vier opties weer over aanwijzing van nieuwe windenergiegebieden, met voor- en nadelen per sector. Het eerste en het tweede getal betreffen het aantal GW's waarvoor in maart '21 respectievelijk oktober '21 gebieden worden aangewezen. In de tekst na de tabel op blz 3 worden economische kosten en baten voor de verschillende sectoren geduid.

	6-21 : ontwerp in maart '21 bevat: • IJ-ver-N (2 GW) • Zoekgebied 2 (4 GW)	16-11 ontwerp in maart '21 bevat: • IJ-ver-N (2 GW) • Zoekgebied 2 (4 GW) • Zoekgebied 6 (10 GW)	20-7 ontwerp in maart '21 bevat: • IJ-ver-N (2 GW) • Zoekgebied 2 (4 GW) • Zoekgebied 5 (4 GW) • Zoekgebied 6 (10 GW)	Alles-27 ontwerp in maart '21 bevat alle zoekgebieden incl. IJ-ver-N. (helft schrappen in okt '21).
Energie	-, ongunstig, want te weinig gebieden voor versnelling tot 2030 en doorgroei wind-op-zee na 2030 voor 2050-doelstellingen. Nog niet duidelijk of aan te wijzen zuidelijk gebied 2 snel genoeg is te ontwikkelen. Daardoor ook onzeker of Hollandse Kust-gebieden zijn te schrappen.	+/-, weinig gebieden voor versnelling tot 2030 en weinig kosteneffectief te ontwikkelen gebieden	+, gunstig, want voldoende zuidelijke en noordelijke gebieden voor versnelling tot 2030 en doorgroei wind-op-zee na 2030 voor 2050-doelstellingen.	+, gunstig want voldoende zuidelijke en noordelijke gebieden voor versnelling tot 2030 en doorgroei wind-op-zee na 2030 voor 2050-doelstellingen, maar t.o.v. 20-7 pas later duidelijkheid.
Scheepvaart	+/-, Hollandse Kust-gebieden met veiligheidsrisico's kunnen worden geschrapt indien het zuidelijk gebied 2 snel genoeg is te ontwikkelen	0/-. Twee bestaande gebieden met veiligheidsrisico's worden niet herbevestigd, dat besluit uitstellen naar oktober.	+, gebieden met veiligheidsrisico's worden geschrapt	-, risico dat Hollandse Kust gebieden met veiligheidsrisico's niet geschrapt worden in oktober
Visserij	-, belangrijk tongvisserijgebied wordt windenergiegebied. Wel gunstig indien twee bestaande Hollandse Kust-gebieden die samen even waardevol zijn, worden geschrapt	-, ongunstig want alsnog sprake van aanvullende beperkingen in het noorden en zuiden met herbevestiging IJ-ver-N	-, belangrijk tongvisserijgebied wordt windenergiegebied. Wel gunstig dat twee bestaande windenergiegebieden die samen even waardevol zijn, worden geschrapt	-, omdat voorlopig alle zoekgebieden worden aangewezen als windenergiegebied
Natuur*	+/-, Mogelijk mits nader onderzoek uitwijst dat negatieve effecten niet bezwaarlijk zijn. Twee ongunstige bestaande Hollandse Kust-gebieden worden indien mogelijk geschrapt	+/-, Mogelijk mits nader onderzoek uitwijst dat negatieve effecten niet bezwaarlijk zijn.	+/-, Mogelijk mits nader onderzoek uitwijst dat negatieve effecten niet bezwaarlijk zijn. Twee ongunstige bestaande gebieden worden geschrapt	-, omdat ook gebieden worden aangewezen met bezwaarlijke negatieve effecten
Procedure	+	+	+	-, niet passend

*) Voor natuur geldt op basis van expert judgement dat voor de gebieden die volgens de opties 6-21, 16-11 en 20-7 in maart '21 zijn aan te wijzen, geen grote bezwaren worden verwacht. Door middel van ecologische berekeningen wordt dit voor het definitief maken van de aanwijzing nog nader onderzocht. Alleen voor de optie alles-27 geldt dat daar gebieden worden aangewezen waarbij bezwaarlijke negatieve ecologische effecten van windparken worden verwacht.

Economische kosten en baten

In het besef dat politieke gevoeligheid en belangen niet slechts economisch zijn te duiden wordt hieronder een nadere duiding gegeven van bandbreedtes van kosten en baten die van toepassing zijn op de verschillende keuzemogelijkheden voor windenergiegebieden, optellend tot 27 GW. Dit op basis van een maatschappelijke kosteneffectiviteitsanalyse van alle zoekgebieden en combinatiemogelijkheden. Zie ook bijlage 3.

- Toegevoegde waarde wind-op-zee (verschil aanleg-opbrengsten) tussen 125 en 390 mio € per jaar;
- Productiewaarde (aanleg windparken en kosten van windparken) ordegrrootte 1.600 mio € per jaar;
- Directe werkgelegenheid van exploitatie van windparken: ca. 3.300 fte.
- Gevolgkosten voor mitigeren scheepvaartveiligheidsrisico's tussen 55 en 155 mio € per jaar;
- Toegevoegde waarde visserij tussen 1,1 en 4,2 en gedeelde opbrengsten tussen 2,4 en 9,3 mio € per jaar (benodigde middelen voor compensatie/transitie van sector of lokale economieën waarschijnlijk hoger).

bijlage 2: toelichting bij vragen en keuzes uit beslisboom, BPO 5 februari

- Directe werkgelegenheid in de visserij die verloren gaat: ca. 9-19 fte;
- Kostenindicaties voor mitigatie of compensatie van natuur zijn in dit stadium nog niet af te geven.

OPLEGNOTITIE BEWINDSPERSONENOVERLEG AANWIJZING WINDENERGIEGEBIEDEN IN PROGRAMMA NOORDZEE '22-'27, 5 februari 2021.

DOEL EN VOORGELEGDE VRAGEN

In het BPO van 5 februari worden de ministers van IenW, EZK, BZK en LNV gevraagd keuzes te maken over het aanwijzen van windenergiegebieden (27 GW) in het ontwerp Programma Noordzee, als onderdeel van het Nationaal Waterprogramma. Het gaat om drie achtereenvolgende vragen:

1. Wel/niet in ontwerp maart '21 ruimte voor wind-op-zee zeker stellen voor realisatie huidige klimaatdoelstelling 2030 (Klimaatakkoord).

Om hiervoor ruimte zeker te stellen is het nodig een reeds aangewezen windenergiegebied in de zuidelijke Noordzee te herbevestigen, te weten IJmuiden Ver Noord (IJ-ver-N).

2. Wel/niet in ontwerp maart '21 ruimte zeker stellen voor wind-op-zee t.b.v. realisatie van het recent aangescherpte EU-klimaatdoel voor 2030 (-55% t.o.v. 1990).

Deze keuze betreft het moment waarin nieuwe windenergiegebieden worden aangewezen, waarvoor twee mogelijkheden zijn: in maart en in aanvullend ontwerp in oktober (zie kader hieronder).

3. Indien (een deel van de) windenergiegebieden in maart '21 worden aangewezen, welke gebieden dat zijn.

Hier zijn verschillende opties voor, die zijn samengevat in de beslisboom in bijlage 1.

Een overzicht van vragen en keuzes wordt gegeven in de beslisboom in bijlage 1, waarlangs het gesprek is te voeren. Overwegingen bij de keuzes en opties in de beslisboom zijn in meer detail toegelicht in bijlage 2 en 3. Kaarten met zoekgebieden en opties voor de aanwijzing gebieden zijn te zien in bijlage 4.

MOMENTEN BESLUITVORMING

Er zijn twee momenten waarop een besluit over de aanwijzing van windenergiegebieden is te nemen:

1. In maart '21 in ontwerp aanwijzen, vervolgens na terinzagelegging in maart '22 definitief aanwijzen in Programma Noordzee als onderdeel van NWP '22-'27.
2. In oktober '21 in aanvullend ontwerp aanwijzen. Aanvullend ontwerp gaat via een parallelle procedure ter inzage. Vervolgens in maart '22 definitief aanwijzen in Programma Noordzee als onderdeel van NWP '22-27.

Een (deel)besluit van het kabinet in oktober '21 leidt tot een planning waarin in september '21 al overeenstemming nodig is tussen bewindspersonen. Deze planning is kwetsbaar i.r.t. de kabinetsformatie en i.r.t. de afronding van benodigde natuuronderzoeken. Indien een besluit over 27 GW in oktober '21 niet haalbaar is, is een partiële herziening van het Programma Noordzee nodig die pas kan starten in maart '22. Dat leidt tot vertraging van de bouw van windparken waardoor het nieuwe kabinet geen invulling kan geven aan de aangescherpte EU-klimaatdoelen voor 2030.

AANLEIDING EN ACHTERGROND

Het Programma Noordzee '22-'27, als onderdeel van het Nationaal Waterprogramma, vormt een Rijksstructuurvisie voor de Noordzee. In de systematiek van de wet wind-op-zee is het nodig om in deze Rijksstructuurvisie windenergiegebieden aan te wijzen. Het betreft een ruimtelijke reservering als start van een 8,5-10 jarig traject waar via onderzoek, routekaarten en kavelbesluiten wordt toegewerkt naar de bouw van windparken. In het Programma Noordzee '22-27 wordt gezocht naar ruimte voor 27 GW, waarmee klimaatdoelen tot 2030 en de minimale opgave tot 2050 (volgens PBL-scenario's) is te behalen. Daarvoor zijn zes combinaties van potentiële windenergiegebieden verkend (zie kaarten, bijlage 4).

DUIDING OPGAVE EN DILEMMA'S BIJ AANWIJZING

Het kabinet heeft in het klimaatakkoord afgesproken om de CO₂-emissies voor 2030 met 49 % te reduceren. Aanvullend is in EU-verband recent een versnelling afgesproken: 55 % reductie voor 2030. Herbevestiging van bestaande én aanwijzen van nieuwe windenergiegebieden zijn nodig om deze klimaatafspraken voor 2030 te behalen. Tijdige aanwijzing van windenergiegebieden is noodzakelijk vanwege de lange voorbereidingstijden t.b.v. realisatie. Vertraging kan ertoe leiden dat bestaande kabinetsambities niet worden gerealiseerd en dat de mogelijkheden van een volgend kabinet om invulling te geven aan de 55% klimaatambitie bij voorbaat onmogelijk worden gemaakt (zie ook tekstbox hiervoor).

Gezien de weerstand en grote druk op schaarse ruimte op land wordt steeds meer van wind-op-zee verwacht. In dit licht stelt de op 3 december 2020 aangenomen motie Van der Lee/Kröger (steun van VVD, CDA, D66, GL, SP, PvdA, CU, PvdD, 50PLUS, en Denk): *rekening houden met een grotere wind op zee-opgave door bijvoorbeeld alvast extra locaties vast te stellen in 2021.*

Tegelijkertijd is sprake van dilemma's bij de aanwijzing, omdat de belangen van natuur, scheepvaart en visserij geraakt worden, hetgeen ook aan de orde kwam bij het Notaoverleg over het Noordzeeakkoord op 27 januari '21. Dilemma's spelen het sterkst in de zuidelijke Noordzee (ruwweg ten zuiden van de Waddeneilanden). Hier is windenergie het goedkoopst en het snelst te ontwikkelen. Afhankelijk van de locatie is sprake van meer of minder negatieve effecten op natuur, met name dichtbij de kust kunnen deze leiden tot *showstoppers* i.v.m. natuurwetgeving. Verder is sprake van drukbevaren scheepvaartroutes, en dit deel van de Noordzee is het meest waardevol voor visserij door aanwezigheid van vissoorten als tong. De politieke gevoeligheid wordt versterkt doordat vissers ook geraakt worden door eerder gerealiseerde windparken, Brexit en pulsverbod. Duiding van economische kosten en baten wordt gegeven in de toelichting (bijlage 2) op blz. 3, en in bijlage 3. Daarin wordt duidelijk dat sprake is van grote verschillen in de ordegroottes van kosten en baten voor wind-op-zee (goedkoper in de Zuidelijke Noordzee en werkgelegenheid), scheepvaart (gevolgkosten voor mitigeren veiligheidsrisico's) en visserij (opbrengstverliezen en betekenis voor lokale economieën).

VERVOLGSTAPPEN

- Februari tot 12 maart: voorportalen naar ministerraad over ontwerp NWP/Programma Noordzee
- Maart-september: ontwerp NWP/Programma Noordzee zes maanden ter inzage
- Oktober: aanvullend ontwerp NWP/Programma Noordzee
- Najaar: aanvullend ontwerp NWP/Programma Noordzee zes weken ter inzage
- Maart 2022: definitief NWP/Programma Noordzee
- Als nodig: April 2022: start partiële herziening Programma Noordzee
- Oktober 2022: ontwerp zes weken ter inzage
- Maart 2023: herzien Programma Noordzee

Minister

Bestuurskern

Dir. Waterkwaliteit, Ondergr
en Marien
Marien- en Internationaal
Waterbeleid

Den Haag
Postbus 20904
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

5.1.2e

5.1.2e

M 5.1.2e

5.1.2e @minienw.nl

Datum

17 februari 2021

Kenmerk

IENW/BSK-2021/45176

Bijlage(n)

3

beslisnota

Stappen in ruimtelijke besluitvorming Nationaal
Waterprogramma/Programma Noordzee

Inleiding

Langs deze weg wordt u de besluitvorming over het ruimtelijk hoofdstuk van het ontwerp Programma Noordzee 2022-2027 voorgelegd, onderdeel van het Nationaal Waterprogramma (NWP). Dit besluit wordt gelijktijdig ook aan de minister van BZK, EZK en LNV voorgelegd. Dit proces gaat parallel en separaat aan de procedure van het NWP zelf, via de CFEZIL. In samenspraak met AZ is hiervoor gekozen om maximaal ruimte te bieden voor de besluitvorming over met name de ruimte voor windenergie en scheepvaart, rekening houdend met natuur, visserij en defensie. Het ruimtelijke hoofdstuk wordt voor de RFEZIL van 9 maart ingevoegd in het ontwerp NWP/Programma Noordzee.

Geadviseerd besluit

1. Akkoord met de volgende drie stappen in de besluitvorming:
 - I. Ontwerp NWP, maart 2021: aanwijzen van extra natuurgebieden; aangeven van zoekgebieden voor windenergie, scheepvaart en defensie; Voorbereiden van besluiten over ruimtelijke reserveringen in stap II;
 - II. Aanvullend ontwerp NWP indien mogelijk, oktober 2021: in mei as. wordt aan u en de ministers van BZK, EZK en LNV een voorgenomen besluit voorgelegd voor het herbevestigen en aanwijzen van windenergiegebieden (om aan de klimaatdoelstellingen van het huidige kabinet en eventuele versnelling door het volgende kabinet voor 2030 te voldoen), inclusief clearways voor scheepvaart. Daarnaast zal worden voorgesteld om enkele in het huidige NWP aangewezen windenergiegebieden niet her te bevestigen;
 - III. Partiële herziening NWP, 2022-2023: aanwijzen van overige nieuwe windenergiegebieden optellend tot 27 GigaWatt ten behoeve van de EU-klimaatdoelstelling voor 2050 en de nog op te stellen Routekaart windenergie op zee vanaf 2030.
2. Akkoord gaan met de uitwerking van deze lijn in het bijgesloten ruimtelijke hoofdstuk van NWP/Programma Noordzee, inclusief bijhorende kaarten.

Beslistermijn

Uiterlijk 1 maart, in verband tijdige aanlevering aan de RFEZIL.

Argumentatie

In onderstaand voorstel wordt uiteengezet hoe in drie stappen invulling kan worden gegeven aan de ambities van het huidige kabinet, en ambities van een volgend kabinet kunnen worden opgehouden (mede indachtig een kamerbreed aangenomen motie terzake van Kröger/Van der Lee). In het ontwerp NWP worden alleen zoekgebieden voor windenergie benoemd.

Stap I: ontwerp NWP, maart 2021

- Voortzetting van huidige reserveringen voor scheepvaartroutes, defensie, natuurgebieden en zandwinning;
- Aanwijzen nieuwe natuurgebieden conform Noordzeeakkoord;
- Zoekgebieden voor 27 GW windenergie op zee¹, voor nieuwe routes en clearways voor scheepvaart, en voor draaiing van een defensiegebied.

Stap II: Aanvullend ontwerp NWP indien mogelijk, oktober 2021

- Voldoen aan huidige kabinetsambitie van -49% CO₂-reductie voor 2030: Herbevestigen van bestaand windenergiegebied IJmuiden Ver (noord), waardoor 0,7 GW gebouwd wordt voor de benodigde 11,5 GW voor 2030. Dit besluit omvat ook een clearway voor de scheepvaart door dat gebied.
- Openhouden van een versnelling door het volgend kabinet vanwege de nieuwe EU-ambitie van -55% CO₂-reductie voor 2030: indien mogelijk één of twee gebieden aanwijzen waar vóór 2030 aanvullend 5-9GW kan worden gerealiseerd.
- Schrappen van bestaande windenergiegebieden Hollandse Kust Noordwest en Zuidwest: deze zijn ongunstig voor scheepvaart, visserij, en natuur. Het kunnen schrappen van deze twee gebieden is mede afhankelijk van het hebben van alternatieven voor 2030.

Het herbevestigen van IJmuiden Ver (noord) is relatief eenvoudig omdat het een aangewezen windenergiegebied onder het huidige NWP is, het gebied scoort echter ongunstig voor visserij. Tijdige duidelijkheid is nodig vanwege besluitvorming door Tennet over kabels en synergie met geplande windparken in het aangrenzende gebied.

Het aanwijzen van nog één of twee nieuwe gebieden is afhankelijk twee zaken:

- Het in september gereedkomen van onderzoek naar effecten op natuur, die de ecologische ruimte hiervoor moet bevestigen;
- Het formaliseren van het besluit door de Ministerraad in oktober, dat afhankelijk is van consensus in het Noordzeeoverleg, het aantreden van een nieuw kabinet of de mogelijkheden van een demissionair kabinet.

Mocht deze besluitvorming niet tijdig gereed zijn (namelijk uiterlijk in oktober) om tot besluitvorming in het definitieve NWP in maart 2022 over te kunnen gaan, dan schuift deze stap naar een partiële herziening van het NWP in 2022-2023 (zie stap III), waardoor het behalen van de klimaatdoelstellingen voor 2030 onzeker wordt. Het ministerie van EZK heeft nadrukkelijk aangegeven dat zij een maximale inspanning verwachten om een aanvullend ontwerp te

¹ volgens PBL-scenario's is in 2050 in totaal minimaal 38 GW windenergie op zee nodig voor een geheel CO₂-vrije Nederlandse energievoorziening. Aanvullend op de reeds aangewezen ruimte voor 11 GW is ruimte voor 27 GW extra nodig (bron: Klimaatneutrale energiescenario's 2050: Scenariostudie ten behoeve van de integrale infrastructuurverkenning 2030-2050. Berenschot & Kalavasta, 2020).

realiseren . Dit heeft geleid tot de formulering van stap 2 in het Programma Noordzee: *'Aanvullend ontwerp Programma Noordzee af te ronden voor vaststelling van definitief Programma Noordzee in NWP 2022-2027'*, met als voorbehoud dat dit afhankelijk is van de afronding van natuuronderzoeken met een kritische planning.

Om de risico's te beperken is het belangrijk om deze stap II voor te bereiden en als een mogelijkheid in het ontwerp NWP aan te kondigen. Het voorstel daarbij is om aan u en de ministers van BZK, EZK en LNV in mei een voorgenomen besluit voor te leggen, hangende de uitkomsten van het natuuronderzoek later in september en draagvlak in het Noordzeeoverleg.

Stap III: partiële herziening NWP 2022-2023

Dit omvat het aanwijzen van de rest van de windenergiegebieden die samen met stap I en II optellen tot 27 GW in totaal. De partiële herziening kan in april 2022 starten en uiterlijk maart 2023 worden afgerond. Hierin worden ook de hiermee samenhangende aanvullende clearways en routes voor scheepvaart en een mogelijke draaiing van het defensiegebied EHD41 vastgelegd. Indien stap II niet in het NWP van maart 2022 kan worden verzilverd, dan komt deze ook in de partiële herziening terecht (zie hiervoor).

Politieke context

- Aanwijzen van extra natuurgebieden is conform het Noordzeeakkoord;
- Door de Hollandse Kust-gebieden te schrappen tegenover het herbevestigen van IJmuiden Ver (noord) en aanwijzen van nieuwe gebieden, wordt voldaan aan het Noordzeeakkoord (oude schoenen - nieuwe schoenen);
- Het verkennen van stap II geeft invulling aan motie Kröger die vraagt om rekening te houden met een grotere wind op zee-opgave door bijvoorbeeld alvast extra locaties vast te stellen in 2021 (steun van VVD, CDA, D66, GL, SP, PvdA, CU, PvdD, 50PLUS, en Denk). Door ook gebieden in het noorden aan te wijzen en zuidelijke Hollandse kust gebieden te schrappen, wordt voldaan aan het Noordzeeakkoord en bestuursakkoord Groningen om de sprong naar het noorden te maken. Dit komt ook de vissers tegemoet.
- De ruimtelijke besluitvorming geeft invulling aan de motie Dijkstra om de maritieme belangen voor internationale vaarwegen en belangen van defensie te bewaken. De Kamer is bezorgd over de effecten van alle nieuwe windenergie- natuurgebieden bij elkaar op de visserij. Meerdere moties vragen hier aandacht voor.

Kader

- Nationale Omgevingsvisie (NOVI);
- Nationaal Waterprogramma/Programma Noordzee;
- Klimaatakkoord;
- Noordzeeakkoord;
- Kleine veldenbeleid gaswinning;
- Internationale verdragen en regelgeving zoals: Klimaatakkoord van Parijs, Richtlijn voor Maritieme Ruimtelijke Planning, Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM), Vogel- en Habitatrichtlijnen, Internationale Maritieme Organisatie (IMO), United Nations Law of the Sea (UNCLOS), NAVO.

Krachtenveld, afstemming, financiële en juridische implicaties, communicatie

Krachtenveld – zie politieke context hiervoor;

Duurzaamheid – invulling geven aan klimaatambities, ruimtelijke ontwikkeling Noordzee in balans met randvoorwaarden ecosysteem;
Burgers – directe impact op visserijgemeenschap, breder in samenleving door mogelijk maken transitie naar duurzame energie, transport, kwaliteit leefomgeving, kustveiligheid en nationale veiligheid (ge oefendheid defensie);
Afstemming – Interdepartementale ambtelijke overeenstemming; begrip in het Noordzeeoverleg;
Juridische implicaties – meer natuurgebieden dan nodig volgens huidige EU-regelgeving, maar zo afgesproken in NZA en politiek gedragen in de Kamer. Wel anticiperend op voorgenomen ambitieuzer EU biodiversiteitsbeleid;
Financiële implicaties – vast te leggen bij definitief dan wel partieel herzien NWP inclusief departementale dekking;
Communicatie – als onderdeel van brede communicatie NWP.

5.1.2e
5.1.2e

Notes

1-1

Akkoord.

Minister
Cc Staatssecretaris

Bestuurskern
Dir. Maritieme Zaken
Afd. Zeehavens

Den Haag
Postbus 20904
2500 EX Den Haag

Contactpersoon
5.1.2e e

T 5.1.2e

M 5.1.2e

F 5.1.2e

5.1.2e @minienw.nl

Beslisnota

Haalbaarheidsstudie buisleidingbundel Rotterdam –
Chemelot en vervolgproces

Datum
24 februari 2021

Kenmerk
IenW/BSK/2021-51831

Bijlagen 3

Doel

U te informeren over de conclusies van de haalbaarheidsstudie
buisleidingbundel Rotterdam – Chemelot en het vervolg daarop en het
uitbreiden van de scope van de propositie.

Besluit

U wordt geadviseerd in te stemmen met scope-uitbreiding van 2 naar 4 buizen
en een gelijkstroomkabel. Met EZK is hier onder hoge druk zeer onlangs
overeenstemming over bereikt en is een gezamenlijke notitie voor de
Adviescommissie voorbereid (zie bijlage).

Achtergrond van de haalbaarheidsstudie

Het Basisnet spoor op de Brabantroute loopt tegen de risicoplafonds aan door
vervoer van LPG van Vlissingen naar Chemelot. Om deze overschrijdingen te
mitigeren is in 2018 een studie uitgevoerd naar de mogelijkheid om dit
transport over water af te wikkelen. Gedurende deze studie brak meer en meer
het besef door dat vervoer over water in dit geval niet de beste weg is.
Buisleidingen voor Propeen en LPG zouden de veiligheidsproblematiek volledig
kunnen oplossen, en zijn bovendien nagenoeg klimaatneutraal, robuust en dus
zeer veilig. Deze ideeën waren aanleiding voor Havenbedrijf Rotterdam en
Chemelot, ondersteund door het bedrijfsleven aldaar, om een manifest op te
stellen. Hierin stond de vraag centraal om gezamenlijk de haalbaarheid van
buisleidingen te onderzoeken. Na gezamenlijke opdrachtformulering door HbR,
Chemelot en IenW is Buck consultants gecontracteerd. Een kernteam met alle
stakeholders en de departementen EZK en BZK begeleidde het onderzoek en
een stuurgroep onder leiding van een externe voorzitter kwam tot heldere
conclusies. Met twee klankbord overleggen is het bedrijfsleven geïnformeerd,
ook het Duitse.

Uitkomsten haalbaarheidsstudie

Uit de studie komt helder naar voren dat de aanleg van buisleidingen voor LPG
en Propeen haalbaar is, mits ook de Duitse chemie op deze leidingen wordt
aangesloten. Buisleidingen zijn alleen rendabel als een continue stroom van

gassen getransporteerd kan worden. De afname van de gassen door alleen Chemelot is dan onvoldoende. Buisleidingen lossen de veiligheidsrisico's op het basisnet op de Brabantroute op, waardoor ruimte ontstaat voor 15 a 20000 woningen. De leidingen worden door private partijen aangelegd en de investering kan tot ca. € 485 mln oplopen. Voor een eventuele door het rijk af te dekken onrendabele top wordt ingezet op het Nationaal Groeifonds voor maximaal € 200 mln. Indien internationale volumeprognoses bewaarheid worden, is het transport per buisleiding de helft goedkoper dan over spoor- of vaarweg en dus rendabel. Dit biedt de mogelijkheid de publieke bijdrage op termijn terug te verdienen.

De studie gaat ook in op de mogelijkheid om naast de 2 grondstoffenbuizen twee extra buizen aan te leggen voor waterstof (H₂) en CO₂. Ook deze leidingen zijn haalbaar als zij worden doorgetrokken naar Duitsland. De aanleg van de 4 buizen kan een private investering vergen van ca € 1,4 mrd, met een mogelijke bijdrage van EZK. Zeer onlangs is door dit departement aangegeven dat tegelijkertijd met de aanleg van de buizen ook een gelijkstroomkabel vanaf de Noordzee naar het Duitse achterland zou kunnen worden aangelegd. Een extra schaalvoordeel, dat de komst van de duurzame economie weer iets beter betaalbaar maakt. Een dergelijke integrale aanpak is complex maar realistisch en zeker uitdagend. Goede en nauwe samenwerking tussen publieke en private partijen is daarbij een must. De opties hiertoe worden verkend.

Op het tracé door Nederland levert de aanleg bovendien kansen op voor duurzaam transport (waterstof tankstations), opbouw H₂-economie en CO₂ afvang van energiecentrales en chemiesite Moerdijk. Wel is pas onlangs bekend geworden dat EZK besluitvorming voorbereid over de vraag of wij buitenlandse CO₂ willen ontvangen om het onder de Nederlandse Noordzee op te slaan. Naar verwachting zal dit onderwerp controversieel worden verklaard, maar dat hoeft het voorbereidingsproces niet op te houden. Indien het besluit onverhoopt negatief wordt, zal afgevangen CO₂ in Duitsland onder landlocaties moeten worden opgeslagen (daar is veel weerstand tegen) en zal dat van Chemelot en andere Nederlandse bedrijven per schip of mogelijk zelfs per spoor moeten worden afgevoerd. De overblijvende drie buizen voor LPG, Propeen en Waterstof en de gelijkstroomkabel kunnen dan wel worden aangelegd als overeenstemming met het bedrijfsleven over de financiering en de Duitse aantakking wordt verkregen.

Bestuurlijk overleg, Nationaal Groeifonds en vervolg

Ten einde de voortgang in de studie te houden is op 27 januari jl. een overleg met de 4 betrokken provincies (ZH, Nb, Li en ook Zld ivm de aftakking naar de Zeeuwse kanaalzone en Antwerpen), HbR, Chemelot, EZK en BZK georganiseerd. Men kon zich goed vinden in de uitkomsten van het onderzoek, maar zouden de meekoppelkansen nog breder uitgezocht willen zien (bijv natuur en landbouw). Een gemiste kans vind men het beroep van € 200 mln op het NGF voor slechts twee grondstoffen buizen (IenW verantwoordelijkheid), terwijl de meekoppelkansen zich vooral manifesteren op de andere twee leidingen (EZK verantwoordelijkheid). Een verzoek aan EZK om te komen tot een gezamenlijke aanvraag is oktober vorig jaar afgewezen. Inmiddels heeft EZK dit standpunt herzien. Na overleg met het stafbureau van de commissie is de gelegenheid geboden voor het indienen van een gezamenlijk opgestelde notitie. Hierin wordt de Adviescommissie NGF verzocht de IenW propositie voor 2 buizen te lezen als een gezamenlijke propositie voor 4 buizen en een gelijkstroom elektrakabel. Over het vervolg zult u worden geïnformeerd.

Vanuit het belanghebbende bedrijfsleven en de provincies, wordt grote druk uitgeoefend snel door te pakken nu de haalbaarheid van een buisleidingenbundel is aangetoond. Het Nederlandse bedrijfsleven moet binnen

ca. 2 jaar weten of er buisleidingen komen, omdat zij anders andere investeringsbeslissingen moeten nemen (bijvoorbeeld in tankers voor CO2 afvoer en spooremplacement uitbreiding). Zicht op veiligheidsverbeteringen op het spoor en mogelijkheden voor woningbouw is voor de provincies een belangrijke drijfveer. Voor het verzilveren van de maatschappelijke kansen die ontstaan wanneer een bundel van 4 buizen tegelijkertijd wordt aangelegd is nadere studie noodzakelijk, om, naar verwachting, na de zomer te kunnen komen tot een concreet initiatief voor een aanlegproject door private partijen. Het vervolgproces van de haalbaarheidsstudie is er op gericht beslisinformatie te verkrijgen over de hoogte van de uiteindelijke bijdrage van het Rijk, de noodzakelijke investeringen van private partijen in dit project en commitment van Duitsland.

Om hier te komen is het noodzakelijk dat de internationale volumeprognoses van de gassen (LPG, propeen, H2 en CO2) worden uitgediept, een business case wordt opgesteld en een financieringsconstructie wordt ontwikkeld. Hierin wordt ook de zg. onrendabele top of volloopriscio's die voor rekening van publieke partijen zouden moeten komen, opgenomen en zal worden gezien of er sprake is van terugverdieneffecten.

De provincies willen niet dat het rapport al op korte termijn openbaar wordt gemaakt, daar eerst informatie noodzakelijk is over eventuele knelpunten op het beoogde tracé. Indien sprake is van een knelpunt, kan de provincie met de betrokken gemeente in overleg voor mitigerende maatregelen. Op deze wijze wordt naar verwachting eventuele maatschappelijke onrust geminimaliseerd. Naar verwachting kan in april het rapport dan openbaar worden gemaakt en zou het kunnen worden toegezonden aan de 2^e Kamer. Dit is dan iets vertraagd dan de toezegging voortvloeiend uit de BO Leefomgeving van 15 juni 2020, waarin werd aangegeven dat de Kamer eind 2020 zou worden geïnformeerd.

Verbinding door en met Vlaanderen

In het op 2 december jl. gehouden stafoverleg over dit onderwerp heeft de minister gevraagd naar de opstelling van Antwerpen. Vanuit Antwerpen is het tracé korter en men zou een jaar voor lopen op Nederland. Dat eerste is waar want Antwerpen ligt nu eenmaal meer landinwaarts dan Maasvlakte 2. Toenemend gastransport over de Westerschelde zou kunnen leiden tot grotere veiligheidsrisico's dan die we op het Basisnet spoor in Brabant en Limburg willen oplossen. Of Antwerpen snel kan doorpakken wordt betwijfeld; een instrument als bij ons, de Structuurvisie Buisleidingen met juridisch gereserveerde stroken voor buisaanleg, ontbreekt in België. In de vervolgstudie zal ook de zuidwaartse aftakking van de buisleidingbundel worden beschouwd, waarbij het doortrekken van de leidingen naar Antwerpen tot de mogelijkheden zou kunnen gaan behoren.

5.1.2e

Notes

- Graag bespreken in de staf.
- Hoe zitten de Duitsers daar dan in? Alleen informeren zegt niet zoveel.
- Opbrengst? Voor wie?
- Daar heb ik eerder ook al om gevraagd.

Minister

Bestuurskern

Dir. Waterkwaliteit, Ondergr
en Marien
Marien- en Internationaal
Waterbeleid

Rijnstraat 8
Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

5.1.2e
5.1.2e
M 5.1.2e
5.1.2e @minienw.nl

Datum

3 maart 2021

Kenmerk

IENW/BSK-2021/60553

gespreksnota

Telefoongesprek met minister BZK over aanwijzen
windenergie Noordzee

Aanleiding en doel

De minister van BZK heeft na lezing van het ontwerp Programma Noordzee 2022-2027 (onderdeel van het Nationaal Waterprogramma) over de aanwijzing van windenergiegebieden zorgen over de haalbaarheid van klimaatdoelen. Zij stelt daarom een overleg voor tussen de ministers van IenW, LNV, EZK en BZK. U heeft aangegeven eerst telefonisch met haar te willen overleggen, en aan de hand daarvan te bezien of een bewindspersonenoverleg nog nodig is.

Resultaten

- Helderheid over de zorgen van de minister van BZK;
- Gedeeld beeld over de stappen naar aanwijzing van windenergiegebieden, en wat de minister van BZK en u daarin samen kunnen betekenen;
- Dat de minister van BZK akkoord gaat met ontwerp NWP/Programma Noordzee zodat dit op 12 maart in de Ministerraad vastgesteld kan worden.

Uw bijdrage

Toelichten hoe in 3 stappen, zoals beschreven in het Programma Noordzee, het behalen van klimaatdoelen wordt mogelijk gemaakt.

1. Huidig ontwerp Programma Noordzee: identificeren van zoekgebieden voor windenergie. Het gaat om gebieden die aanvullend op de al geplande windparken nodig zijn voor de klimaatdoelen van 2030 en daarna.
2. Aanvullend ontwerp in oktober '21:
 - a) Opnieuw aanwijzen gebieden voor -49% reductiedoel klimaatakkoord. Hiervoor is het nodig om het windenergiegebied IJmuiden Ver Noord, dat al in het vigerende NWP is aangewezen, opnieuw aan te wijzen. Herbevestigen is nodig om de status van windenergiegebied te behouden.
 - b) Aanwijzen gebieden voor nieuwe -55% EU reductiedoel. Een nieuw kabinet zal uitwerken hoeveel wind-op-zee hiervoor nodig is: inschatting is 5-9 GW.
3. Partiële herziening NWP die loopt van maart '22 tot maart '23: Overige gebieden aanwijzen, die samen met stap 2 optellen tot 27 GW, nodig voor 2050. Op deze onderdelen wordt het nieuwe NWP dan in 2023 vervangen.

Ad 1 en 2. Er is gepoogd om de benodigde gebieden voor de klimaatdoelen tot 2030 in dit ontwerp NWP aan te wijzen. Dit kreeg geen instemming van de minister van LNV, met name vanwege te verwachten weerstand bij de visserij.

Ad 2. Een aanvullend ontwerp (stap 2) gaat ter inzage vóór vaststelling van het definitieve NWP '22-'27, en maakt daar dan integraal onderdeel van uit. De tweede stap is kritisch qua planning omdat uiterlijk in oktober '21 een ontwerpbesluit nodig is. De planning van de daarvoor benodigde natuuronderzoeken en consensusvorming in het Noordzeeoverleg is krap. Daarnaast valt de besluitvorming mogelijk nog onder dit demissionaire kabinet. In die korte tijd is het daarom van belang te focussen op de gebieden die nodig zijn voor de klimaatdoelen voor 2030. We streven naar een volledig uitgewerkt voorgenomen besluit over de aan te wijzen ruimte voor 5-9 GW vóór het zomerreces, zodat alleen de uitkomsten van de natuuronderzoeken - die in september '21 worden verwacht - nog randvoorwaardelijk zijn.

U kunt de minister van BZK aanbieden om u samen met haar en de voorzitter van het Noordzeeoverleg sterk te maken voor het nemen van stap 2. In bijzonder om met de ministers van BZK, EZK en vooral LNV vóór de zomer het voorgenomen besluit te nemen voor gebieden tot 2030, hangende de natuureffecten. Om zodoende het commitment vast te houden en de tijd goed te benutten.

Ad 3. Voor de partiële herziening is meer tijd beschikbaar. Die tijd is nodig voor onderbouwende studies en internationale afstemming voor het aanwijzen van de resterende ruimte van 18-22 GW om tot 27 GW voor 2050 te komen.

Uw counterpart

de minister van BZK heeft zorg of de klimaatdoelen en de opgave voor de Noordzee uit de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) gewaarborgd zijn.

Politieke context

De minister van LNV blokkeert nu het aanwijzen van windenergiegebieden, met name in verband met de visserij. Tegelijkertijd is er de motie van der Lee-Kröger die de regering vraagt om rekening te houden met een grotere wind op zee-opgave door bijvoorbeeld alvast extra locaties vast te stellen in 2021. Uitstel van een besluit over het ontwerp-NWP levert vermoedelijk een ingebrekestelling op in het kader van de Kaderrichtlijn Water. Het aanwijzen van windenergiegebieden in een aanvullend ontwerp biedt een uitweg.

Kernpunten dossier

1. In ontwerp-NWP zijn zoekgebieden op de kaart gezet voor windenergie.
2. Een klein deel van deze zoekgebieden zijn nodig voor de klimaatdoelen voor 2030, het grootste deel voor de klimaatdoelen voor 2050.
3. In een aanvullend ontwerp zijn gebieden aan te wijzen die nodig zijn voor de doelen voor 2030. Daarbij is er geen planningsrisico om voldoende gebieden te hebben voor de -49% doelen van dit kabinet (klimaatakkoord); maar wel voor de recente -55% EU-doelen.
4. Voorstel om met de minister van BZK afspraken te maken over de gezamenlijke inzet om voldoende gebieden aan te wijzen gerelateerd aan de 55%-doelen voor 2030.

5.1.2e

5.1.2e

Toelichting

In de voorgestelde 3 stappen in het aanwijzen van windenergiegebieden wordt gesproken over het aanwijzen van gebieden, herbevestigen van gebieden en zoekgebieden. Hieronder volgt een toelichting op de status hiervan:

- Het **aanwijzen van windenergiegebieden** is volgens de wet Wind-op-Zee een vereiste stap om toe te werken naar de realisatie van windparken. Dit vindt plaats in het Nationaal Waterprogramma, welke een Rijksstructuurvisie is volgens de Wet ruimtelijke ordening (straks een verplicht programma volgens de Omgevingswet als maritiem ruimtelijk plan ter uitwerking van de NOVI). In de stappen daarna geeft het Rijk in een openbare tenderprocedure kavels uit binnen windenergiegebieden, waar vervolgens marktpartijen windparken in kunnen ontwikkelen.
- Bestaande in het huidige NWP aangewezen gebieden die nog niet benut zijn, moeten indien gewenst expliciet in het nieuwe NWP **opnieuw aangewezen** worden (of "herbevestigen"). Anders verliezen zij deze status en kan er niet gebouwd worden.
- **Zoekgebieden** hebben in tegenstelling tot windenergiegebieden geen status, maar wel is het nodig deze te benoemen in dit ontwerp NWP. Dat heeft ermee te maken dat in dit ontwerp-NWP een aanvullend ontwerp wordt aangekondigd, waarin windenergiegebieden worden aangewezen. Daarom is het nodig in het NWP transparant weer te geven wat de zoekruimte is, en welke onderzoeken worden uitgevoerd ter onderbouwing van het aanvullend ontwerp.

In de voorgestelde stappen ziet dat er als volgt uit:

1. Huidig ontwerp Programma Noordzee: identificeren van **zoekgebieden** voor windenergie. Het gaat om gebieden die aanvullend op de al geplande windparken nodig zijn voor de klimaatdoelen van 2030 en daarna.
2. Aanvullend ontwerp in oktober '21:
 - a) **Opnieuw aanwijzen** gebieden voor -49% reductiedoel klimaatakkoord. Hiervoor is het nodig om het windenergiegebied IJmuiden Ver Noord, dat al in het vigerende NWP is aangewezen, opnieuw aan te wijzen. Herbevestigen is nodig om de status van windenergiegebied te behouden.
 - b) **Aanwijzen** gebieden voor nieuwe -55% EU reductiedoel. Een nieuw kabinet zal uitwerken hoeveel wind-op-zee hiervoor nodig is: inschatting is 5-9 GW.
3. Partiële herziening NWP die loopt van maart '22 tot maart '23: Overige gebieden **aanwijzen**, die samen met stap 2 optellen tot 27 GW, nodig voor 2050. Op deze onderdelen wordt het nieuwe NWP dan in 2023 vervangen.

Minister

Bestuurskern

Dir. Waterkwaliteit, Ondergr
en Marien
Marien- en Internationaal
Waterbeleid

Contactpersoon

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

@minienw.nl

Datum

5 mei 2021

Kenmerk

IENW/BSK-2021/127045

beslisnota

Aanvragen 2 BPO's voor getrapt aanwijzen
windgebieden in aanvullend ontwerp

Inleiding

In het ontwerp Programma Noordzee zijn zoekgebieden geïdentificeerd voor de aanwijzing van windenergiegebieden die ruimte bieden aan 27 GW wind-op-zee. Om de doelen van het Klimaatakkoord te halen en recente EU-afspraken na te kunnen komen, wordt een aanvullend ontwerp voorbereid om in de aanwijzing van gebieden voor minimaal 5,7 tot 9,7 GW te kunnen voorzien. Het restant van de aan te wijzen ruimte voor 27 GW volgt dan in een partiële herziening.

De aanwijzing is complex door de verschillende conflicterende belangen (visserij, natuur, scheepvaart, defensie, mijnbouw, windenergie). Voor een zorgvuldige besluitvorming is een stapsgewijze politieke besluitvorming voorzien, met de betrokken departementen LNV, EZK, BZK en Defensie onder leiding van U als coördinerend minister.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd akkoord te gaan met het organiseren van twee bewindspersonenoverleggen (BPO's) aangaande de aanwijzing windenergiegebieden voor het aanvullend ontwerp:

1. Het eerste BPO (eind mei) betreft het bepalen van drie varianten die het speelveld afbakenen: één ecologisch voorzichtige variant van circa 6 GW en twee maximumvarianten van circa 10 GW. Doorberekening van ecologische haalbaarheid van de varianten dient eind mei te worden gestart;
2. Na interbestuurlijke afstemming in juni een tweede BPO te plannen om de drie varianten terug te brengen naar een voorkeursvariant en een alternatief.

Beslistermijn

Zo spoedig mogelijk maar uiterlijk 17 mei, zodat een BPO voor eind mei georganiseerd kan worden. Eventueel kunt u dit agenderen voor de staf DGWB op 18 mei.

Argumentatie

Voor het uitwerken van de juiste opties is het van belang om het speelveld af te bakenen en tot een voorkeursvariant en terugvaloptie te komen. Omdat definitieve besluitvorming over het Aanvullend Ontwerp plaats dient te vinden binnen de context van vaststelling van het Nationaal Waterprogramma in maart 2022 en het aanvullend ontwerp voor die tijd ook ter inzage moet worden gelegd, is het tijdspad kritiek en politieke sturing cruciaal. Twee bewindspersonen overleggen zijn nodig zodat in de periode er tussenin de haalbaarheid van de verschillende varianten politiek is te sonderen, en om tijdig richting te geven aan de doorrekening van ecologische effecten. Vanuit uw coördinerende rol voor de Noordzee en uw verantwoordelijkheid voor het Nationaal Waterprogramma wordt naar U gekeken voor het initiëren van deze overleggen.

Politieke context

Bij de verdere verduurzaming van de Nederlandse energievoorziening verschilt de inzet van de politieke partijen. Vanwege maatschappelijke weerstand en schaarse ruimte op land ligt de focus op zee¹. Het Noordzeeakkoord voorziet in de aanwijzing van 20-40 GW windenergie op zee, waaraan op dit moment nog niet is voldaan.

De regering als geheel is gebonden aan het realiseren van ruimte voor 0,7 GW ten behoeve van de 49% reductiedoelstelling in 2030. Daarnaast is ook de 55% EU CO₂ reductiedoelstelling voor 2030 nagenoeg een feit, waarvoor naar schatting aanvullend 5 tot 9 GW noodzakelijk is, uit recente adviezen blijkt dat de bovenkant van de bandbreedte nodig is.

De visserijsector heeft grote bezwaren tegen aanwijzing in de zuidelijke Noordzee, vanwege de aanwezigheid van waardevolle visgronden. De visserijsector is uit het Noordzeeoverleg gestapt, maar heeft sterke banden met een aantal politieke partijen.

Met de regio Groningen zijn afspraken gemaakt n.a.v. het aardbevingsdossier over de ontwikkeling van windparken ten noorden van de Waddeneilanden. Tegelijkertijd ligt het bij natuurorganisaties gevoelig om kabels door de Waddenzee aan te leggen.

Kader

Besluitvorming over het Aanvullend Ontwerp dient plaats te vinden in de context van de vaststelling van het Nationaal Waterprogramma in maart 2022.

Krachtenveld, afstemming, financiële en juridische implicaties, communicatie

Krachtenveld

EZK:

- nadrukkelijke wens om in het Aanvullend Ontwerp zoveel mogelijk ruimte voor windenergie op zee aan te wijzen;
- voorziet meerdere potentiële tegenvallers zoals weerstand tegen aanlanding door de Waddenzee, problemen met verplaatsen defensiegebied, ecologische beperkingen. Wil extra ruim gebieden aanwijzen om tegenvallers te kunnen opvangen.

LNV:

¹ Motie Van der Lee en Kröger (8 december 2020) 'alvast rekening te houden met een grotere opgave voor windenergie op zee door bijvoorbeeld extra locaties vast te stellen in 2021'. Gesteund door VVD, CDA, D'66, Groen Links, SP, PvdA, CU, PvdD, 50+, Denk.

- heeft met visserij een belangengroep die geschaad wordt door het aanwijzen van windenergiegebieden en wil hier terughoudend in optreden. Voor de visserijsector zijn windparken in de noordelijke Noordzee minder ongunstig, echter deze zijn niet voor 2030 te ontwikkelen en tegelijkertijd niet of minder rendabel. De maatschappelijke baten van energie zijn daarbij van een andere (hogere) orde groter dan de waardeverliezen voor de visserij;
- in Noordzeeakkoord is afgesproken dat windparken alleen worden aangelegd als dat past binnen de ecologische draagkracht en zal voorstander zijn van ecologisch voorzichtige variant. Natuurbescherming is daarnaast wettelijk verankerd.

IenW:

- wil een veilige en vlotte scheepvaart borgen;
- dient als coördinerend ministerie een integrale planologische afweging te garanderen. Na aanwijzing van de windenergiegebieden heeft IenW daar geen formele rol meer in. Daarom is zorgvuldigheid op dit moment geboden en moeten nu gebieden die niet te ruim zijn worden aangewezen.

BZK:

- Hecht als hoeder van de Omgevingswet groot belang aan een integrale, inclusieve afweging.
- De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) stelt dat de verduurzamingsopgave van de Nederlandse energievoorziening met name wordt ingevuld door het aanwijzen van windenergiegebieden op zee. Dit mede gezien de voorziene maatschappelijke weerstand die gepaard gaat met duurzame energie opwekking op land.

Defensie:

- Bij één van de potentiële windenergiegebieden is verplaatsing van een oefengebied nodig. Defensie wil geoefendheid van verschillende militaire onderdelen door middel van oefeningen op de Noordzee blijven waarborgen. In het licht van Motie Dijkstra kan dit standpunt waarschijnlijk op politieke steun rekenen.

Afstemming

Op ambtelijk niveau binnen de interdepartementale werkgroep Ruimtelijke Ordening, het Interdepartementaal Directeuren Overleg Noordzee (IDON), en het DG Overleg Noordzee.

Financiën

Op dit moment geen. De Werkgroep Financiën Programma Noordzee werkt een overzicht van de kosten gerelateerd aan windenergie op zee uit. Bij de vaststelling van het definitieve Programma Noordzee in maart 2022 dient de omvang, verdeling en dekking van deze kosten door de betrokken departementen vastgesteld te zijn.

Juridische implicaties

Op dit moment geen. Het uitstellen van keuzes betekent echter dat het voor het volgende kabinet niet langer mogelijk is om aan de aangescherpte EU CO₂ reductiedoelstelling te voldoen.

5.1.2e
5.1.2e

Minister
Staatssecretaris

Bestuurskern
Dir. Maritieme Zaken
Afd. Zeehavens
Den Haag
Postbus 20904
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

5.1.2e

5.1.2e

T 5.1.2e

M 5.1.2e

F 5.1.2e

5.1.2e@minienw.nl

Datum

11 mei 2021

Kenmerk

IenW/BSK-2021-133384

Bijlage(n)

6

beslisnota

Toesturen Haalbaarheidsstudie buisleidingbundel
Rotterdam - Chemelot

Onlangs bent u geadviseerd bijgevoegde brief en bijlagen aan de Tweede Kamer te verzenden. Hier zijn opmerkingen op geplaatst, die in deze versie zijn verwerkt. Staatssecretaris heeft aangegeven mee te willen tekenen en gevraagd op te nemen dat er een analyse basisnet spoor in relatie tot buisleidingen zal worden uitgevoerd. Hiermee kan de (veiligheids) potentie van buisleidingen ten opzicht van spoorvervoer worden bepaald.

Geadviseerd besluit

De brief aan de Kamer te ondertekenen en tezamen met de bijlagen te laten verzenden.

Beslistermijn

Op zo kort mogelijke termijn, daar betrokken externe partijen over de studie geïnformeerd dienen te worden voor de inrichting van het vervolgproces.

5.1.2e

Minister

Bestuurskern

Dir. Maritieme Zaken
Afd. Zeehavens

Den Haag
Postbus 20904
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

5.1.2e

5.1.2e

T 5.1.2e

M 5.1.2e

F 5.1.2e

5.1.2e@minienw.nl

Datum

12 mei 2021

Kenmerk

IenW/BSK-2021-135040

beslisnota

Kamervragen aan EZK over afwijzen propositie
buisleidingen door NGF

Inleiding

De leden Erkens en Paul (beiden VVD) hebben aan de minister van EZK vragen gesteld over de brief van de regering: Bekostiging investeringsvoorstellen uit Nationaal Groeifonds (2021Z05815, ingezonden 13 april 2021). Gezien de aard van het onderwerp is het van belang dat u instemt met deze vragen en antwoorden.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd de antwoorden die gezamenlijk met EZK zijn opgesteld te beoordelen en akkoord te gaan. De brief zal dan door EZK worden verzonden.

Beslistermijn

De vragen zijn op 13 april gesteld en de beantwoordingstermijn is reeds verlengd. Akkoord op zo kort mogelijke termijn is wenselijk.

Politieke context

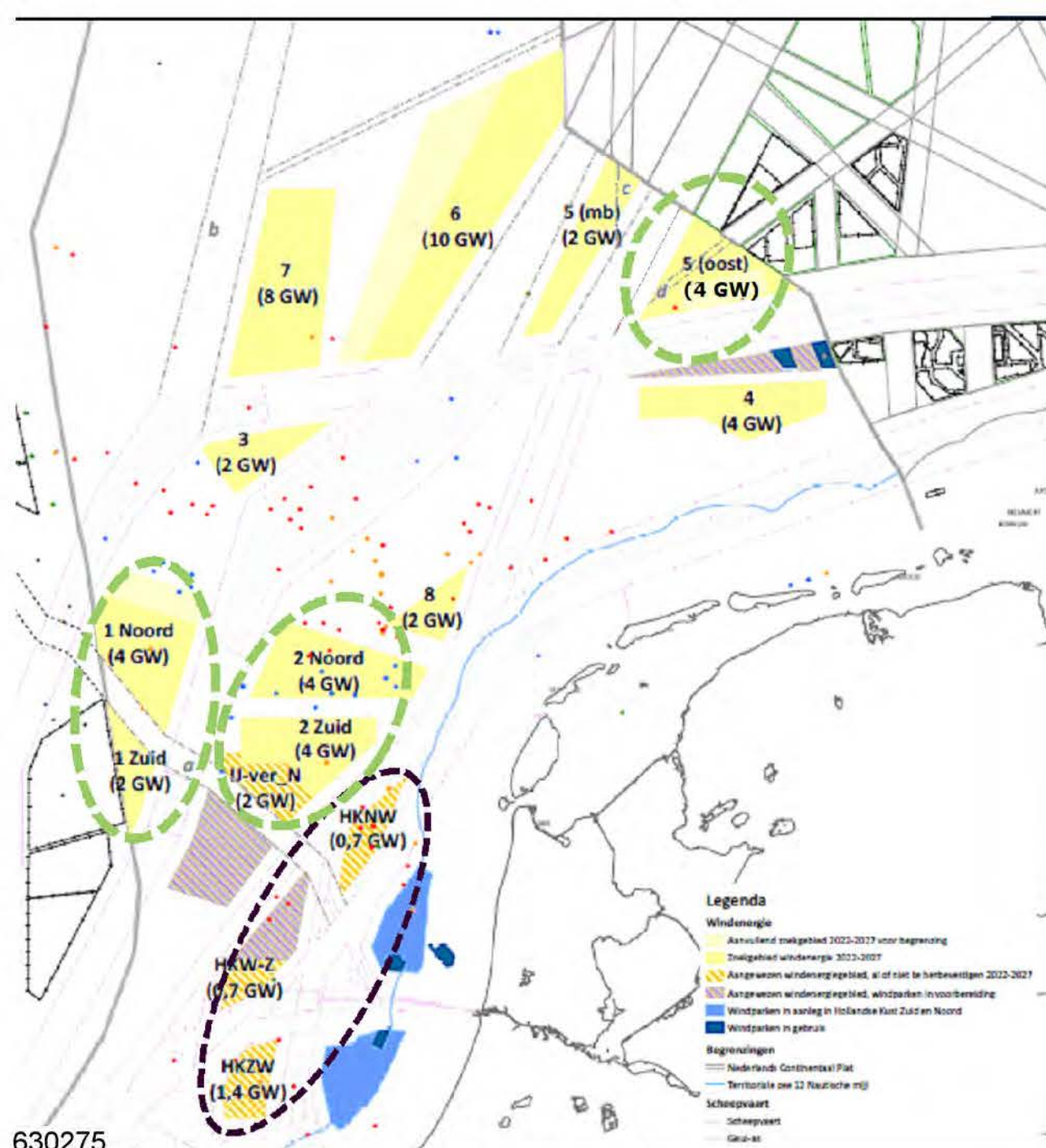
De vragen zijn gesteld door Kamerleden uit Limburg die bezorgd zijn over het verder verloop van het project Buisleidingbundel Rotterdam – Chemelot – NRW. Een brief aan de Kamer over dit project (toezenden Haalbaarheidsstudie) heeft u onlangs verzonden. Hierin wordt ook het vervolg beschreven en de antwoorden sluiten daar op aan. In de antwoorden wordt aan deze brief gerefereerd.

De antwoorden zijn niet mede namens IenW vanwege de scheiding van rollen bij het NGF tussen commissie, fondsbeheerders en indieners. De Kamervragen zijn gesteld aan EZK en FIN in hun hoedanigheid als fondsbeheerders. Inhoudelijk zijn de antwoorden afgestemd met IenW.

5.1.2e

BIJLAGE BIJ NOTITIE
VOOR
BEWINDSPERSONEN
Afbakenen speelveld
aanvullend ontwerp
aanwijzing
windenergiegebieden

Focus op gebieden (groen omrand):

- > Gebied 5 (oost)
- > Gebied 1:
zuidelijk deel en noordelijk deel
- > Gebied 2:
noordelijk deel omdat oefengebied
Marine niet is te verplaatsen voor 2030.
- > IJmuiden Ver (noord)

Al dan niet her te bevestigen reeds
aangewezen gebieden Hollandse Kust (HK,
paars omrand)

HK-NW (geheel)

HK-W (zuidelijk deel)

HK-ZW (geheel)

Gebied	Minimaal ruimte voor	Na 2030 mogelijk ruimte voor	MKEA Toegevoerde waarde energie m€/jaar voor minimale ruimte	Relatieve inschatting ecologische kwetsbaarheid, gebieden t.o.v. elkaar o.b.v. expert Judgement	Visserij Verlies toegevoegde waarde Voor minimale ruimte	Scheepvaart risico's gevolgkosten in m€/jaarm	Mijnbouw en defensie
INDICATIES TER VERGELIJKING							
IJmuiden Ver noord	2 GW	Idem	16 (voor 2 GW)	slachtoffers	0,43 (bij 2 GW ruime verkaveling, wordt kleiner)	5,4 (zoals op de kaart)	
1 zuid	2 GW	Idem	22 (voor 2 GW)	habitatverlies	0,23 (bij 2 GW)	3,9 (1/3 van gebied 1 geheel)	
1 noord	4 GW	Idem	44 (voor 4 GW)	habitatverlies	0,67 (bij 4 GW)	7,7 (2/3 van gebied 1 als geheel)	
2 noord	2 GW	4 GW	29 (voor 2 GW)	slachtoffers	0,27 (bij 2GW)	9,2-18,5	Mijnbouw: Voor 2030 bij meer dan 2 GW problematisch
2 zuid niet realistisch voor 2030	0 GW	4 GW	59 (voor 4 GW)	slachtoffers	0,53 (bij 4 GW)	18,5	Defensie/mijnbouw: Draaien verplaatsen oefengebied onwaarschijnlijk voor 2030
5 oost	2 GW	4 GW	30 (voor 2 GW)	habitatverlies	0,21 (bij 2 GW)	5,9-11,7	
HK-ZW en NW	1,4 resp 0,7 GW	Idem	62 (voor 2,1 GW)	Voor meer soortgroepen zeer ongunstig	0,38 (beide gebieden, 2,1 GW)	Hoge risico's, onzeker of deze zijn te mitigeren 40,3 m€/jaar beide gebieden	

(zoek)gebied	Realistisch voor 2030 GW	Te onderzoeken voor 2030, waarschijnlijk na 2030 GW	VARIANT I	VARIANT II	VARIANT III
IJmuiden Ver-noord	2	2	2	2	2
1 zuid	2	2		2	2
1 noord noordelijke helft	2	2			2
1 noord zuidelijke helft	2	2		2	2
2 noord	2	4	2	2	2
5 oost	2	4	2	2	2
Totaal realistisch voor 2030			6	10	12
Evt. maximaal na 2030			10	14	16

Bestuurskern

Dir. Waterkwaliteit, Ondergr
en Marien
Marien- en Internationaal
Waterbeleid

Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

5.1.2e
5.1.2e
M +31(0)6- 5.1.2e
5.1.2e@minienw.nl

Datum

26 mei 2021

Ons kenmerk

IENW/BSK-2021/148850

Bijlage(n)

4

nota

Bewindspersonenoverleg aanwijzing
windenergiegebieden

Bijgaand treft u de Geannoteerde Agenda voor het bewindspersonenoverleg van aanstaande vrijdagmorgen. Als bijlagen bij deze agenda treft u ook nog een achtergrondnotitie en kaartmateriaal. Als u met deze stukken akkoord bent zullen de stukken via uw secretariaat naar de deelnemers aan het overleg worden doorgeleid.

Daarnaast treft u een nota met daarin de IenW standpunten ten aanzien van de aanwijzing van windenergiegebieden. Deze nota is voor uw eigen gebruik en niet bedoeld om met uw collega's te delen.

5.1.2e
5.1.2e

Geannoteerde agenda

Vrijdag 28 mei is om 9:00 uur een gesprek met bewindspersonen van BZK, Defensie, EZK, IenW en LNV. Doel van het bewindspersonenoverleg is het speelveld af te bakenen voor de aanwijzing van windenergiegebieden in het aanvullend ontwerp van het Programma Noordzee. Hieronder de beslispunten die achtereenvolgens aan de orde komen.

In bijgevoegde gespreksnota worden aanvullend op deze geannoteerde agenda aanleiding en politieke context beschreven en worden de beslispunten nader toegelicht. In bijgevoegde bijlage treft u kaartmateriaal en een omschrijving van de verschillende zoekgebieden voor windenergie.

Agenda- en beslispunten:

1. Afbakenen speelveld met drie varianten (zie kaart en tabel in bijlage voor gebieden).

Een keuze voor een variant met de daarbij behorende gebieden betekent dat de betreffende gebieden ruimtelijk gereserveerd worden voor windenergie, en daarvoor geschikt worden geacht. Er zijn drie mogelijkheden:

- a. **Variant I** omvat de nieuwe windenergiegebieden 2 noord, 5 oost en het herbevestigen van IJmuiden Ver (noord). Deze variant is ecologisch het meest voorzichtig en biedt ruimte voor 6 GW, mogelijk meer, tot 10 GW.
- b. **Variant II** die aanvullend op I als extra 2/3de van gebied 1 omvat. Variant II biedt ruimte voor 10 GW, mogelijk meer, tot 14 GW
- a. **Variant III** die aanvullend op II ook het noordelijke deel van gebied 1 omvat. Deze variant biedt ruimte voor 12 GW, mogelijk meer, tot 16 GW. Deze variant biedt vanwege de extra ruimte meer flexibiliteit dan andere varianten om in een later stadium op basis van voortschrijdend inzicht nog gebieden te laten afvallen in een partiële herziening. Als nu al duidelijk is dat dit gewenst is, is het nodig hier een voorwaarde aan te verbinden. Tegelijkertijd geldt dat aanwijzen van een windenergiegebied betekent dat het geschikt wordt geacht voor windenergie op basis van de actuele inzichten.

Aan bewindspersonen wordt voorgesteld om in te stemmen met de varianten I, II en III. Bij variant III geldt dat in juni nog te besluiten is of hier voorwaarden aan verbonden dienen te worden en zo ja, welke.

2. Eerder aangewezen windenergiegebieden Hollandse Kust NW en ZW.

Aan bewindspersonen wordt voorgesteld bij alle drie de varianten de gebieden Hollandse Kust NW en Hollandse Kust ZW niet te herbevestigen (m.a.w. te schrappen als windenergiegebied in het definitieve Programma Noordzee '22-'27).

3. Instemmen met vervolgproces:

Aan bewindspersonen wordt voorgesteld om met het volgende vervolgproces in te stemmen:

- a. Eind juni: drie varianten terugbrengen tot twee, met een voorkeursvolgorde.
- b. Idem eind juni: zuidelijk deel van Hollandse Kust West wel/niet herbevestigen. Hier is nog 0,7 GW te ontwikkelen aanvullend op windparken die in het noordelijk deel van HK West gepland zijn.
- c. Eind september: op basis van de resultaten ecologische onderzoeken en informatie over aanlandingsmogelijkheden de definitieve variant kiezen voor het aanvullend ontwerp.
- d. Definitieve keuze te bevestigen in Ministerraad ultimo 29 oktober, waarna deze ter inzage wordt gelegd.

ACHTERGRONDNOTITIE

Bij bewindspersonenoverleg 28 mei 9:00 over keuze van 3 varianten van aan te wijzen windenergiegebieden voor aanvullend ontwerp Programma Noordzee
Met BZK, Defensie, EZK, IenW, LNV

Aanleiding en doel

U heeft vrijdag 28 mei een overleg met bewindspersonen van BZK, Defensie, EZK en LNV dat de aanwijzing van windenergiegebieden in het aanvullend ontwerp van het Programma Noordzee betreft. Doel is helderheid te krijgen over de varianten die meegenomen worden in de volgende stap en over het proces. Bijgevoegd een geannoteerde agenda, die de andere bewindspersonen ook hebben. In de bijlage is een kaart opgenomen.

In het ontwerp Programma Noordzee (PNZ) staat dat in een aanvullend ontwerp windenergiegebieden met voldoende ruimte voor 5,7 - 9,7 GW worden aangewezen, bedoeld voor de wind-op-zee opgave voor 2030. Dit als aanloop naar een partiële herziening waarin gebieden met ruimte voor 27 GW worden aangewezen, voor 2040. In maart 2022 wordt het PNZ en daarmee de gebieden definitief vastgesteld. Het aanvullend ontwerp is een essentiële stap om de aangescherpte EU-klimaatdoelen van 55% CO₂-reductie voor 2030 te behalen. Recent advies van de Stuurgroep Extra Opgave is om 10 GW wind-op-zee voor te bereiden; dit betekent voldoende ruimte voor de bovenkant van de bandbreedte. Dit is ook de strekking van de recent aangenomen motie Boucke c.s..

Aanpak in drie stappen:

Bij de besluitvorming over het aanvullend ontwerp is een aanpak in drie stappen voorzien.

1. Bij de **eerste stap eind mei** (d.w.z. nu) is een besluit nodig om te starten met trechteren. Deze politieke trechtering is nu nodig omdat de verschillende belangen ver uit elkaar liggen. Daarom kan politieke sondering nodig zijn. Bovendien is duidelijkheid nodig omdat begin juni een deel van de ecologische berekeningen moet starten. Medio juni vindt interbestuurlijk overleg plaats met de kustprovincies.
2. **Eind juni** wordt bewindspersonen gevraagd deze drie varianten terug te brengen tot twee, met een voorkeur. Van de twee overgebleven varianten worden de ecologische effecten (door onafhankelijke ecologische bureaus) cumulatief bepaald. In september komt informatie beschikbaar over aanlandingsmogelijkheden voor windenergie.
3. Bij de derde stap wordt **in september** aan bewindspersonen gevraagd een voorkeursvariant te kiezen, waarbij de opgedane informatie over ecologische impact en aanlanding is te benutten.

Vervolgens is het nodig de voorgenomen aanwijzing in de Ministerraad van uiterlijk 29 oktober te bekrachtigen. Dat is de laatst mogelijke datum met het oog op de wettelijke termijnen van terinzagelegging van het PNZ.

Beslispunten

De volgende punten zijn aan de orde:

- 1. Afbakenen speelveld met drie varianten (zie kaart en tabel in bijlage voor gebieden).** Een keuze voor een variant met de daarbij behorende gebieden betekent dat de betreffende gebieden ruimtelijk gereserveerd worden voor windenergie, en daarvoor geschikt worden geacht. Er zijn drie mogelijkheden:
 - a. **Variant I** omvat de nieuwe windenergiegebieden 2 noord, 5 oost en het herbevestigen van IJmuiden Ver (noord). Deze variant is ecologisch het meest voorzichtig en biedt ruimte voor 6 GW, mogelijk meer, tot 10 GW.
 - b. **Variant II** die aanvullend op I als extra 2/3de van gebied 1 omvat. Variant II biedt ruimte voor 10 GW, mogelijk meer, tot 14 GW
 - c. **Variant III** die aanvullend op II ook het noordelijke deel van gebied 1 omvat. Deze variant biedt ruimte voor 12 GW, mogelijk meer, tot 16 GW. Deze variant biedt vanwege de extra ruimte meer flexibiliteit dan andere varianten om in een later stadium op basis van voortschrijdend inzicht nog gebieden te laten afvallen in een partiële herziening. Als nu al duidelijk is dat dit gewenst is, is het nodig hier een voorwaarde aan te verbinden. Maar altijd geldt dat aanwijzing van een windenergiegebied in het PNZ inhoudt dat het geschikt wordt geacht voor windenergie.

Aan bewindspersonen wordt voorgesteld om in te stemmen met de varianten I, II en III. Bij variant III geldt dat in juni nog te besluiten is of hier voorwaarden aan verbonden dienen te worden, en zo ja welke.
- 2. Eerder aangewezen windenergiegebieden Hollandse Kust NW en ZW.**

Aan bewindspersonen wordt voorgesteld bij alle drie de varianten de gebieden Hollandse Kust NW en Hollandse Kust ZW niet te herbevestigen (m.a.w. te schrappen als windenergiegebied in het definitieve PNZ '22-'27).
- 3. Instemmen met vervolgproces:**

Aan bewindspersonen wordt voorgesteld om met het volgende vervolgproces in te stemmen:

 - a. Eind juni: drie varianten terugbrengen tot twee, met een voorkeursvolgorde.
 - b. Idem eind juni: zuidelijk deel van Hollandse Kust West wel/niet herbevestigen. Hier is nog 0,7 GW te ontwikkelen aanvullend op windparken die in het noordelijk deel van HK West gepland zijn.
 - c. Eind september: op basis van de resultaten ecologische onderzoeken en informatie over aanlandingsmogelijkheden de definitieve variant kiezen voor het aanvullend ontwerp.
 - d. Definitieve keuze te bevestigen in Ministerraad ultimo 29 oktober, waarna deze ter inzage wordt gelegd.

Politieke context

- Motie Boucke c.s. over versnelling en borging dat dit jaar minimaal 10 GW wordt aangewezen (Kamerstuk 35 668, nr.21).
- Motie Van der Lee/Kröger over alvast rekening houden met een grotere opgave voor windenergie op zee door alvast extra locaties vast te stellen (Kamerstuk 32 813, nr. 629);
- Motie Sienot/De Groot (gewijzigd) over een duurzame toekomst voor vis en visser (Kamerstuk 34 526, nr. 21);

- Motie Sienot c.s. over onderzoek naar het gebruik van militair oefengebied EHD 42 voor het realiseren van windmolenparken (Kamerstuk 33 529, nr. 54321);
- Motie Remco Dijkstra over het borgen van de belangen van zeevaart en defensie ten aanzien van de Noordzee (Kamerstuk 35 300 XII, nr. 60).

In veel partijprogramma's en in NOVI wordt het belang van windenergie op zee onderschreven, mede vanwege de weerstand en schaarse ruimte op land. In het meest conservatieve scenario is 27 GW extra wind op zee bovenop de huidige routekaart nodig tot 2040. Tegelijkertijd is op de Noordzee sprake van tegenstrijdige belangen. Afhankelijk van de keuze van windenergiegebieden en te nemen mitigerende maatregelen kan sprake zijn van scheepvaartveiligheidsrisico's, ecologische risico's en het schaden van belangen van de visserij of die van de krijgsmacht of de olie- en gas exploitatie.

Bij de partners in het Noordzee-overleg (NZO) is sprake van realisme en lijken afspraken te maken over voorwaarden, mitigerende maatregelen etc. De visserijsector zit niet aan tafel, dit is een politiek risico.

Bij bovenstaande varianten worden de visgronden in de zuidelijke Noordzee (ten westen van het land) sterk verkleind. Het aanwijzen van gebieden in het noorden is voor de visserij gunstiger. Daar is realisatie van windparken voor 2030 echter beperkt mogelijk. Ook is het minder kosteneffectief: in de zuidelijke Noordzee zijn de maatschappelijke baten vele malen groter dan de kosten voor de visserij (de toegevoegde waarde van windenergie vs. kosten visserij verschilt een factor 70: in miljoenen € per GW/jaar gaat het om 11 vs. 0,16). Tegelijkertijd heeft inkrimping van de visserij lokale sociaal-economische gevolgen in de keten en is deze sector actief in krimpregio's.

Kernpunten dossier

Grootschalige uitrol van windenergie op zee is nodig voor het halen van klimaatdoelen in 2030 én 2050. Schaarste in ruimte, zeer verschillende belangen (natuur, visserij, scheepvaart, defensie, mijnbouw, windenergie) en onzekerheden over technologische ontwikkelingen en ecologische gevolgen maakt aanwijzing van windenergiegebieden complex.

Lange aanlooptijden (aanleg van netwerkverbindingen kost met alle planvormen minimaal 8,5 jaar) maken dat om 2030 doelen te halen uiterlijk 29 oktober, d.w.z. onder grote tijdsdruk, 6 – 10 GW aan ruimte voor windenergiegebieden aangewezen dient te worden. In een partiële herziening van het PNZ wordt vervolgens het restant van de 27 GW aan ruimte voor windenergiegebieden voor de 2050 doelen aangewezen.

Voorgesteld wordt om in een getrechterde keuze (3 → 2 → 1) de variant voor 2030 te kiezen.

5.1.2e
5.1.2e

Toelichting

- **Urgentie.** Het Rijk staat voor de taak om CO₂-reductie van 55% voor 2030 te halen. Daartoe dient dit najaar beslist te worden over extra aan te wijzen gebieden voor de ontwikkeling van windenergie op zee. Dit omdat na aanwijzing minimaal 8,5 jaar nodig is voor het uitwerken van aanlandingsmogelijkheden, locatieonderzoeken, kavelbesluiten en tenders voorbereiden en vervolgens de realisatie van de windparken.
- **Bandbreedte.** In het ontwerp PNZ is afgesproken in een aanvullend ontwerp ruimte te zoeken voor 5,7 – 9,7 GW. Recent advies van de Stuurgroep Extra Opgave is om voorbereidingen te treffen voor de realisatie van 10 GW aanvullend op wat in Routekaart 2030 al is afgesproken. Om dit advies op te volgen is het nodig aan de bovenkant van de

bandbreedte te gaan zitten. Dit sluit aan bij de recente motie Boucke c.s. die vraagt om dit jaar 10 GW extra aan te wijzen voor 2030. Een volgend kabinet kan dan besluiten over de invulling van de doelstelling en daarmee het daadwerkelijk benutten van de windenergiegebieden, die in het PNZ met de aanwijzing ruimtelijk gereserveerd worden.

- **Gebieden.** Gebieden die voor aanwijzing in aanmerking komen zijn: 1, 2, 5 oost en IJmuiden Ver Noord. De andere gebieden in het noorden zijn niet voor 2030 te ontwikkelen. Zie in bijlage achtereenvolgens een kaart met de locaties, en twee schema's met respectievelijk de kenmerken per gebied en samenstelling van varianten.
- **Defensiegebied niet te verplaatsen.** In gebied 2 ligt EHD-41, een oefengebied van de Koninklijke Marine. Bekeken is of dit gebied enigszins is te verplaatsen naar het noorden, maar dat kan pas als er geen mijnbouwactiviteiten meer zijn, en ook geen CCS (CO₂-opslag) komt. De optie om het oefengebied een stuk verder weg te verplaatsen is voor de marine niet acceptabel. Dat betekent dat alleen in het noordelijke gedeelte van gebied 2 windparken kunnen komen. Dit gebied wordt verder aangeduid als 2 noord.
- **Realistische aannames.** Per gebied wordt uitgegaan van een realistisch minimum aantal GW's. Dit voorkomt rijk rekenen bij het komen tot een totaal van 6-10 GW. Zie bijlage voor schema met GW's per gebied. Aanvullend wordt in gebieden 2 noord en 5 oost onderzocht of meer GW's mogelijk zijn. Dit hangt af van de toekomst van mijnbouwplatforms (in gebied 2 noord) en de aanlandingsmogelijkheden door Waddenzee naar Eemshaven (in gebied 5 oost).
- **Variant I** is de ecologisch meest voorzichtige variant (minimaal 6 GW), omdat gebied 1, met naar verwachting de meest negatieve ecologische effecten van de overgebleven gebieden, wordt gemeden. Ecologische beperkingen zijn reële *show-stoppers* voor de ontwikkeling van windenergie (bijvoorbeeld bij niet te mitigeren vogelslachtoffers of habitatverlies).
- **Variant II** biedt ruimte voor minimaal 10 GW. Aanvullend op de gebieden uit variant I wordt hier additioneel ook nog twee-derde deel van gebied 1 aangewezen. Het meest noordelijk deel wordt vrijgehouden. Dat zorgt voor iets lagere ecologische druk (omdat in het Noorden van gebied 1 de meeste negatieve effecten worden verwacht).
- **Variant III** biedt meer flexibiliteit (alle realistische gebieden voor 2030 aanwijzen, minimaal 12 GW). In aanvulling op variant II wordt hier ook het meest noordelijke deel van gebied 1 aangewezen. Deze variant heeft meer ruimte dan in het PNZ staat aangegeven voor het aanvullend ontwerp. Dat is niet bezwaarlijk indien de intentie waarmee dat gebeurt transparant is.
- **Voorwaarden bij variant III.** Hoe meer ruimte wordt aangewezen, hoe meer zekerheid t.a.v. voldoende ruimte voor het realiseren van 10 GW, en hoe meer flexibiliteit om indien wenselijk een (deel)gebied in de toekomst onbenut te laten op basis van voortschrijdende inzicht. In alle varianten dient helder te zijn dat alle aangewezen gebieden geschikt worden geacht. Als direct al duidelijk is dat het wenselijk is om gebieden in een later stadium te laten afvallen als blijkt dat andere gebieden voldoende ruimte bieden, dan is het nodig daarover een voorwaarde op te nemen die transparant vastlegt hoe daarover een afweging gaat plaats vinden. Een dergelijke voorwaarde ligt het meest voor de hand bij variant III met de meeste windenergiegebieden, maar is niet uitgesloten bij variant I en II.
- **Hollandse Kust NW en ZW.** Bij alle varianten vervallen de gebieden Hollandse Kust NW en -ZW. Volgens artikel 4.9 t/m 4.11 uit het Noordzee Akkoord geldt dat deze gebieden kunnen afvallen als er alternatieven zijn gevonden om de realisatie van 55% CO₂-reductie mogelijk te maken, waardoor de grote negatieve effecten voor visserij, natuur en scheepvaart hier voorkomen kunnen worden.
- **Hollandse Kust West.** Hiervoor geldt een ander stramien. In dit gebied is al 1,4 GW aan windparken gepland en in het zuidelijke deel is nog ruimte voor 0,7 GW. Dat is weliswaar voor natuur en visserij ongunstig, maar voor scheepvaart en andere belangen acceptabel. Ook is het gebied snel en kosteneffectief te realiseren. Op basis van nadere informatie wordt dit in juni aan u voorgelegd.

Minister

Bestuurskern

Dir. Waterkwaliteit, Ondergr
en Marien
Marien- en Internationaal
Waterbeleid

Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

5.1.2e
5.1.2e
M 5.1.2e
5.1.2e@minienw.nl

Datum

26 mei 2021

Kenmerk

IenW/BSK-2021/148794

gespreksnota

Uw inbreng tijdens het BWO over aan te wijzen
windenergiegebieden voor aanvullend ontwerp Programma
Noordzee

Aanleiding en doel

U heeft vrijdag 28 mei een overleg met bewindspersonen van BZK, Defensie, EZK en LNV dat de aanwijzing van windenergiegebieden in het aanvullend ontwerp van het Programma Noordzee betreft. Doel is helderheid te krijgen over de varianten die meegenomen worden in de volgende stap en over het proces. Bespreking is nu aan de orde (conform eerdere nota aan U) om in twee stappen, en via trechters, uiterlijk eind juni politiek richting mee te geven aan de ecologische berekeningen die bepalend zijn voor het definitieve besluit in het najaar. Dit besluit is nodig in het licht van de 55% CO2 reductiedoelen en de klimaatambities van het Kabinet.

Deze nota bevat uw toelichting en de geadviseerde inbreng bij de beslispunten.

Uw toelichting: U kunt doel (helderheid over mee te nemen varianten in vervolgproces) en onderstaande aanpak (trechters van 3 naar 2 naar 1 variant) toelichten.

Aanpak in drie stappen: Bij de besluitvorming over het aanvullend ontwerp is een aanpak in drie stappen voorzien.

1. Bij de **eerste stap eind mei** (d.w.z. nu) is een besluit nodig om te starten met trechters. Deze politieke trechtering is nu nodig omdat de verschillende belangen ver uit elkaar liggen. Daarom kan politieke sondering nodig zijn. Bovendien is duidelijkheid nodig omdat begin juni een deel van de ecologische berekeningen moet starten. Medio juni vindt interbestuurlijk overleg plaats met de kustprovincies.
2. **Eind juni** wordt bewindspersonen gevraagd deze drie varianten terug te brengen tot twee, met een voorkeur. Van de twee overgebleven varianten worden de ecologische effecten (door onafhankelijke ecologische bureaus) cumulatief bepaald. In september komt informatie beschikbaar over aanlandingsmogelijkheden voor windenergie.
3. Bij de derde stap wordt **in september** aan bewindspersonen gevraagd een voorkeursvariant te kiezen, waarbij de opgedane informatie over ecologische impact en aanlanding is te benutten.

Vervolgens is het nodig de voorgenomen aanwijzing in de Ministerraad van uiterlijk 29 oktober te bekrachtigen. Dat is de laatst mogelijke datum met het oog op de wettelijke termijnen van terinzagelegging van het PNZ.

Beslispunten

De volgende punten zijn aan de orde:

- 1. Afbakenen speelveld met drie varianten (zie kaart en tabel in bijlage voor gebieden).** Een keuze voor een variant met de daarbij behorende gebieden betekent dat de betreffende gebieden ruimtelijk gereserveerd worden voor windenergie, en daarvoor geschikt worden geacht. Er zijn drie mogelijkheden:
 - a. **Variant I** omvat de nieuwe windenergiegebieden 2 noord, 5 oost en het herbevestigen van IJmuiden Ver (noord). Deze variant is ecologisch het meest voorzichtig en biedt ruimte voor 6 GW, mogelijk meer, tot 10 GW.
 - b. **Variant II** die aanvullend op I als extra 2/3de van gebied 1 omvat. Variant II biedt ruimte voor 10 GW, mogelijk meer, tot 14 GW
 - c. **Variant III** die aanvullend op II ook het noordelijke deel van gebied 1 omvat. Deze variant biedt ruimte voor 12 GW, mogelijk meer, tot 16 GW. Deze variant biedt vanwege de extra ruimte meer flexibiliteit dan andere varianten om in een later stadium op basis van voortschrijdend inzicht nog gebieden te laten afvallen. Als nu al duidelijk is dat dit gewenst is, is het nodig hier een voorwaarde aan te verbinden. Maar altijd geldt dat aanwijzing van een gebied in het PNZ inhoudt dat het geschikt wordt geacht voor windenergie.

Aan bewindspersonen wordt voorgesteld om in te stemmen met de varianten I, II en III. Bij variant III geldt dat in juni nog te besluiten is of hier voorwaarden aan verbonden dienen te worden, en zo ja welke.

Uw inbreng:

U kunt de varianten zoals hierboven omschreven toelichten en bij variant III benadrukken dat de intentie helder en transparant moet zijn. Dat wil zeggen: aanwijzen betekent alle gebieden geschikt achten en:

- *Ofwel verwachten dat ze allemaal nodig zijn*
 - *Ofwel voorwaarden afspreken waaronder mogelijk nog gebieden onbenut kunnen blijven.*
- Vervolgens kunt u de andere bewindspersonen naar hun reactie vragen.*

Verwachte inbreng van andere bewindspersonen en uw mogelijke reactie:

- *Van EZK kunt u de inbreng verwachten dat variant I onvoldoende ruimte biedt en dat het strikt noodzakelijk is om zekerheid te hebben over de gebieden voor minimaal 10 GW. In de praktijk ligt dit genuanceerder, omdat de voorbereidingen van de verschillende aanlandingstrajecten en tenders niet allemaal tegelijk zullen starten. Gevolg van minder ruimte dan voor 10 GW aanwijzen zal wel zijn dat IenW snel na vaststelling van het NWP/Programma Noordzee een proces moet starten voor zogenaamde "partiële herziening". Dit betreft een gedeeltelijke aanpassing van het oorspronkelijke plan, maar dit kan pas worden gestart na definitieve vaststelling van het Programma Noordzee.*
- *Van LNV kunt u de inbreng verwachten dat variant III niet acceptabel is omdat in het Programma Noordzee is afgesproken ruimte aan te wijzen voor 5,7-9,7 GW. Hiervoor geldt dat in het Programma Noordzee geen besluit wordt genomen over het aantal GW's, maar over de te reserveren ruimte voor windenergiegebieden. In de context van de lange termijn opgave (in totaal ruimte vinden voor 27 GW) en onzekerheden over daadwerkelijk beschikbare ruimte richting uitvoering is ruim aanwijzen een begrijpelijke wens van EZK.*

2. Eerder aangewezen windenergiegebieden Hollandse Kust NW en ZW.

Aan bewindspersonen wordt voorgesteld bij alle drie de varianten de gebieden Hollandse Kust NW en Hollandse Kust ZW niet te herbevestigen (m.a.w. te schrappen als windenergiegebied in het definitieve PNZ '22-'27). Dit zijn gebieden die belangrijk zijn voor scheepvaart, natuur en visserij en die dus het beste geschrapt worden om die belangen te dienen. Echter EZK probeert deze toch zo lang mogelijk op tafel te houden.

Uw inbreng:

Hier kunt u mee instemmen. Voor scheepvaart is het van groot belang om de Hollandse Kust NW en ZW van tafel te krijgen. Dit vanwege hoge scheepvaartrisico's (met risico's voor bereikbaarheid van havens van Rotterdam en Amsterdam), waarvan het onzeker is of deze te mitigeren zijn, zelfs niet met maatregelen met hoge kosten (ca. € 40 miljoen per jaar).

U kunt de andere bewindspersonen naar hun reactie vragen.

Verwachte inbreng van andere bewindspersonen en uw mogelijke reactie:

- *LNv zal naar verwachting benadrukken dat voor visserij en natuur deze gebieden zeer nadelig zijn. Een variant met deze gebieden erbij is niet "ecologisch voorzichtig" te noemen.*
- *EZK zal deze gebieden alleen willen schrappen met voldoende zekerheid op de realisatie van 10 GW. Dus alleen bij variant II en III en wellicht zelfs alleen bij variant III. Daarbij zal EZK refereren naar afspraken in het Noordzeeakkoord dat deze gebieden alleen kunnen afvallen als er alternatieven zijn waarmee de extra wind-op-zee opgave te realiseren is. Daarop kan uw reactie zijn dat hier grenzen aan zitten. De Hollandse Kust gebieden NW en ZW bieden ruimte aan 2,1 GW. U kunt ook betogen dat met gebied 5 oost en gebied 2 (ruimte voor 4 GW minimaal en mogelijk 8 GW) voldoende alternatief wordt geboden. De gebieden zijn zeer ongunstig voor alle andere Rijksbelangen, en ook in kader van het Noordzee Overleg is er veel weerstand tegen het op tafel houden van deze gebieden.*
- *Mocht EZK aandringen op meer gebieden in variant I, dan kunnen beter delen van gebied 1 worden toegevoegd. Daarbij geldt: beter een deelgebied dat zuidelijk is gelegen. Meer gebieden in variant II is overdreven, er is al ruimte voor minimaal 10 GW.*

3. Instemmen met vervolgproces:

Aan bewindspersonen wordt voorgesteld om met het volgende vervolgproces in te stemmen:

- a. Eind juni: drie varianten terugbrengen tot twee, met een voorkeursvolgorde.
- b. Idem eind juni: zuidelijk deel van Hollandse Kust West wel/niet herbevestigen. Hier is nog 0,7 GW te ontwikkelen aanvullend op windparken die in het noordelijk deel van HK West gepland zijn.
- c. Eind september: op basis van de resultaten ecologische onderzoeken en informatie over aanlandingsmogelijkheden de definitieve variant kiezen voor het aanvullend ontwerp.
- d. Definitieve keuze te bevestigen in Ministerraad ultimo 29 oktober, waarna deze ter inzage wordt gelegd.

Uw inbreng: *U kunt instemmen met bovengenoemde vervolgstappen en de andere bewindspersonen hiernaar vragen. Hollandse Kust West is acceptabel voor scheepvaart.*

- *Toelichting: in 2020 was men bij EZK van mening dat er geen aanlanding mogelijk zou zijn in dit gebied, en toen is het niet onderzocht. We hebben aanvullende info nodig om hier een besluit over te nemen. Die is er eind juni.*

MINISTER

nota

Voortgangsverslag NZO t.b.v. Commissiedebat Water 9
juni 2021

Bij deze treft u het eerste voortgangsverslag van het Noordzeeoverleg (NZO). Dit verslag is in samenwerking met de NZO-leden opgesteld door de voorzitter van het NZO.

Dit verslag geeft invulling aan de motie Dijkstra en De Groot¹, die tweemaal per jaar vraagt om een rapportage over de samenwerking, voortgang en resultaten van het Noordzeeoverleg. U verstuurt dit verslag naar de tweede kamer, mede namens uw collega's van de ministeries van EZK, LNV, en BZK, waar bijgaande brief en verslag ook de lijn in zijn gegaan voor akkoord.

Gevraagd besluit

- Uw akkoord op de brief en het verslag voor doorgeleiding naar de Tweede Kamer ten behoeve van het Commissiedebat Water op 9 juni.

Beslistermijn

Bij voorkeur uiterlijk 2 juni om tijdige verzending aan de Tweede Kamer mogelijk te maken.

Bestuurskern

Dir. Waterkwaliteit, Ondergr
en Marien
Marien- en Internationaal
Waterbeleid

Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

5.1.2e

5.1.2e

M. +31(0)6

5.1.2e

5.1.2e@minienw.nl

Datum

27 mei 2021

Ons kenmerk

IENW/BSK-2021/152808

Bijlage(n)

2

5.1.2e

5.1.2e

¹ Kamerstukken II 2020/21, 33 450, nr. 107

Kort verslag BWO Noordzee aanwijzen windenergiegebieden 28 mei 2021

Aanwezig: MlenW, Stas EZK – KE, Stas DEF,

5.1.2e

Doel bespreking (MlenW): varianten liggen voor, doelen uit Klimaatakkoord moeten worden gehaald waarbij we zoveel mogelijk andere belangen moeten respecteren. Vandaag bezien hoe we komen tot het doel.

DEF gaf aan dat voorstel nu voor DEF prima is, belangrijkste vraag is: red je het met deze opgave en hoe komen we tot besluitvorming? Specifieker; welk afwegingskader hanteer je?

EZK benadrukte dat gezien motie Boucke c.s. de Kamer ons vraagt minimaal 10 GW te realiseren, dat is ook nodig voor de klimaatdoelen. Belangrijk om rekening te houden met risico dat gebieden afvallen om te voorkomen dat de opgave anders op land belandt. Als we meer ruimte vinden dan 10 GW kunnen we helder afbakenen dat we in het aanvullend ontwerp niet meer dan 10 GW gaan realiseren. Pleit daarom voor variant 3, met een begrenzing op 10 GW.

BZK: steun voor EZK, met name ook met oog op problemen wind op land.

LNV: realisatie dat er relatief weinig keuzeruimte is tot 2030; in die context steun voor realiseren 10 GW extra wind op zee t/m 2030, maar niet boven de markt laten hangen dat het meer wordt dan 10. Wat dat betreft heeft variant II de voorkeur. Belangrijk om visserij aan tafel te krijgen bij NZO en om hen zoveel mogelijk te ontzien qua windenergiegebieden. Ecologie is juridisch blokkerende factor, voorkomen dat we daar terecht komen. LNV pleit voor inzetten op 10 GW met 6 GW als ecologische terugvaloptie. Belangrijkste richting visserij en ecologie is HK-gebieden opgeven voor windenergie. Daarnaast kijken hoe we visserij kunnen compenseren.

IenW concludeert:

1. Allen akkoord dat we 10 GW moeten halen, dus ruim zoeken omdat er ook gebieden kunnen afvallen. Dat betekent dat de 3^e variant de voorkeursvariant is, waarbij we afspreken dat we niet meer dan 10 GW benutten voor windenergie. Als uit de ecologische doorrekening blijkt dat er wel meer dan 10 GW past, dan gaan we dat t/m 2030 niet benutten (dus begrenzing van variant III opp 10 GW; die voorwaarde moet dus worden uitgewerkt voor 25 juni). Dat wordt dan onderdeel van de integrale besluitvorming over de periode ná 2030 (proces partiële herziening dat na maart 22 start). De gebieden HKNW en HKZW worden geen onderdeel van de doorrekening en vallen daarmee af. Uitgangspunt is immers dat we voldoende andere gebieden aanwijzen om de 10 GW te halen. HKNW en HKZW komen ook niet terug in de stap van de partiële herziening op weg naar meer GWs voor 2040.
2. We stralen naar buiten helder uit dat breed zoeken en aanwijzen, dat we niet meer dan 10 GW extra windgebieden gaan realiseren t/m 2030 en daarbij de gevoelige gebieden op gebied van ecologie en visserij HKNW en HKZW niet gebruiken voor windenergie. Dit laatste ook gebruiken richting constructieve deel van de visserij die overweegt toe te treden tot NZO; het is een belangrijk signaal naar de visserij
3. Op verzoek van LNV wordt toegezegd om gezamenlijk te kijken wat we kunnen doen voor de visserij, ook in vervolgfase. (wat is er mogelijk tav inzet toegezegd middelen in licht van ontwikkelingen Brexit Adjustment Reserve en vlootsanering en innovatie)
4. Deze conclusies 1 en 2 alleen vertrouwelijk delen met het NZO, maar nog niet naar buiten. (3 überhaupt niet, is te vroeg)

Gescand door
Havenbedrijf Rotterdam N.V.op

18 JUNI 2021

Ministerium für Wirtschaft, Innovation,
Digitalisierung und Energie
des Landes Nordrhein-Westfalen

Der Minister

Ministerium für Wirtschaft, Innovation, Digitalisierung und Energie
des Landes Nordrhein-Westfalen, 40190 Düsseldorf

Juni 2021

Seite 1 von 1

Provinz Limburg
Herrn Dr. Th.J.M Bovens
Kommissar des Königs
Limburglaan 10
6229 GA Maastricht
Niederlande

Aktenzeichen: IV

Telefon 0211 61772-509

Hafenbetrieb Rotterdam N.V.
Herrn CEO Dr. A.S. Castelein
Wilhelminakade 909
3072 AP Rotterdam
Niederlande

Gespräch zur Machbarkeitsstudie der Rohrleitungen Rotterdam - Chemelot - NRW

Sehr geehrter Herr Dr. Bovens,
sehr geehrter Herr Dr. Castelein,

mit großem Interesse habe ich Ihre Anfrage zu der Intensivierung der Gespräche, Kommunikation der Studie in Deutschland und Einbindung des Landes Nordrhein-Westfalens in weitere Prozesse zur Kenntnis genommen. Gerne würde ich hierzu mehr erfahren und schlage eine Telefonkonferenz vor. Mein Büro wird hierfür gerne einen Terminvorschlag unterbreiten.

Darüber hinaus sollte dieses Thema meines Erachtens auf die Tagesordnung des nächsten Steering Committee Meetings des Trilogs im Herbst gesetzt werden, um es dort mit allen Beteiligten zu diskutieren. Ich freue mich auf den Austausch mit Ihnen und verbleibe

mit freundlichen Grüßen

5.1.2e

Prof. Dr. Andreas Pinkwart

Dienstgebäude und Lieferanschrift:
Berger Allee 25
40213 Düsseldorf

Telefon 0211 61772-0
Telefax 0211 61772-777
poststelle@mwide.nrw.de
www.wirtschaft.nrw

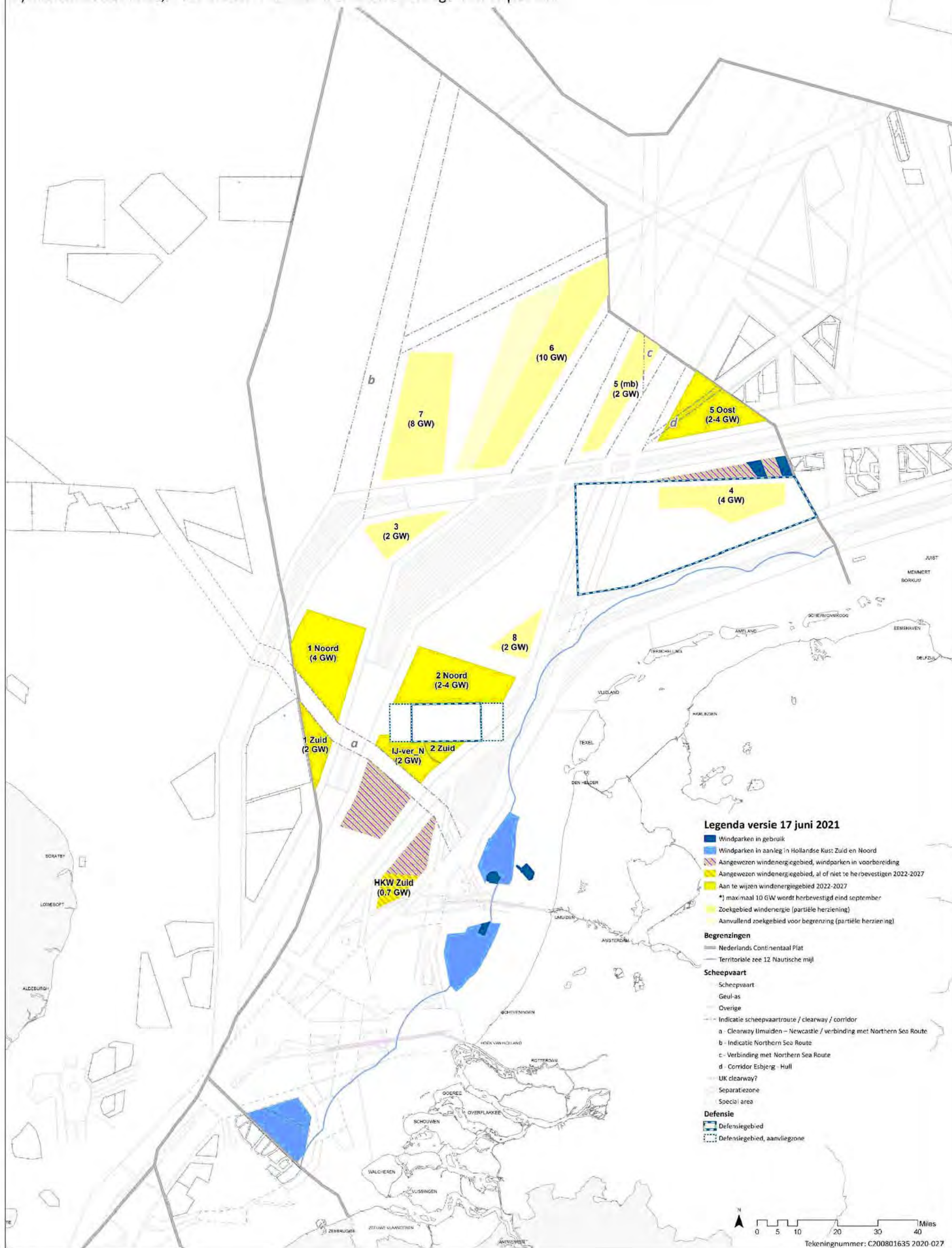
Öffentliche Verkehrsmittel:
Straßenbahnlinien 706, 708,
709 bis Haltestelle Poststraße

Voorkeursvariant aanwijzing windenergiegebieden Programma Noordzee '22-'27

Nieuw aan te wijzen gebieden maximaal 10* GW te realiseren tot en met 2030

Datum: 17-06-2021

*) maximum wordt 10,7 GW indien HKW Zuid wordt herbevestigd eind september.

Minister

Bestuurskern

Dir. Waterkwaliteit, Ondergr
en Marien
Marien- en Internationaal
Waterbeleid

Contactpersoon

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

@minienw.nl

Datum

22 juni 2021

Kenmerk

IENW/BSK-2021/180356

Bijlage(n)

2

beslisnota

Bewindspersonenoverleg aanwijzing
windenergiegebieden

Inleiding

Bijgaand treft u de bewindspersonennotitie betreffende aanwijzing windenergiegebieden op de Noordzee (bijlage 2). Naast u wordt deze nota parallel aan de bewindspersonen van BZK, DEF, EZK en LNV voorgelegd.

Indien de andere bewindspersonen en U instemmen met de daarin verwoorde beslispunten, dan is het bewindspersonenoverleg (BPO) van aanstaande vrijdagmorgen 9:00 uur niet meer nodig. De inschatting van overleg op DG-niveau is dat geen BPO nodig is.

Geadviseerd besluit

De notitie kent drie beslispunten:

1. de reeds in het BPO van 25 mei collectief aangegeven consensus voor de politieke voorkeursvariant te bevestigen, onder de voorwaarde hiervan maximaal 10 GW te realiseren en onder het voorbehoud dat deze ecologisch acceptabel blijkt op basis van nog uit te voeren onderzoeken.
2. in te stemmen met de aanvullende voorwaarden die hieraan verbonden zijn.
3. in te stemmen met trechtering naar door te rekenen varianten en het vervolgtraject richting het vaststellen van het aanvullend ontwerp voor het Programma Noordzee.

U wordt geadviseerd op alle drie punten in te stemmen. Dit omdat de voorgestelde lijn prima is voor IenW(-belangen). De nota is inhoudelijk afgestemd met RWS en DGLM.

Beslistermijn

Zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk 23 juni, zodat het BPO van 25 juni niet meer nodig is.

Argumentatie

Deze staat beschreven in bijgevoegde bewindspersonennotitie.

**Politieke context/kader/krachtenveld/ afstemming/
financiën/juridische implicaties**

De beantwoording is identiek aan beslisnota IENW/BSK-2021/132864
_Aanvragen twee 2 BPO's voor getrapt aanwijzen windgebieden voor
aanvullend ontwerp (bijlage 1.1)

5.1.2e
5.1.2e

BESLISNOTITIE VOOR BEWINDSPERSONEN

Aanwijzing windenergiegebieden in Programma Noordzee

Aanleiding en doel

Ter nadere uitvoering van het door het Kabinet in maart in *ontwerp* vastgestelde Programma Noordzee, hebben bewindspersonen in het BPO van 25 mei aangegeven¹ voldoende windenergiegebieden te willen aanwijzen om de ruimte zeker te stellen die nodig is voor realisatie van 10 GW aan windparken tot en met 2030, aanvullend op wat in het kader van de Routekaart 2030 wordt gerealiseerd. Dit is een essentiële stap om de aangescherpte EU-klimaatdoelen van 55% CO₂-reductie voor 2030 te behalen. Tijdens het overleg lagen drie varianten voor ter afbakening van het speelveld. Bewindspersonen hebben met deze varianten ingestemd en hebben direct ook hun collectieve voorkeur uitgesproken voor de variant van "ruim reserveren", onder de voorwaarde hiervan maximaal 10 GW te realiseren tot en met 2030. Dit moet dit najaar worden vastgelegd in een *aanvullend ontwerp* Programma Noordzee. De resterende (deel)gebieden voor de periode 2030-2040 komen vervolgens in een *partiële herziening* van het Programma Noordzee in 2022 aan de orde. Doel van deze notitie is bewindspersonen te vragen de voorkeursvariant expliciet te bevestigen en in te stemmen met de daaraan verbonden voorwaarden, alsook met de trechtering van 3 naar 2 door te rekenen varianten, en het vervolgtraject richting besluitvorming in de ministerraad eind oktober.

Beslispunten

In deze notitie wordt aan bewindspersonen gevraagd:

1. de reeds in het BPO van 25 mei collectief aangegeven consensus voor de politieke voorkeursvariant te bevestigen, onder de voorwaarde hiervan maximaal 10 GW te realiseren en onder het voorbehoud dat deze ecologisch acceptabel blijkt op basis van nog uit te voeren onderzoeken.
2. in te stemmen met de aanvullende voorwaarden die hieraan verbonden zijn.
3. in te stemmen met trechtering naar door te rekenen varianten en het vervolgtraject richting het vaststellen van het aanvullend ontwerp voor het Programma Noordzee.

Beslispunt 1. Instemmen met voorkeursvariant zoals afgesproken op BPO 25/5

¹ BZK, DEF, EZK, IenW en LNV waren vertegenwoordigd.

Ter bevestiging van hetgeen is besloten tijdens het bewindspersonenoverleg van 25 mei 2021 wordt hieronder dit besluit samengevat:

- 1) In het aanvullend ontwerp van het Programma Noordzee worden **de volgende gebieden (zie bijlage 1) aangewezen** dan wel herbevestigd voor het behalen van de 55% reductiedoelen, onder nagenoemde voorwaarden en voorbehoud van ecologisch onderzoek.
 - herbevestigen van IJmuiden Ver noord
 - (in ontwerp) aanwijzen van gebied 1 (zuid en noord),
 - (in ontwerp) aanwijzen van gebied 2 noord
 - (in ontwerp) aanwijzen van gebied 5 oost.
- 2) **Voorwaarde 1** hierbij is dat maximaal 10 GW van het in deze gebieden aanwezige potentieel wordt gerealiseerd t/m 2030 t.b.v. realiseren 55% klimaat reductiedoelstelling. Voor de benodigde ruimte wordt als vertrekpunt een dichtheid van 10 MW/km² gehanteerd (efficiënt ruimtegebruik). De (deel)gebieden die onbenut blijven, komen aan de orde in de partiële herziening van het Programma Noordzee die in 2022 van start gaat.
- 3) **Voorwaarde 2** is dat de gebieden Hollandse Kust-Noord West en Hollandse Kust-Zuid West niet worden aangewezen, noch in het aanvullend ontwerp, noch in een toekomstige partiële herziening.
- 4) Tot slot geldt het expliciete **voorbehoud** dat deze aanwijzing past binnen de **ecologische draagkracht**, op basis van nog af te ronden onderzoeken. Dit wordt bekeken in het kader van het aanvullend ontwerp. Hierbij vinden natuuronderzoeken plaats op basis waarvan is te bezien of de voorkeursvariant ecologisch acceptabel is (effecten op vogels, vleermuizen, zeezoogdieren en habitats/ecosystemen worden per gebied en cumulatief beoordeeld, zie verder beslispoint 3).

In aanvulling op dit besluit is het op deze plek relevant te noemen dat een deel van een reeds aangewezen windenergiegebied, dat nog onbenut was maar wel nodig is voor het behalen van de 49%-doelen (regeerakkoord Rutte III, Routekaart 2030) ook herbevestigd wordt. Het gaat om het zuidelijk deel van Hollandse Kust West. Hier past 0,7 GW, een hoeveelheid dat nog moest worden ingevuld in het kader de Rutte III-doelstellingen.

Beslispoint 2. Instemmen met aanvullende voorwaarden.

In aanvulling op aangegeven kaders van beslispoint 1 wordt u geadviseerd de volgende aanvullende voorwaarden vast te stellen. Deze zijn nodig omdat de "flexibele voorkeursvariant" - waartoe op 25 mei is besloten – transparanter en juridisch minder kwetsbaar is als duidelijkheid wordt verschaft over de criteria die gelden bij het afwegen welke gebieden binnen de "ruime jas van gebieden" daadwerkelijk benut gaan worden.

- 1) **Afwegingscriteria t.a.v. benutting van de ruimte.** Bij het vaststellen van de routekaart en het nemen van de daaropvolgende ruimtelijke besluiten voor netaansluitingen en kavelbesluiten wordt inzichtelijk welke zuidelijke gebieden benut worden. Belangrijke afwegingscriteria zijn, niet limitatief: ecologische effecten, efficiënt ruimtegebruik (bijvoorbeeld niet te veel versnippering), effecten op ander gebruik en maatschappelijke kosten en baten, en mogelijkheden om elektriciteit aan land te brengen en op het net aan te sluiten, inclusief effecten hiervan. EZK onderzoekt de aanlandingsmogelijkheden en -effecten in een parallel proces.
- 2) **Maximaal inzetten op een sprong naar het noorden.** Dat wil zeggen: als 4 GW in gebied 5 oost mogelijk is, dan wordt in zuidelijke gebieden maximaal 6 GW geplaatst. Als in gebied 5 oost slechts 2 GW mogelijk is, dan wordt in de zuidelijke gebieden maximaal 8 GW geplaatst. Tijdige besluitvorming over de aanlanding in het Waddengebied is essentieel om deze voorwaarde in te kunnen vullen.

- 3) **Instandhouding van het huidige defensie-oefengebied EHD-41** tot en met 2030 waarmee er tot die tijd geen ruimte is voor windenergie in gebied 2 zuid².
- 4) **Tijdige dekking van kosten voor het Rijk.** Het realiseren van windparken in de te reserveren ruimte voor maximaal 10 GW heeft financiële consequenties voor de Rijksbegroting (bijv. voor het voorkomen en mitigeren van scheepvaartveiligheidsrisico's als gevolg van windparken, de mogelijke noodzaak van extra maatregelen voor natuur en het compenseren van de visserijsector). Deze (gevolg)kosten worden in beeld gebracht. De komende periode zal, zoals reeds verwoord in het ontwerp Programma Noordzee, de discussie over de dekking worden gevoerd, gericht op besluitvorming in de voorjaarsnota van 2022.

Beslispunt 3. Instemmen met trechtering naar door te rekenen varianten en vervolgtraject t.b.v. vaststellen definitief Programma Noordzee

In het kader van VAWOZ worden de mogelijkheden voor het aan land brengen van de elektriciteit (aanlanding) verkend. Om te bepalen of binnen de ecologische draagkracht van de Noordzee is te blijven, worden van alle deelgebieden de ecologische effecten en van 2 verschillende varianten de maximale *cumulatieve* ecologische effecten bepaald.

Uit het ecologisch impact onderzoek kan blijken dat de flexibele variant (van beslispunt 1) binnen de ecologische draagkracht blijft. In dat geval kunnen de aanvullende voorwaarden van beslispunt 2 worden toegepast om tot en met 2030 niet meer dan 10 GW te realiseren. Daarmee wordt ook duidelijk dat politieke besluitvorming in het najaar feitelijk met het onderhavige besluit al grotendeels wordt bepaald.

Het is ook mogelijk dat uit het ecologisch impact onderzoek blijkt dat de flexibele variant met ruimte voor maximaal 10 GW (van beslispunt 1) de ecologische draagkracht te boven gaat. Om die reden wordt ook een tweede variant doorgerekend (8-12 GW), op basis waarvan informatie wordt vergaard die het, samen met de informatie over de deelgebieden, mogelijk maakt om terug te vallen op een variant met 6 of 8 GW.

Na een bewindspersonenoverleg op uiterlijk 1 oktober, is op 29 oktober een besluit in de ministerraad nodig over de aan te wijzen gebieden. Dit om tijdig te starten met de terinzagelegging van het aanvullend ontwerp Programma Noordzee. Na terinzagelegging worden in januari en februari 2022 de zienswijzen verwerkt, zodat het Programma Noordzee '22-'27 samen met het Nationaal Water Programma in maart '22 is vast te stellen. Daarna wordt gestart met een partiële herziening van het Programma Noordzee om tot aanwijzing van ruimte voor het resterende deel van 27 GW na 2030 te komen.

² Uitgezonderd een klein deel grenzend aan IJmuiden Ver noord, zijnde op de kaart het gele driehoekje met punt naar beneden onder het middengedeelte van oefengebied EHD-41.

To: 5.1.2e (ZD) 5.1.2e @rws.nl; 5.1.2e (ZD) 5.1.2e @rws.nl
Cc: 5.1.2e (ZD) 5.1.2e @rws.nl; 5.1.2e DGWB 5.1.2e @minienw.nl; 5.1.2e (5.1.2e) - DGWB 5.1.2e @minienw.nl
From: 5.1.2e (ZD)
Sent: Tue 6/22/2021 5:38:54 PM
Subject: RE: SPOED - akkoord van 5.1.2e gevraagd op bewindspersonen notitie: 23 juni in de avond
Received: Tue 6/22/2021 5:38:58 PM

Hi 5.1.2e

Wat mij betreft akkoord. Het advies van 5.1.2e vorige week was een lichte voorkeur voor optie 2! Dus als we nu voor 1 of A kiezen lijkt me prima!

Mvg 5.1.2e

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van 5.1.2e (ZD) <5.1.2e @rws.nl>
Datum: dinsdag 22 jun. 2021 5:39 PM
Aan: 5.1.2e (ZD) <5.1.2e @rws.nl> 5.1.2e (ZD) <5.1.2e @rws.nl>
Kopie: 5.1.2e (ZD) <5.1.2e @rws.nl> 5.1.2e DGWB <5.1.2e @minienw.nl>, 5.1.2e (5.1.2e) - DGWB <5.1.2e @minienw.nl>
Onderwerp: SPOED - akkoord van 5.1.2e gevraagd op bewindspersonen notitie: 23 juni in de avond

Dag 5.1.2e

Even bericht via mij buiten verzoek

In opvolging van de gemaakte afspraak in het DG-overleg Noordzee wordt van jou met spoed instemming gevraagd op bijgevoegde tekst zodat dit door kan naar de minister (en vervolgens naar de 4 andere betrokken bewindspersonen)

In het 7DG overleg ben jij akkoord gegaan dat er nog overleg zou zijn tussen 3 DG's over beslispoint 3: optie A of B. Dit is optie A geworden.

Optie A was ten tijde van 7DG overleg:

5.2.1 en 5.1.2.i

Optie A is vanochtend met akkoord van 3 DG's gewijzigd tot (zie ook in de bijlage met nummer 2.5 op pag 3 onderaan de volledige wijziging in revisie in zijn context – in de versie 2.6 is de "schone versie"):

5.2.1 en 5.1.2.i

Dit is het enige echt belangrijke voor RWS – ik adviseer je om hier akkoord op te geven .

Daarna om precies aan te sluiten met wat met bewindspersonen is besproken zijn nog de volgende 2 wijzigingen doorgevoerd die RWS niet direct raken en waarmee RWS ook in kan stemmen :

5.2.1 en 5.1.2.i

2. Ten slotte, om DGLM ter wille te zijn is aan beslispoint 2 nog toegevoegd:

4)

5.2.1 en 5.1.2.1

Fijn als je zsm kan reageren

5.1.2e

Van: 5.1.2e (ZD) <5.1.2e@rws.nl>

Verzonden: dinsdag 22 juni 2021 15:55

Aan: 5.1.2e - DGWB <5.1.2e@minienw.nl>

CC: 5.1.2e (ZD) <5.1.2e@rws.nl> 5.1.2e (ZD) <5.1.2e@rws.nl>

Onderwerp: RE: buiten verzoek akkoord van 5.1.2e gevraagd op bewindspersonen notitie: 23 juni in de avond

Urgentie: Hoog

Dag 5.1.2e,

Even aanvullende vraag mijnerzijds:

- Wat is precies gewijzigd /aangevuld waar 5.1.2e extra naar moet kijken
- Wat is de deadline voor reactie?

Vriendelijke groet

5.1.2e

Van: 5.1.2e - DGWB <5.1.2e@minienw.nl>

Verzonden: dinsdag 22 juni 2021 15:45

Aan: 5.1.2e (ZD) <5.1.2e@rws.nl>

CC: 5.1.2e - DGWB <5.1.2e@minienw.nl> 5.1.2e (ZD) <5.1.2e@rws.nl> 5.1.2e (ZD) <5.1.2e@rws.nl>; 5.1.2e DGWB <5.1.2e@minienw.nl>

Onderwerp: buiten verzoek akkoord van 5.1.2e gevraagd op bewindspersonen notitie: 23 juni in de avond

Urgentie: Hoog

Ha 5.1.2e

buiten verzoek

Het gaat over akkoord op bewindspersonennotitie

Zou jij akkoord van 5.1.2e digitaal willen doorgeven aan 5.1.2e?

Groet en dank,

5.1.2e

Van: 5.1.2e - DGWB

Verzonden: dinsdag 22 juni 2021 15:28

CC: 5.1.2e (ZD) <5.1.2e@rws.nl>

Onderwerp: kleine aanvulling bij paraaf gevraagd: 23 juni in de avond

Bij keuze tussen zorgvuldig gecomposeerde mail maken of eerder definitieve tekst bewindspersonennotitie naar jullie versturen, gekozen voor het laatste.

Daarom nu nog deze aanvulling op mijn mail van 14:40 uur:

7 DG's (dus ook BZK, DEF, DGLM en RWS) waren het afgelopen donderdag eens om 3 DG's van LNV/DGWB/EZK in kort overleg het laatste obstakel op te ruimen: beslispunt 3 - optie A of B.

Dit is optie A geworden - en in die tekst is nog e.e.a. gewijzigd, terwijl we recht blijven doen aan de procesplanning die bewindspersonen eerder hebben gezien.

Dit leidt tot daarmee samenhangende wijzigingen elders in de tekst, en is door de 3 DG's geaccordeerd.

Groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e - DGWB

Verzonden: dinsdag 22 juni 2021 14:40

Onderwerp: paraaf gevraagd: 23 juni in de avond / uitkomst extra overleg n.a.v. eerder DG-overleg: deze bewindspersonennotitie voor paraaf parallel naar 5 departementen

Urgentie: Hoog

Allen,

Het extra overleg vanochtend n.a.v. eerder DG-overleg heeft als uitkomst dat ook over besispunt 3 – vervolgtraject – overeenstemming is bereikt (en wel optie A). Goed nieuws!

Teneinde het bewindspersonen overleg van a.s. vrijdagmorgen 9:00 te kunnen *cancelen* is de instemming nodig van alle vijf bewindspersonen (BZK, DEF, EZK, IenW en LNV) op de notitie - uiterlijk woensdagavond 23 juni.

Daartoe wordt parallel naar 5 departementen de bewindspersonennotitie verstuurd.

De geschoonde versie is 2.6, versie 2.5 is met alle wijzigingen in rood.

t.o.v. document 2.0 van gisteren zijn er zeven wijzigingen:

- 1.
 - 2.
 - 3.
- 5.2.1 en 5.1.2.i

Over besispunt 3

4. Kopje zelf: – gelijk de tweede wijziging.

- 5.
 - 6.
 - 7.
- 5.2.1 en 5.1.2.i

In de hoop dat we dit met zijn allen kunnen redden,

Met vriendelijke groet,

5.1.2e 5.1.2e Marien en Internationaal Waterbeleid Ministerie van I&W 5.1.2e 5.1.2e @minienw.nl
donderdag vrij

Minister

Bestuurskern

Dir. Waterkwaliteit, Ondergr
en Marien
Marien- en Internationaal
Waterbeleid

Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

5.1.2e 5.1.2e

M +31(0)6- 5.1.2e
5.1.2e@minienw.nl

Datum

23 juni 2021

Kenmerk

IENWBSK-2021/181103

memo

Bilateraal gesprek Sybilla Dekker 29 juni

Doel

Bij deze ontvangt u aandachtspunten voor het bilaterale gesprek met Sybilla Dekker (Vz NZO), met bijzondere aandacht voor het voortgangsverslag Noordzeeakkoord zoals door de Voorzitter opgesteld.

Advies en communicatie:

U kunt met de Voorzitter spreken over de formalisering Noordzeeoverleg op basis van een ministerieel besluit, de rol van het NZO bij het aanwijzen windenergiegebieden, de verdere (bestuurlijke) inbedding van het Noordzeeoverleg, en haar ervaringen als voorzitter tot nu toe.
Wat betreft het voortgangsverslag kunt u uw waardering uitspreken voor de voortvarende wijze waarmee mevrouw Dekker de uitvoering van het Akkoord ter hand neemt.

Stand van zaken/toelichting/korte inhoud:

Op 29 juni heeft u een bilateraal gesprek van 45 minuten met de voorzitter van het NZO, mevrouw Dekker.

Het ministerieel besluit wacht nog op definitieve goedkeuring van BZK en EZK.

Op 4 juni heeft u mede namens uw collega's van BZK, EZK en LNV het eerste voortgangsverslag van het Noordzeeoverleg conform motie Dijkstra en de Groot¹ aan de Tweede Kamer toegestuurd. Dit verslag is in NZO-verband opgesteld, en beschrijft o.a. de voortgang op het vlak van het formaliseren van het NZO middels een ministerieel besluit, de implementatie van het Noordzeeakkoord in het Ontwerp Programma Noordzee, initiatieven om de visserijsector bij het NZO te betrekken, en stappen die gezet zijn voor het Programma Monitoring, Onderzoek, Natuurversterking en Soortenbescherming (MONS).

5.1.2e

5.1.2e

¹ Kamerstukken II 2020/21, 33 450, nr. 107

1. Formalisering Noordzeeoverleg

- **U kunt aangegeven** dat het Rijk de formalisering van het Noordzeeoverleg op basis van een ministerieel besluit voor de zomer afrond.
- **U kunt benadrukken** dat deze nieuwe governance, onder onafhankelijk voorzitterschap, een belangrijke bijdrage levert aan de te maken afwegingen voor de toekomst van een gezonde Noordzee met een duurzaam gebruik, en aan het draagvlak voor de besluiten waarvoor het Rijk aan de lat staat.

2. Aanwijzen windenergiegebieden

- Een belangrijk besluit dat momenteel wordt voorbereid betreft het aanwijzen van windenergiegebieden in een Aanvullend Ontwerp bij het Programma Noordzee.
- Dit proces kent een zeer kritieke planning. **U kunt aangeven** het van groot belang te vinden om het NZO zoveel mogelijk gelegenheid te geven conclusies mee te geven bij de afweging die gemaakt moet worden. Werken volgens deze planning vergt veel van alle betrokkenen, maar zou het te nemen besluit zeer ten goede komen. **U kunt uw waardering uitspreken** voor de inzet van de voorzitter hierbij.

3. Verdere (bestuurlijke) inbedding Noordzeeoverleg

- **U kunt de voorzitter bedanken** voor haar initiatieven om de visserijsector opnieuw aan tafel te kunnen verwelkomen. Het is een complexe sector, met een duidelijk belang bij de afwegingen zoals die voor Noordzeebeleid voor ons liggen.
- **U kunt aangeven** belang te hechten een nauwere bestuurlijke verbinding met het Omgevingsberaad Waddengebied vanuit uw betrokkenheid bij het Bestuurlijk Overleg Wadden. Zowel op het vlak van de energietransitie als natuurherstel liggen er belangrijke raakvlakken.

4. Ervaringen tot nu toe / succes wensen bij het vervolg

- **U kunt aangeven** dat het NZO een goede start heeft gemaakt bij de uitvoering van het Noordzeeakkoord.
- De Voorzitter heeft een rapportage van januari-mei opgesteld (zie bijlage), die bij het nader te plannen WGO Water in het najaar zal worden betrokken. Deze Voortgangrapportage heeft u mede namens uw collega's van EZK, LNV en BZK aan de Kamer toegestuurd.
- Belangrijke voortgang betreft de publicatie van het Ontwerp Programma Noordzee, de voortgang bij het komen tot een gezamenlijk onderzoeksprogramma MONS (monitoring, Onderzoek, Natuurversterking en Soortenbescherming), en het gezamenlijk opstellen van een Ministerieel Besluit om het Noordzeeoverleg te formaliseren.
- **U kunt de VZ vragen** naar haar ervaringen tot nu toe.
- Naar verwachting geeft de VZ NZO aan dat het Voorzitterschap van het NZO meer werk is dan verwacht, maar dat ze het graag doet.

Minister
cc staatssecretaris

Bestuurskern
Progr.dir. Mobiliteit en
Gebieden
MIRT en Regio-coördinatie

Den Haag
Postbus 16191
2500 BD Den Haag

Contactpersoon

5.1.2e

M +31(0)6- 5.1.2e
5.1.2e@minienw.nl

beslisnota

Verzoek inplannen afspraak over project Delta Corridor met
minister Pinkwart (Noordrijn-Westfalen)

Datum
9 juli 2021
Kenmerk

Inleiding

Vanuit minister Pinkwart, minister Economische Zaken, Innovatie, Digitalisering en Energie van Noordrijn Westfalen, is het initiatief gekomen om een afspraak in te plannen over het project Delta Corridor (buisleidingen van Rotterdam naar Noordrijn Westfalen) met de Provincie Zuid-Limburg en het Havenbedrijf Rotterdam (zie bijlage).

Van Allard Castelein, CEO Havenbedrijf Rotterdam (HbR) is informeel de vraag gekomen, vanwege het politieke en economische belang, om deelname van van u bij het gesprek en de staatssecretaris van EZK. Hiernaast zal ook de gedeputeerde van de provincie Zuid-Limburg aanwezig is.

Geadviseerd besluit

Akkoord gaan met het verzoek van Allard Castelein om een afspraak in te plannen met minister Pinkwart omtrent het project Delta Corridor en de rol van Noordrijn-Westfalen hierbij. Hiervoor is een datum mogelijk op 23 augustus van 14.30-15.30 uur (telefonisch/webex of anders). Dit verzoek is ook uitgegaan naar de staatssecretaris van EZK.
Een voorbereiding voor het overleg volgt t.z.t.

Beslistermijn

Indien mogelijk op korte termijn. Het is prettig en goed voor de verhoudingen snel helderheid te geven aan uw collega van Noordrijn Westfalen.

Argumentatie

- HbR, I&W en EZK voeren momenteel gezamenlijk een verkenning uit naar de Deltacorridor: het transport van LPG, propeen, waterstof, CO₂ en de nog nader te bepalen circulair transport, in een bundel van ondergrondse buisleidingen tussen Rotterdam, Chemelot en Noordrijn-Westfalen.

- Het project Delta Corridor is aangedragen als project van nationaal belang voor het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK) bij het ministerie van EZK. Dit is de zustervariant van het MIRT van het ministerie van EZK.
- De realisatie van deze buisleidingen is primair een private aangelegenheid. HbR is de leidende partij. I&W en EZK faciliteren HbR, wat nu wordt vormgegeven in een publiek private samenwerking. I&W en EZK hebben namens de rijksoverheid een gezamenlijk projectleider aangesteld.
- U heeft met de staatssecretaris op 19 mei jl. een brief aan de Kamer verzonden met de Haalbaarheidsstudie Buisleidingen Rotterdam - Chemelot (IenW/BSK-2021/140012). De buisleidingen zijn besproken tijdens het BOL Goederenvervoer met de regio. Hiernaast is de buisleidingenbundel teruggekomen in het CD externe veiligheid van 1 juli jl.
- De Adviescommissie van het Nationaal Groeifonds oordeelde inhoudelijk positief over het project, uitgaande van de aanleg van vier buisleidingen die doorlopen naar het Duitse achterland. Het project is echter niet geaccepteerd door de adviescommissie. Mogelijk volgt een nieuwe aanvraag in de derde ronde vanuit HbR.
- De aanleg van buisleidingen Delta Corridor biedt verschillende maatschappelijke kansen:
 - De buisleidingen voor Propaan en LPG dragen bij aan het reduceren van het transport van gevaarlijke stoffen via de Brabantroute (modal shift). Dit geeft kansen voor extra woningbouw;
 - Deze stoffen genereren tevens minder CO2 belasting dan de bestaande oplossing (vooral nafta) en kunnen in de toekomst verder worden verduurzaamd (bijvoorbeeld bio-LPG)
 - De aansluiting op waterstof- en CO₂-leidingen versterkt de strategische positie van de Rotterdamse haven en het vestigingsklimaat en daarmee verdienkansen voor Nederland;
 - Verduurzamingskansen voor de industrie in het cluster Chemelot;
 - Meekoppelkansen voor de industrie (bijvoorbeeld in Moerdijk) rond deze leidingen en waterstoftankstations voor vrachtauto's en scheepvaart;
 - Eventueel de mogelijkheid voor het gelijktijdig aanleggen van een gelijkstroomkabel en een buis voor circulaire grondstoffen op het traject van de buisleidingen;
 - Gelijktijdige aanleg van deze infra biedt kosten- en procedurevoordelen en geeft minder hinder voor de omgeving.

Nota bevat informatie die niet openbaargemaakt kan worden:

☒ NEE ☐ JA, ONDER BETREFFEND KOPJE ☐ JA, VERSPREID OVER NOTA (MARKEER) ☐ JA, GEHEEL

Aan Minister
Van DGWB

nota

Tweede ontwerp-kavelbesluiten VI en VII Hollandse Kust
West

Medeparafering

Datum

26 juli 2021

Onze referentie

IENW/BSK-2021/209723

Opgesteld door

5.1.2e

Bestuurskern

T 5.1.2e

Uiterlijk bij

5 augustus 2021

Bijlage(n)

div

Aanleiding

Eind juni 2021 heeft het parlement ingestemd met de aangepaste Wet windenergie op zee, die het voorschrijven van een langere vergunning in de kavelbesluiten mogelijk maakt. Sinds 1 juli 2021 is het Besluit stikstofreductie en natuurverbetering van kracht, dat het mogelijk maakt de bouwvrijstelling in te zetten voor windparken op zee. **Op basis van deze twee wetswijzigingen zijn de ontwerp-kavelbesluiten Hollandse Kust (west) VI en VII aangepast.**

Het ministerie van EZK is bevoegd gezag voor de kavelbesluiten op grond van de Wet Windenergie op Zee. De ministers van IenW, LNV en BZK zijn medebevoegd gezag. Voor IenW is dit (mede) op grond van de coördinerende rol op de Noordzee. De tweede ontwerp-kavelbesluiten zijn opgesteld in nauwe samenwerking tussen EZK en RWS/Zee&Delta.

Geadviseerd besluit:

U wordt geadviseerd:

- 1) **Mede-paraaf** te verlenen aan de tweede ontwerp-kavelbesluiten VI en VII HKW en
- 2) **akkoord** te gaan met de terinzagelegging van de tweede ontwerp-kavelbesluiten en de (aanvulling op) de milieueffectrapporten.

Kernpunten

- In een kavelbesluit wordt bepaald waar en onder welke voorwaarden een windpark op zee gebouwd en geëxploiteerd mag worden. Met de kavelbesluiten Hollandse Kust (west) (HKW) VI en VII kunnen in 2025-2026 twee windparken worden gerealiseerd. De planning is dat de tender voor deze windparken begin volgend jaar plaats vindt.
- ***Uw heeft in januari 2021 aan het eerste ontwerp van deze kavelbesluiten uw mede-paraaf verleend en in het voorjaar hebben deze met de bijbehorende milieueffectrapporten ter inzage gelegen.***
- ***Normaal gesproken volgt op een ontwerp-kavelbesluit een definitief kavelbesluit. In dit geval is er voor gekozen een tweede ontwerp ter inzage te leggen op basis van de voorgestelde wezenlijke wijzigingen op de punten van vergunningsduur, stikstofaanpak en de aanwijzing van de Bruine Bank.***
- In het eerste ontwerp-kavelbesluit was een vergunningsduur opgenomen van 30 jaar, het maximum onder de 'oude' wet. Onder de aangepaste wet windenergie op zee is het mogelijk de vergunningsduur aan te passen naar

maximaal 40 jaar. Na consultatie met de sector en gebaseerd op de huidige verwachting van de technische levensduur van de windturbines is in het tweede ontwerp een vergunningsduur opgenomen van 35 jaar.

- Sinds 1 juli 2021 is het Besluit stikstofreductie en natuurverbetering van kracht waarin is vastgelegd dat initiatieven (waaronder duurzame energieopwekking) een vrijstelling krijgen op de Wet natuurbeschermingsvergunning voor wat betreft de stikstofdeposities in de bouwfase.
- De Bruine Bank, een natuurgebied in de buurt van het windpark, wordt binnenkort aangewezen als Natura 2000 gebied. Als gevolg hiervan zijn de ecologische voorschriften in het kavelbesluit aangescherpt.

Datum

26 juli 2021

Onze referentie

IENW/BSK-2021/209723

Uiterlijk bij

5 augustus 2021

Bijlage(n)

div.

Aan

Minister

Van

DGWB

5.1.2e

5.1.2e

DGWB/WOM/MIW

Toelichting: p. 3 t/m 5

Toelichting

Proces

- Op de eerste ontwerp-kavelbesluiten zijn in het voorjaar zes zienswijzen binnengekomen. Ook op het tweede ontwerp kunnen zienswijzen worden ingediend. Vanaf de terinzagelegging kan een ieder zes weken lang een zienswijze indienen op de ontwerpbesluiten en de bijbehorende milieueffectrapporten.
- De ontwerp-kavelbesluiten zijn geen onomkeerbare stap, maar de voorbereiding voor de definitieve kavelbesluiten. De definitieve kavelbesluiten zullen naar verwachting in november ter inzage gelegd worden. Daarbij wordt aangegeven hoe met alle binnengekomen zienswijzen rekening is gehouden. In het tweede ontwerp wordt nog niet op de reeds ingediende zienswijzen ingegaan.
- EZK heeft het voornemen om de definitieve tenderregeling uiterlijk in Q4 2021 door MEZK te laten vaststellen en publiceren. Partijen kunnen dan tot maart 2022 hun aanvraag indienen en rond de zomer 2022 zal de winnaar bekend worden gemaakt. De definitieve kavelbesluiten worden gepubliceerd voorafgaand aan het openstellen van de tender.
- De Commissie voor de m.e.r. heeft op 13 april 2021 een advies uitgebracht over de milieueffectrapporten (MER) en de Passende Beoordelingen (PB) voor de kavelbesluiten voor kavel VI en VII van Hollandse Kust (west). Daarin adviseert zij om het MER en de PB aan te vullen op een aantal punten. Dit wordt gedaan in een aanvulling op het MER die ook ter inzage wordt gelegd.
- De ontwerp-kavelbesluiten worden voor medeparaaf parallel voorgelegd aan de ministers van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, van Infrastructuur en Waterstaat, en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Stikstofproblematiek

- Tijdens de bouw van de windparken komt stikstof vrij in de vorm van NO_x als gevolg van de verbranding van fossiele brandstoffen op de schepen. In de ontwerp-kavelbesluiten die eerder dit jaar ter inzage hebben gelegen was een streng voorschrift opgenomen waarin 90% stikstofemissie reductie voorgeschreven werd voor de stikstofuitstoot van schepen die worden ingezet tijdens bouw van de windparken. **In het tweede ontwerp wordt gebruik gemaakt van de bouwvrijstelling en is het voorschrift vervangen door een (niet-gekwantificeerde) inspanningsverplichting voor stikstofemissiereductie. Dit is in lijn met het Besluit stikstofreductie en natuurverbetering.** Hiermee wordt een (onevenredig) forse toename van kosten voorkomen. De stikstofeffecten zijn immers, ook zonder maatregelen, tijdelijk en gering.
- Tegenover de vrijstelling staat voor de windparkeigenaar wel een inspanningsverplichting tot het nemen van adequate reductiemaatregelen. Als onderdeel van de roadmap voor de Energiesector wordt ook voor windenergie op zee-sector een reëel reductiepad uitgestippeld. Hier zal (door EZK) de komende maanden met de sector aan gewerkt worden.
- Voor de onderhoudsfase geldt nog wel een gekwantificeerde norm, die er op neerkomt dat emissies niet mogen leiden tot deposities in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Gelet op de geringe inzet van zwaar materieel in de onderhoudsfase en de grote afstand tot stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden is dit wel uitvoerbaar voor de sector.

Datum

26 juli 2021

Onze referentie

IENW/BSK-2021/209723

Uiterlijk bij

5 augustus 2021

Bijlage(n)

div.

Aan

Minister

Van

DGWB

- Er zitten geen grote risico's aan de gekozen stikstofaanpak in de kavelbesluiten Hollandse Kust (west). Er wordt gebruikgemaakt van de partiële vrijstelling conform het Besluit stikstofreductie en natuurherstel dat sinds 1 juli van kracht is en die geldt voor alle bouwwerkzaamheden in Nederland. De kans dat een beroep wordt ingesteld tegen de kavelbesluiten vanwege stikstofdepositie wordt gering geacht.

Datum

26 juli 2021

Onze referentie

IENW/BSK-2021/209723

Uiterlijk bij

5 augustus 2021

Bijlage(n)

div.

Aan

Minister

Van

DGWB

Ontwerpbesluit aanwijzing Bruine Bank als Natura 2000-gebied

- Van 24 maart tot en met 4 mei 2021 heeft het ontwerpbesluit aanwijzing Bruine Bank als Natura 2000-gebied ter inzage gelegen. Het gebied op de Noordzee zal worden aangewezen als Vogelrichtlijngebied met instandhoudingsdoelen voor de dwergmeeuw, jan-van-gent, grote jager, grote mantelmeeuw, zeekoet en alk.
- De dichtstbijzijnde afstand tussen de Bruine Bank en de windparken in HKW bedraagt 5 km. Een aanvulling op de Passende beoordeling brengt de effecten van de windparken op de instandhoudingsdoelstellingen in beeld. Deze aanvulling heeft geleid tot het aanscherpen van de voorschriften in het kavelbesluit: Het maximaal aantal turbines wordt teruggebracht van 76 naar 60, het minimum vermogen per turbine wordt vastgesteld op 14 MW (in plaats van 10 MW), en het totale rotoroppervlak is omlaag gebracht. Na deze aanscherping kunnen significant negatieve effecten van windturbines in Hollandse Kust (west) op het behalen van alle instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Bruine Bank worden uitgesloten. Voor de windparkontwikkelaar is deze bandbreedte werkbaar.
- De gevolgen van de aanleg van de windparken in HKW in combinatie met andere plannen of projecten (cumulatie) worden in de komende maanden nog nader onderzocht. De resultaten hiervan worden betrokken in het definitieve kavelbesluit. **LNV is akkoord met deze aanpak.**

Bandbreedte, kavelindeling en overige belangen

- In deze windparken komen twee TenneT platforms (Alpha en Beta) waar de stroom die de windturbines opwekken, samenkomt. Via een ondergrondse hoogspanningsverbinding gaat de stroom van het platform op zee naar een transformatorstation in Beverwijk. Het net op zee voor dit windpark doorloopt een aparte procedure.
- In de ontwerp-kavelbesluiten voor Hollandse Kust (west) is het maximaal vermogen van 760 MW losgelaten. De vergunninghouder kan hiermee door middel van overplanting (meer turbines installeren dan de maximale capaciteit – 760MW - van de exportkabel van TenneT) vaker maximaal produceren. Dit geeft meer ruimte voor de ontwikkelaar om de businesscase te optimaliseren en leidt tot een efficiënter gebruik van het net op zee. De overplanting is beperkt gezien de (bindende) ecologische randvoorwaarden.
- In het eerste ontwerp was voorgeschreven dat alle windturbines met kabels aangesloten worden op het TenneT platform. De aangepaste Wet windenergie op zee biedt de mogelijkheid de opgewekte energie ook anders te ontsluiten, zoals bijvoorbeeld middels elektrolyse-installaties voor de productie van waterstof. Dit is aangepast in het tweede ontwerp. Deze alternatieve aansluiting wordt overigens niet in het kavelbesluit gereguleerd. Hiervoor vraagt de initiatiefnemer aanvullende Waterwetvergunningen aan.
- Voor zover mogelijk is in de ontwerp-kavelbesluiten rekening gehouden met de afspraken uit het **Noordzeeakkoord en het Programma Noordzee**. Zo is in de verkaveling rekening gehouden met scheepvaart door tussen de kavels

VI en VII (en ook tussen het nu nog niet ingevulde zuidelijke kavel en kavel VII) doorvaartpassages op te nemen voor schepen tot 46m onder andere ten behoeve van visserij.

- In lijn met afspraken binnen het **Noordzeeakkoord** is net als bij eerdere windparken uit de Routekaart 2030 bodemberoerende visserij niet toegestaan.
- De voorgestelde kavelindeling is mede tot stand gekomen op basis van een Levelized cost of energy-studie (LCoE) die het windenergiegebied opdeelt in drie kavels met gelijke business cases. Voor twee van deze drie kavels wordt nu een ontwerp-kavelbesluit voorgelegd. **Het mogelijk toekomstige derde kavel in het zuiden van het windenergiegebied wordt vooralsnog vrijgelaten voor andere belangen, zoals visserij.**
- De ontwerp-kavelbesluiten blijven binnen de ecologische grenzen en binnen het voor de Routekaart 2030 opgestelde Kader Ecologie en Cumulatie.
- In HKW staan drie gasplatforms van Wintershall. Met Wintershall is een overeenkomst gesloten. De kern van deze overeenkomst is dat tot 1 oktober 2025 de bouwwerkzaamheden van de windparken niet interfereren met de ontmanteling van de gasplatforms en dat na 1 oktober 2025 de ontmanteling van de gasplatforms niet interfereert met de bouw van de windparken. Mochten de gasplatforms eerder verwijderd worden dan kan de bouw van de windparken in dat deel van het gebied ook eerder van start gaan. Dit wordt per platform bekeken. Er zijn specifieke afspraken gemaakt ten aanzien van één platform wat mogelijk interessant is voor CCS. Uitgangspunt van deze afspraken is dat de windparken en CCS naast elkaar op goede manier kunnen functioneren.
- De mogelijkheid voor passieve visserij (zonder sleepnetten) en andere vormen van medegebruik (zowel economisch als natuurontwikkeling) wordt opengehouden. Indien aan de orde, wordt dit gereguleerd op grond van andere wettelijke kaders (met name de Waterwet). Intussen is hier ook een afwegingskader voor opgesteld.

Datum

26 juli 2021

Onze referentie

IENW/BSK-2021/209723

Uiterlijk bij

5 augustus 2021

Bijlage(n)

div.

Aan

Minister

Van

DGWB

Nota bevat informatie die niet openbaargemaakt kan worden:

☒ NEE ☐ JA, ONDER BETREFFEND KOPJE ☐ JA, VERSPREID OVER NOTA (MARKEER) ☐ JA, GEHEEL

Aan
Van

Minister
DGWB

nota

Bewindspersonenoverleg aanwijzing windenergiegebieden

Medeparafering

Datum

5 augustus 2021

Onze referentie

IENW/BSK-2021/216235

Opgesteld door

5.1.2e

Bestuurskern

T 5.1.2e

Uiterlijk bij

Tweede helft augustus 2021

Inleiding

In het kader van de uitwerking van het Aanvullend Ontwerp Programma Noordzee wordt besluitvorming voorbereid over het aanwijzen van ruimte voor 10 GW aan windenergiegebieden op zee tot en met 2030. Op 25 juni hebben de bewindspersonen van IenW, EZK, LNV, BZK en DEF schriftelijk ingestemd met een flexibele voorkeursvariant van 10 GW, inclusief aanvullende voorwaarden. Momenteel worden verschillende varianten en de individuele deelgebieden onderzocht, wat zal leiden tot aanvullende informatie over ecologische effecten en aanlandingsmogelijkheden. Uit deze informatie zal blijken of de voorkeursvariant mogelijk is. Bij voorkeur op 1 oktober is een bewindspersonenoverleg noodzakelijk om zo nodig een kleinere variant of eventuele aanvullende voorwaarden (b.v. mitigatie van effecten) overeen te komen.

Geadviseerd besluit

- U wordt geadviseerd in te stemmen met het organiseren van een bewindspersonenoverleg onder uw voorzitterschap, met EZK, LNV, BZK en DEF.
- Zoeken naar een geschikte datum rond 1 oktober in verband met uw mogelijke aanwezigheid bij de OSPAR Ministeriële Conferentie.

Beslistermijn

Tweede helft augustus, zodat de afspraak kan worden ingepland.

Argumentatie

Indien de voorkeursvariant inclusief aanvullende voorwaarden (zie 'Achtergrond') niet als zodanig kan worden aangewezen is politieke overeenstemming nodig over de aan te wijzen gebieden, of over de aanvullende voorwaarden die moeten worden gesteld om binnen de grenzen van de ecologische draagkracht te blijven. Omdat besluitvorming over het Aanvullend Ontwerp Programma Noordzee moet passen binnen de planning van het Nationaal Water Programma (NWP) is besluitvorming over de aan te wijzen gebieden urgent: het Programma Noordzee inclusief het Aanvullende Ontwerp wordt als bijlage bij het NWP vastgesteld. Om binnen de planning van het NWP te kunnen blijven is goedkeuring van het volledig afgeronde Aanvullende Ontwerp uiterlijk in de Ministerraad van 29 oktober noodzakelijk. Definitief politiek akkoord op uiterlijk 4 oktober is daartoe een voorwaarde.

Politieke context

Met het aanwijzen van voldoende ruimte voor 10 GW windenergie op zee kan voldaan worden aan de huidige kabinetsambitie van 49 % CO₂ reductie vóór 2030, is het mogelijk ook de nieuwe EU-ambitie van 55 % CO₂ reductie te realiseren.

Aanwijzing van windenergiegebieden is politiek gevoelig. De breed aangenomen motie Kroger van der Lee¹ stelt dat voldoende windenergiegebieden op zee moeten worden aangewezen om nieuwe EU-doelen te verwezenlijken. Voldoende ruimte voor windenergie op zee is essentieel, mede vanwege schaarse ruimte en weerstand op land. Indien aanwijzing nu niet plaatsvindt, wordt een volgend kabinet de mogelijkheid ontnomen om de 55% reductiedoelstelling te behalen. Anderzijds wordt ruimte voor visserij door aanwijzing schaarser en bestaan er zorgen of de aanwijzing van windenergiegebieden op zee past binnen de ecologische draagkracht van het Noordzeesysteem.

De kans bestaat dat dit overleg met nieuwe bewindspersonen wordt gevoerd.

Krachtenveld, afstemming, financiële en juridische implicaties

Het Noordzeeoverleg is nauw betrokken bij het trechteren tot een voorkeursvariant. Op 22 september formuleren zij hun conclusies, die aan dit bewindspersonenoverleg ter overweging zullen worden meegegeven.

De visserijsector is op dit moment niet bij het Noordzeeoverleg betrokken. Binnen deze sector bestaat weerstand tegen het aanwijzen van windenergiegebieden op zee. Deze sector staat ook onder druk vanwege andere ontwikkelingen zoals de Brexit, het pulsverbod, en de visserij beperkende maatregelen in delen van natuurgebieden.

Het realiseren van windenergie op zee brengt verschillende (gevolg)kosten met zich mee (o.a. om de scheepvaartveiligheid te borgen). In het Ontwerp Programma Noordzee 2022-2027 is afgesproken dat uiterlijk bij vaststelling van het definitieve Programma Noordzee in maart 2022 omvang, verdeling en dekking van de (gevolg)kosten van windenergie op zee door de betrokken departementen overeengekomen zijn. Onvolledige dekking kan tot gevolg hebben dat ambities gefaseerd en/of bijgesteld worden in het definitieve Programma Noordzee.

Datum

26 juli 2021

Onze referentie

IENW/BSK-2021/209723

Uiterlijk bij

5 augustus 2021

Bijlage(n)

div.

Aan

Minister

Van

DGWB

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2020–2021, 32 813, nr. 62

Achtergrond

Op 25 juni jl. hebben de betrokken bewindspersonen (IenW, EZK, LNV, BZK, DEF) op basis van een gezamenlijke bewindspersonennotitie betreffende de aanwijzing van windenergiegebieden op de Noordzee akkoord gegeven op een voorkeursvariant inclusief aanvullende voorwaarden. Onderstaande beschrijvingen van de voorkeursvariant en de aanvullende voorwaarden zijn uit deze notitie overgenomen (bijlage 2 bij beslislnota IENW/BSK-2021/180356).

Omschrijving voorkeursvariant

- 1) In het aanvullend ontwerp van het Programma Noordzee worden de volgende gebieden aangewezen dan wel herbevestigd voor het behalen van de 55% reductiedoelen, onder nagenoemde voorwaarden en voorbehoud van ecologisch onderzoek.
 - herbevestigen van IJmuiden Ver noord
 - (in ontwerp) aanwijzen van gebied 1 (zuid en noord),
 - (in ontwerp) aanwijzen van gebied 2 noord
 - (in ontwerp) aanwijzen van gebied 5 oost.
- 2) Voorwaarde 1 hierbij is dat maximaal 10 GW van het in deze gebieden aanwezige potentieel wordt gerealiseerd t/m 2030 t.b.v. realiseren 55% klimaatreductiedoelstelling. Voor de benodigde ruimte wordt als vertrekpunt een dichtheid van 10 MW/km² gehanteerd (efficiënt ruimtegebruik). De (deel)gebieden die onbenut blijven, komen aan de orde in de partiële herziening van het Programma Noordzee die in 2022 van start gaat.
- 3) Voorwaarde 2 is dat de gebieden Hollandse Kust-Noord West en Hollandse Kust-Zuid West niet worden aangewezen, noch in het aanvullend ontwerp, noch in een toekomstige partiële herziening.
- 4) Tot slot geldt het expliciete voorbehoud dat deze aanwijzing past binnen de ecologische draagkracht, op basis van nog af te ronden onderzoeken. Dit wordt bekeken in het kader van het aanvullend ontwerp. Hierbij vinden natuuronderzoeken plaats op basis waarvan is te bezien of de voorkeursvariant ecologisch acceptabel is.

In aanvulling op dit besluit is het op deze plek relevant te noemen dat een deel van een reeds aangewezen windenergiegebied, dat nog onbenut was maar wel nodig is voor het behalen van de 49%-doelen (regeerakkoord Rutte III, Routekaart 2030) ook herbevestigd wordt. Het gaat om het zuidelijk deel van Hollandse Kust West. Hier past 0,7 GW, een hoeveelheid die nog moest worden ingevuld in het kader van de Rutte III-doelstellingen.

Omschrijving aanvullende voorwaarden

Aanvullende voorwaarden zijn nodig om de "flexibele voorkeursvariant" transparanter en juridisch minder kwetsbaar te maken door duidelijkheid te verschaffen over de criteria die gelden bij het afwegen welke gebieden binnen de "ruime jas van gebieden" daadwerkelijk benut gaan worden.

- 1) Afwegingscriteria t.a.v. benutting van de ruimte. Bij het vaststellen van de routekaart en het nemen van de daaropvolgende ruimtelijke besluiten voor netaansluitingen en kavelbesluiten wordt inzichtelijk welke zuidelijke gebieden benut worden. Belangrijke afwegingscriteria zijn, niet limitatief: ecologische effecten, efficiënt ruimtegebruik (bijvoorbeeld niet te veel versnippering), effecten op ander gebruik en maatschappelijke kosten en baten, en mogelijkheden om elektriciteit aan land te brengen en op het net aan te

Datum

26 juli 2021

Onze referentie

IENW/BSK-2021/209723

Uiterlijk bij

5 augustus 2021

Bijlage(n)

div.

Aan

Minister

Van

DGWB

sluiten, inclusief effecten hiervan. EZK onderzoekt de aanlandingsmogelijkheden en –effecten in een parallel proces.

- 2) Maximaal inzetten op een sprong naar het noorden. Dat wil zeggen: als 4 GW in gebied 5 oost mogelijk is, dan wordt in zuidelijke gebieden maximaal 6 GW geplaatst. Als in gebied 5 oost slechts 2 GW mogelijk is, dan wordt in de zuidelijke gebieden maximaal 8 GW geplaatst. Tijdige besluitvorming over de aanlanding in het Waddengebied is essentieel om deze voorwaarde in te kunnen vullen.
- 3) Instandhouding van het huidige defensie-oefengebied EHD-41 tot en met 2030 waarmee er tot die tijd geen ruimte is voor windenergie in gebied 2 zuid².
- 4) Tijdige dekking van kosten voor het Rijk. Het realiseren van windparken in de te reserveren ruimte voor maximaal 10 GW heeft financiële consequenties voor de Rijksbegroting (bijv. voor het voorkomen en mitigeren van scheepvaartveiligheidsrisico's als gevolg van windparken, de mogelijke noodzaak van extra maatregelen voor natuur en het compenseren van de visserijsector). Deze (gevolg)kosten worden in beeld gebracht. De komende periode zal, zoals reeds verwoord in het ontwerp Programma Noordzee, de discussie over de dekking worden gevoerd, gericht op besluitvorming in de voorjaarsnota van 2022.

5,1,2e
5,1,2e

Datum

26 juli 2021

Onze referentie

IENW/BSK-2021/209723

Uiterlijk bij

5 augustus 2021

Bijlage(n)

div.

Aan

Minister

Van

DGWB

² Uitgezonderd een klein deel grenzend aan IJmuiden Ver noord